

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Головне управління юстиції у Дніпропетровській області
Юридична клініка
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції

**ПРАВООСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК
НА БАЗІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

12 травня 2017 року

м. Дніпро
2017

УДК 34 : 378 (477) (063)

ББК 67.99 (4 Укр) я 431

П 68

Редакційна колегія:

1. *Забродіна Олена Валентинівна, (відповідальний редактор), директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права.*

2. *Соколенко Ольга Леонідівна, декан юридичного факультету Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара, доктор юридичних наук, професор.*

3. *Головачова Кристина Григорівна, доктор філософії в галузі права, методист юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.*

4. *Хейлик Володимир Володимирович, ст. викладач кафедри адміністративного та кримінального права Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.*

5. *Ізюмська Юлія Іванівна, старший лаборант юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.*

Правоосвітницька діяльність юридичних клінік на базі вищих навчальних закладів: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції \ За заг.ред. Забродіної О.В. – Д., 2017. – 125с.

Збірник матеріалів є підсумком роботи V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Правоосвітницька діяльність юридичних клінік на базі вищих навчальних закладів». Видання розраховано і буде цікавим для науковців, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів, а також буде корисним для всіх, хто цікавиться проблемами юридичної клінічної освіти.

Редакційна колегія не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікацій.

©Юридична клініка
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
2017

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЮРИДИЧНА КЛІНІКА, ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.

1. Алферова Катерина Сергіївна.....	6
Значення юридичних клінік в контексті інтеграції України в ЄС	
2. Барма Катерина Олегівна.....	8
Застосування комунікативних методів при інтерв'юванні та консультування клієнтів у юридичній клініці	
3. Бочаров Кирило Віталійович.....	11
Історія становлення та розвитку юридичних клінік в Україні	
4. Воробйов Владислав Дмитрович.....	13
Роль юридичних клінік у становленні професії правника	
5. Глущенко Наталія Олександрівна.....	15
Інформування населення про фіктивне підприємництво юридичними клініками в Україні	
6. Забродіна Олена Валентинівна.....	18
Вплив юридичної клініки на формування правосвідомості майбутнього правника	
7. Закржевська Катерина Миколаївна.....	20
Юридична клініка як нова форма практичного навчання	
8. Зеленіна Олена Володимирівна.....	24
Регулювання діяльності юридичних клінік	
9. Князькова Любов Михайлівна.....	26
Юридична клініка як невід'ємний елемент навчального процесу	
10. Ковтун Поліна Сергіївна.....	29
Юридичні клініки як нова ера юридичної освіти в Україні: соціальні та освітні аспекти	
11. Кононенко Віктор Вікторович.....	32
Актуальні проблеми у правовому регулюванні діяльності юридичних клінік в Україні	
12. Максименко Віталія Володимирівна.....	35
Роль юридичних клінік в системі освіти та суспільства	
13. Полякова Ольга Вікторівна.....	38
Юридична клініка як суб'єкт надання безопл	
14. Пархуць Владислав Дмитрович.....	40
Роль юридичних клінік в системі освіти та суспільства	

15. Редько Владислав Олександрович.....	42
Юридична клініка та її значення в правовій освіті	
16. Шиян Олександр Юрійович.....	44
Необхідність юридичної клінічної освіти для майбутнього юриста	
17. Фоменко Юлія Сергіївна.....	47
Юридичні клініки - інноваційний напрямок розвитку правової освіти в Україні	
18. Хандога Андрій Васильович.....	50
Надання правової допомоги як один з напрямів діяльності юридичної клініки	

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ГАЛУЗЕВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЗА УМОВИ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1. Аксьонов Сергій Олександрович.....	53
Конституційна скарга як ефективний інструмент захисту прав людини	
2. Бабак Катерина Олексіївна.....	55
Проблеми працевлаштування студентів під час навчання у ВНЗ	
3. Весторопський Євгеній Віталійович.....	58
Поняття та види робочого часу, порядок їх встановлення	
4. Головачова Кристина Григорівна.....	60
Місце та роль міжнародного гуманітарного права в Україні з початком агресії з боку Російської Федерації	
5. Дробна Богдана Василівна.....	63
Явище міжнародного комерційного арбітражу та інтернет-арбітражу. актуальні проблеми арбітражу в Україні	
6. Дубенчук Єлизавета Михайлівна.....	67
Проблема порушення авторського права у сучасному світі	
7. Єрух Яна Сергіївна.....	70
Актуальні питання щодо виплати пенсій працюючим інвалідам	
8. Захарова Ольга Валеріївна.....	74
Підстави та порядок звернення до Європейського суду з прав людини	
9. Захарченко Валерія Вікторівна.....	78
Функціонування вільних економічних зон у КНР: спеціальні економічні зони КНР	
10. Зімен Олена Олегівна.....	81
Правове регулювання міжнародних автомобільних перевезень	
11. Івко Анастасія Ігорівна.....	84

Використання європейських стандартів адміністрування в процесі модернізації державної служби в Україні	
12. Козій Микола Іванович.....	86
Актуальні питання дотримання гласності в сфері електронного декларування	
13. Колісник Юлія Ярославівна.....	88
Проблеми правового регулювання трудових відносин в міжнародному співтоваристві	
14. Козлова Юлія Сергіївна.....	92
Робочий час та його специфіка в Україні та інших країнах	
15. Кропива Микола Геннадійович.....	94
Особливості правовідносин з надання медичної допомоги	
16. Кульова Анастасія Андріївна.....	97
Ефективність впровадження антикорупційних структур в Україні	
17. Логвиненко Євгеній Олександрович.....	99
Інститут робочого часу в Україні як один з основних у трудовому праві	
18. Малуха Світлана Іванівна.....	102
Практичні питання моніторингу тривалості праці	
19. Мірзоева Аліна Артурівна.....	104
Історія розвитку міжнародного морського права	
20. Романова Анастасія Миколаївна.....	107
Авторські і суміжні права, їх охорона та захист	
21. Смирнова Вікторія Сергіївна.....	110
Відповідальність за порушення законодавства про працю	
22. Сиволап Дмитро В'ячеславович.....	112
Питання подвійного громадянства. Український погляд	
23. Хохлова Марія Сергіївна.....	115
Аспекти визначення права для застосування до зовнішньоекономічного договору	
24. Шахова Юлія Сергіївна.....	117
Громадські заходи стягнення і впливу за порушення трудової дисципліни	
25. Шпак Олександра Андріївна.....	120
Охорона авторського права у міжнародному аспекті	
26. Якубіна Орина Олегівна.....	122
Уніфікація колізійних норм у рамках ЄС	

Секція 1. Юридична клініка, як інноваційний напрямок розвитку правової освіти в Україні

Алферова Катерина Сергіївна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
юридичний факультет, студентка 2 курсу*

ЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄС

Одним з пріоритетів правової допомоги у сучасних умовах, а саме в контексті серйозних внутрішніх перетворень в державі та її інтеграції до Європейського співтовариства, є її доступність. Це означає, що таку допомогу мають отримувати навіть малозабезпечені верстви населення. Отже, має існувати сектор безоплатної допомоги. На сьогодні, основним нормативним актом в Україні, який регулює порядок надання такої допомоги, є закон «Про безоплатну правову допомогу». Згідно даного закону, безоплатну правову допомогу надають:

- структурні підрозділи органів виконавчої влади і місцевого самоврядування;
- фізичні та юридичні особи приватного права;
- спеціалізовані установи.

Особливим суб'єктом надання безоплатної правової допомоги є юридичні клініки. У цій статті буде приділено увагу їх ролі у процесі забезпечення такою допомогою населення.

Юридична клініка - це структурний підрозділ юридичного факультету, в межах якого студенти-юристи, під керівництвом викладачів, набувають практичної підготовки шляхом надання безкоштовної юридичної допомоги та здійснення правової просвіти населення. Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 року «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України», юридичні клініки мають функціонувати в усіх навчальних закладах III-IV рівнів акредитації, що здійснюють підготовку фахівців за напрямом «Право», незалежно від форми власності та підпорядкування [4].

Робота такої клініки має бути включена до навчального плану юридичного факультету ВНЗ, який має оплачувати роботу її працівників.

До складу юридичної клініки, як правило, входять:

- директор (здійснює контроль її роботи, делегує частину своїх прав і обов'язків іншим співробітникам, видає накази та інші внутрішні документи);

- координатор (студент-юрист старшого курсу, який здійснює прийом клієнтів, працює зі студентами, а також веде облік і статистику справ);

- студентський директор (він надає допомогу координатору клініки, заміщує його у випадку відсутності, забезпечує підбір і видачу нормативних актів для роботи студентів зі справами з надання консультацій клієнтам та підготовки їм правових документів);

- викладачі-практики юридичного факультету;

- студенти-консультанти (відбираються для роботи в клініці в ході конкурсу, співбесіди з директором або іншим способом).

Юридичні клініки можуть бути як універсальними, так і спеціалізуватися на наданні послуг з окремих галузей права.

Аналіз практичної діяльності юридичних клінік свідчить, що основними групами громадян, які звертаються по отримання допомоги до клінік, є інваліди, ветерани війни, пенсіонери, малозабезпечені, молодь та підприємці малого бізнесу [5].

Варто зауважити, що безоплатність допомоги, що надається юридичними клініками, не означає її недостатню якість. Справа в тому, що за рівень якості наданої клінікою правової допомоги відповідає ВНЗ, при якому вона діє, тому навчальний заклад покладає на директора клініки, її координатора та викладачів-практиків контроль за діяльністю студентів-консультантів.

Таким чином, можна зробити висновок, що в умовах інтеграції України до ЄС, діяльність юридичних клінік переслідує дві мети: по-перше, це забезпечення населення безкоштовною і кваліфікованою юридичною допомогою та здійснення правової просвіти громадськості, і по-друге - організацію практичної підготовки майбутніх юристів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 51, ст.577;

2. Наказ Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 року «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України». Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0956-06>;

3. Юридичні клініки в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади: Посібник / За ред. М.В. Дулеби - К.: «МП Леся», 2003. - 120 с.

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олесь Гончара.

ЗАСТОСУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ МЕТОДІВ ПРИ ІНТЕРВ'ЮВАННІ ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ КЛІЄНТІВ У ЮРИДИЧНІЙ КЛІНІЦІ

Формування в Україні правової держави і громадянського суспільства, які за своєю сутністю мають правовий характер та ґрунтуються на праві, зумовило підвищення ролі безпосередньо професійності юристів. Попри те, що кількість юристів - випускників численних вищих навчальних закладів в державі надто велика, часто доводиться чути про недоліки в їх професійній підготовці, неналежність юридичного обслуговування, низький рівень психологічної та моральної культури правознавців тощо.

Тому предметом даної статті є встановлення певного алгоритму дій юриста під час зокрема проведення інтерв'ювання клієнта. Попри те, що цьому питанню в науковій літературі вже приділено досить багато уваги, на практиці все ще залишається багато прогалин та недоопрацювань.

Інтерв'ювання клієнта полягає у проведенні з ним бесіди, метою якої є отримання інформації, що цікавить юриста. Предметом інтерв'ювання є відомості, що мають значення для вирішення проблем клієнта. Очевидно, що кожна справа має свій предмет опитування, який не існує як готова модель і кожного разу визначається юристом залежно від її особливостей. Загалом можна сказати, що в предмет опитування входить лише інформація про юридичні факти, які зумовлюють виникнення правовідношення та впливають на його перебіг.

Всю інформацію, отриману в процесі спілкування з клієнтом за зв'язком із предметом опитування, можна поділити на предметну, додатково-предметну та непередметну. Предметна інформація безпосередньо окреслює коло важливих юридичних фактів, які мають значення для справи і, відповідно, має найбільшу цінність. Додатково-предметна інформація хоча і не входить у предмет опитування, проте дає змогу належним чином оцінити достовірність отриманої предметної інформації, а також є джерелом відомостей про самого клієнта. Непередметна інформація не має відношення до справи, а відтак - і жодної цінності.

Юридичне інтерв'ю не має чітко встановленої структури. Тому юрист на власний розсуд намагається якнайефективніше використовувати та самостійно планувати наявний у нього час. При цьому кожне опитування для досягнення

загальної мети - отримання інформації у справі - має реалізувати цілу низку завдань поточного характеру.

Стадії процесу опитування клієнтів виділяють наступні: 1) підготовка до опитування клієнта; 2) власне опитування; 3) узагальнення отриманої інформації; 4) завершення опитування.

Перша стадія - підготовка до опитування - має на меті забезпечити умови для належного проведення опитування і загалом включає: а) дії щодо організації робочого місця юриста; б) дії щодо встановлення комунікативного та емоційного контакту з клієнтом.

Найперше потрібно правильно організувати робоче місце, аби розмістити співрозмовників так, щоб кожен з них відчував себе максимально зручно та невимушено. Для взаємного комфорту під час спілкування юриста та клієнта важливою є також відстань між ними, через що вона має бути достатньою для підтримання хорошого зорового, слухового та емоційного контакту.

До зустрічі з клієнтом також потрібно підготувати засоби фіксування отриманої інформації, адже без оперативного нотування відповідей клієнта та свідчень під час опитування не обійтись. В більшості справ фабулу можна буде вивести лише на основі зроблених нотаток, тому юрист не може покладатись лише на власну пам'ять.

Наступним важливим елементом опитування клієнта є налагодження емоційного контакту з опитуваним, адже встановлення довірчих відносин між юристом та клієнтом має ключове значення.

Найперше, як тільки клієнт зайшов у приміщення, варто одразу представитись і запитати його ім'я. Після цього доречним буде запропонувати людині присісти на стілець. А також, присівши самому, перевести розмову у фазу неформального спілкування.

Питання довіри юристу включає в себе, як мінімум, два аспекти: чи збереже він у таємниці все, що йому буде повідомлено і чи зробить він все, що від нього залежить, для вирішення проблеми клієнта.

Друга стадія - власне опитування - включає в себе: а) вільну розповідь клієнтом обставин справи; б) постановку юристом запитань. Її мета - отримання від опитуваного максимальної кількості інформації відповідно до предмета опитування. Вільний виклад подій надає юристові можливість одержати різноманітну інформацію про особу клієнта, що може виявитись важливим при виборі моделі поведінки з конкретною людиною, а також дасть змогу зорієнтуватись у предметі опитування. Однак потрібно пам'ятати про те, що вільна розповідь клієнта рідко буває повною.

Для отримання більш детальної інформації після розповіді клієнта юрист може поставити йому певні уточнюючі питання. За допомогою цих питань,

юрист може з'ясувати предмет опитування, обставини, які на його думку можуть бути відомі особі, яку опитують.

Після закінчення інтерв'ювання юрист повинен: 1) з метою демонстрації своєї достатньої компетенції дати загальну характеристику проблеми, вказавши строк надання остаточної консультації; 2) узгодити порядок, розмір та строки оплати послуг, які будуть надані; 3) подати список документів, які має принести клієнт; 4) призначити час наступної зустрічі.

Опитування може бути припинене через неготовність юриста продовжувати інтерв'ю. Якщо юрист не є компетентний у даному питанні він може порадишити іншого фахівця або ж перенести зустріч щоб підготувати дане питання.

Після успішно завершеного опитування юрист може перейти до представництва клієнта. Представляючи клієнта, юрист повинен надавати безпристрасну консультацію з правових питань, приймати незалежне професійне рішення щодо вирішення юридичної справи.

Роблячи підсумки, варто зазначити, що серед професійних якостей юриста повинен бути не лише такий невід'ємний елемент правової культури, як глибоке знання і розуміння права, високосвідоме виконання його вимог, - але й достатні психологічні знання та навички. Володіючи певними знаннями в галузі психології, юрист має можливість краще пізнати психологічні особливості особистості клієнта, властивості й специфіку його поведінки, спілкування тощо. А це, в свою чергу, значно підвищує ефективність праці юриста. Таким чином, в роботі підкреслено важливість правильно розвивати взаємовідносин «юрист - клієнт» у приватній юридичній практиці і зокрема у початковій стадії таких взаємовідносин.

Список використаних джерел:

1. Гусарев С.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник / С.Д. Гусарев, О.Д. Тихомиров. - [2-е вид., перероб.]. - К.: Знання, 2006. - 395 с.

2. Дуткевич Т.В. Практична психологія до спеціальності / Т. В. Дуткевич. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 256 с.

3. Самолук В.В. Юридична практика: основи ефективного консультування: Навчально-методичний посібник / В.В. Самолук. - Острого: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2005. - С. 10.

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олесь Гончара.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК В УКРАЇНІ

Прийнято вважати, що вперше термін «юридична клініка» з'явився у статті професора Георга Фроммгольда, що мала ідентичну назву та була надрукована 1900 року у журналі «Німецька юридична газета» [1, с. 3]. Саме в ній вперше була сформована концепція клініки при юридичних факультетах, де б студенти під наглядом викладачів надавали правову допомогу для отримання практичних навичок під час навчання. За думкою більшості дослідників саме з виходом цієї статті починає своє життя юридична клінічна освіта.

Протягом двадцятого століття юридичні клініки з'явилися в більшості країн світу, зокрема в США, Франції, Німеччині тощо.

На теренах сучасної України перші паростки юридичної клінічної освіти проростають на початку того ж двадцятого століття. За окремими свідченнями така форма освіти для юристів існувала в Новоросійському університеті (Одеса) [2, с. 26] та в Університеті Святого Володимира (Київ) [3, с. 7].

За часів Радянського Союзу державне замовлення не пред'являло спеціальних вимог до посилення практичного компоненту у навчанні юристів [4, с. 13], відповідно й інтерес до розвитку юридичної клінічної освіти теж помітно спав.

Відродження зацікавленості у практичному аспекті підготовки юристів відбулось вже за часів незалежної України. Так, у вересні 1995 року при юридичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка відкрилась перша в країні юридична клініка, що отримала назву «Pro bono». З квітня 1996 року вона існувала як проект Асоціації студентів-правників юридичного факультету, а з 2011 року отримала статус структурного підрозділу юридичного факультету [5]. З того часу юридичні клініки виникли практично при всіх вищих навчальних закладах України, що здійснюють підготовку майбутніх юристів.

Зокрема в 2007 році юридична клініка була створена і на базі юридичного факультету Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Розвитку юридичної клінічної освіти в Україні сприяло створення відповідної нормативно-правової бази. Чільне місце серед якої займає наказ Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2006 р. № 592 - «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального

закладу України». Цей нормативно-правовий акт зобов'язує ректорів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, що здійснюють підготовку фахівців за напрямом «Право», незалежно від форм власності і підпорядкування, створювати юридичні клініки та забезпечувати їх функціонування.

Хоча після активного розвитку протягом 1999-2006 роках і відбувся певний спад інтересу до юридичної клінічної освіти, у 2013-2014 роках ситуація почала змінюватись на краще: було відновлено загальнодержавні з'їзди юридичних клінік, відроджено діяльність Асоціації юридичних клінік України, проведено низку семінарів, тренінгів, конкурсів.

За даними Асоціації юридичних клінік України на початок 2014 року в Україні при вищих навчальних закладах реально функціонувало до 60 юридичних клінік, що брали активну участь у забезпеченні доступу малозабезпечених верств населення до безоплатної правової допомоги [8]. Останні ж дослідження показують, що ця цифра росте і в Україні діють вже близько 100 юридичних клінік і їхнє число продовжує збільшуватись [7, с.46].

Можна зробити висновок, що за час свого існування в Україні юридична клінічна освіта зробила величезний крок вперед: від перших юридичних клінік, створюваних за ініціативи студентів за кошти грантодавців, до повноцінних суб'єктів надання правової допомоги незахищеним верствам населення.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко В.О. Юридична клініка: історія і визначення / В.О. Гончаренко // Практика діяльності «юридичних клінік» України. – 2004. – № 1. – С. 3
2. Доброхотова Е.Н. Практическое обучение юристов в России : История становления и перспективы развития (на примере Юридической клиники в СПбГУ) : дисс. кандидата юрид. наук : 12.00.01 / Доброхотова Е.Н. – СПб., 2007. – С. 26.
3. Ківалов С.В. Концептуальні засади розвитку сучасної юридичної освіти / С.В. Ківалов // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць / голов. ред. С.В. Ківалов ; відп. за вип. Л.І. Кормич. – О. : Юрид. л-ра, 2003. – Вип. 16. – С. 7\
4. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога : монографія / М.Т. Лоджук. – Одеса : Фенікс, 2015. – 328 с
5. Про Юрклініку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://law.knu.ua/ua/pro-yurkliniku>. – Назва з екрану.
6. Галай А. Становлення юридичної клінічної освіти в Україні та у деяких інших країнах світу / А. Галай // Науковий часопис Національної академії

прокуратури України. – 2014. – № 4. – С. 39–48 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/4-2015/galaj.pdf>

7. Реєстр юридичних клінік України : офіційна база даних юридичних клінік, дійсних та потенційних учасників Асоціації юридичних клінік України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док.: http://vk.com/topic-50279730_27886247.

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Воробйов Владислав Дмитрович

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
юридичний факультет, студент 2 курсу*

РОЛЬ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК У СТАНОВЛЕННІ ПРОФЕСІЇ ПРАВНИКА

Великий вплив на розвиток сучасного українського соціуму здійснюють саме юристи, оскільки їх роль є дуже суттєвою для життя Української держави. Враховуючи це, стає зрозумілим неабиякий інтерес до юридичної професії. Багато хто обирає для себе професію юриста, від цього напевно і з'явився такий вислів: «Юристів у наш час дуже багато, але гарних – ні». У зв'язку із таким ставленням, й була мною обрана дана тема. Адже, я хочу довести, що юридична клініка допомагає набутти багатьох необхідних належних якостей, які мають бути притаманні кваліфікованому спеціалісту в області юриспруденції.

Юридична клініка — це структурний підрозділ ВНЗ, за допомогою якого студенти набувають практичної підготовки шляхом надання безкоштовної юридичної допомоги та здійснення правової просвіти населення. Після появи перших юридичних клінік, коли вони довели свою ефективність, а їх діяльність трансформувалась в дієву форму практичного навчання, з'явилося поняття «юридична клінічна освіта». У багатьох ВНЗ запроваджено вивчення однойменної дисципліни. На мою думку, стан вищої юридичної освіти покращився з впровадженням у навчальний процес цієї дисципліни.

Юридична клінічна освіта надає змогу поєднати теорію за практичними навичками. При змішанні доктринального підходу із практично-прикладним отримується широкий юридичний світогляд, який у майбутньому допоможе юристу більш коректніше, правильніше і швидше розв'язувати ту чи іншу проблему.

Студенти, які є членами юридичної клініки, безпосередньо займаються й науковою діяльністю. Можна подумати, а навіщо це їм і яким це буде плюсом для майбутньої професії юриста? Справа полягає у тому, що при залученні студентів до наукової діяльності їм надається можливість для творчого поєднання емпіричних досліджень із теоретичними здобутками, що в свою чергу допомагає студенту у майбутньому оминати небезпеки “розсіювання” серед різних науково подібних висновків. Відповідно, коли студент стане кваліфікованим юристом, він буде більше уваги звертати на оригінальний підхід при проведенні наукових проблем, також буде формулювати відповідні висновки та неординарні пропозиції для вирішення проблем юриспруденції та юридичної науки, а ще це сприятиме прийняттю ним у майбутньому більш гнучких рішень.

Юридична клініка вчить студентів певним принципам, які у майбутньому допоможуть їм при своїй основній роботі, а саме, повага до права, справедливості, людської гідності; спрямованість на захист прав і свобод людини; гуманізм; верховенство права; законність; об'єктивність.

Професор В.Г.Гончаренко зазначає, що сучасне життя вимагає, щоб із вищих навчальних закладів виходили не стажисти або молоді спеціалісти, яких потрібно знову вчити, а вже професіонали, які відразу приступають до виконання своїх обов'язків. Я вважаю, що саме юридична клініка сприяє появі безпосередньо професіоналів своєї справи, які відразу готові сумлінно виконувати свої обов'язки, бо коли майбутній юрист отримує безпосередню практику, будучи лише студентом, то у майбутньому його чекає більш легкий старт у своїй майбутній професії.

Список використаних джерел:

1. Савчин М.В., Менджул М.В., Навроцький В.В. Основи юридичної клінічної практики/Навчально-методичний посібник. Ужгород, 2007.
2. Гентош Р.С., Дулеба М.В., Козлов В.О., Котуха О.С. Діяльність юридичних клінік у сфері громадського правозахисту. Львів, 2003.
3. Лоджук М.Т. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога/Монографія. Одеса:Фенікс, 2015.
4. Савелова Ю.М. Юридична клініка як засіб підвищення рівня практичної підготовки юристів у вищих навчальних закладах/Науковий журнал «Право і суспільство»/Архів журналу за 2014р./Частина друга/. Дніпро, 2014.

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

ІНФОРМУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ПРО ФІКТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЮРИДИЧНИМИ КЛІНІКАМИ В УКРАЇНІ

Сьогодні, в умовах економічної кризи в Україні актуальним є пошук шляхів поповнення бюджету кожного з українців для середнього рівня існування. Згідно з результатами дослідження The Nielsen Global Consumer Confidence and Spending Intentions Survey, в 4-му кварталі 2016 р. індекс споживчої довіри в Україні піднявся на 2 пункти, показавши відносну річну стабільність. Цей український феномен називають – «стабільність у кризі». Споживачі звикли, пристосувалися й продовжують пристосовуватися до умов, які диктує їм споживчий ринок і економіка країни в цілому. Проте зростання цін на продукти харчування, нові тарифи на комунальні послуги є результатом хиткого курсу долара – це умови, в яких український споживач живе вже третій рік поспіль. Дані Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАНУ констатують, що в Україні за межею прожиткового мінімуму живе 58,3% населення. Отже, така споживча «стабільність» оманлива і похитнеться під час чергового потрясіння, будь-то ціни в магазині або ескалація конфлікту на Сході країни [3].

За таких обставин, так звані «тіньові дільці» використовують бідність громадян і під благим наміром надати роботу схиляють таких людей до фіктивного підприємництва, яке за ст. 205 Кримінального кодексу України (далі – ККУ) є злочином. Аналізуючи положення ч. 1 ст. 205 ККУ, можна зробити висновок, що фіктивне підприємництво – це створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона. Стаття встановлює відповідальність за дії, які ззовні виглядають цілком легальними. При цьому ключовою характеристикою виступає поняття фіктивності – відсутності у осіб, що стоять за створеним або придбаним суб'єктом підприємництва, справжнього наміру займатися фінансово-господарською діяльністю, пов'язаною з виробництвом товарів, виконанням робіт або наданням послуг [4].

Аналіз сучасної судової практики дозволяє виокремити окремі категорії громадян, які можуть бути причетні до створення фіктивних підприємств. По-перше, це особи, які створили суб'єкт господарювання з реальною метою зайняття підприємницькою діяльністю, але під впливом певних факторів вирішили позбутись його. По-друге, це особи, які від чужого імені відвідують

нотаріальні контори, податкові органи, підписують необхідні документи або ставлять підписи на чистих бланках і в подальшому до діяльності новостворених суб'єктів господарювання ніякого відношення не мають. Остання категорія, це особи, які дозволяють реєструвати чи перереєструвати підприємство на своє ім'я [2, с. 107]. Нас цікавить саме друга категорія, оскільки вона є найбільш проблемною. Адже, перш за все, малозабезпечені особи (студенти, пенсіонери, офіційно не працюючі), перебуваючи у скрутному матеріальному становищі, охоче погоджуються на пропозицію невідомої особи за грошову винагороду стати засновниками та/або директорами підприємств, які де-факто будуть засобами прикриття незаконної діяльності, тобто фіктивного підприємництва. Фактично, певні особи за допомогою такого підприємництва переводять грошові потоки у тіньову економіку, але чомусь за такі дії відповідають лише вище зазначені особи.

Можна навести численну кількість прикладів, де студентів, пенсіонерів, не працюючих та тих, які перебувають у скрутному матеріальному становищі притягали до кримінальної відповідальності за ст. 205 ККУ згідно вироку суду. Зокрема у м. Дніпро за ч. 1 ст. 205 ККУ було засуджено:

- вироком Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 13.04.2016. за справою № 200/5635/16-к студента 4-го курсу Українського державного хіміко-технологічного університету, який, на пропозицію раніше невідомого йому хлопця, погодився за грошову винагороду у розмірі 1000 грн. стати засновником та директором товариства з обмеженою відповідальністю, не маючи наміру займатися діяльністю підприємства;

- вироком Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 04.07.2016. за справою № 200/9550/16-к вдову, з середньою освітою, офіційно не працевлаштованої;

- вироком Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 02.11.2016. за справою № 202/5765/16-к пенсіонера, який за грошову винагороду у розмірі 1500 грн. вступив у попередню змову, направлену на фіктивне підприємництво [1].

Загалом законної сили у період 2014 – початку 2017 років набрало 26 судових рішень тільки у м. Дніпрі. Враховуючи ситуацію, що за фіктивне підприємництво до кримінальної відповідальності притягають пенсіонерів, студентів, непрацюючих осіб, в нашій державі відсутня профілактика таких правопорушень.

З огляду на те, що юридичні клініки надають юридичні послуги безоплатно, їх спеціалізація визначається колом суб'єктів, що є її клієнтами. Аналіз практичної діяльності юридичних клінік деяких ВНЗ дає підстави для висновку, що основними групами громадян, які звертаються до клінік, є:

інваліди; учасники війни; пенсіонери; малозабезпечені; молодь; підприємці, що працюють у сфері малого бізнесу [5, с. 18-19]. Отже, цільовою аудиторією фактично є малозабезпечені особи, яким необхідна правова допомога.

Резюмуючи все вище зазначене, можна сказати, що юридичні клініки як сучасний спосіб формування правової культури громадян та як ті, що можуть займатися правопросвітницькою діяльністю, могли б проводити освітньо-правові тренінги, роз'яснювальні колективні та індивідуальні зустрічі, щоб попередити вчинення таких кримінальних правопорушень. Оскільки разове отримання грошової винагороди не покращить поточне матеріальне становище громадянина України, а тільки передбачатиме настання негативних наслідків для такої особи.

Список використаних джерел:

1. Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
2. Люшняк А. І. Проблеми існування фіктивного підприємництва / А. І. Люшняк // Форум права. – 2015. – С. 106-109 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_2_19.pdf.
3. Український феномен споживчого настрою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nielsen.com/ua/uk/insights/reports/2017/ukrainian-phenomenon-consumer-confidence.html>.
4. Фиктивное предпринимательство – «приговор» для налогового кредита? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/drozhenko/article/22468.aspx>.
5. Юридичні клініки в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади: Посібник / За ред. М.В. Дулеби – К.: “МП Леся”. – 2003. – 120 с.

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Забродіна Олена Валентинівна
директор юридичної клініки ДНУ ім. Олеся Гончара, адвокат, к.п.н.
доцент кафедри цивільного трудового та господарського права
Дніпропетровського національного університету ім. Олеси Гончара

ВПЛИВ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ НА ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПРАВНИКА

Вся сутність такого інституту, як юридична клініка, зводиться передусім до підготовки висококваліфікованих спеціалістів, які володіють не тільки теоретичними компетенціями, а перш за все, практичними, вміють застосувати на практиці отримані теоретичні знання та вміння. Адже, юрист без практики, як і лікар, є непотрібним суспільству. Д. Мейєр проводив аналогію між правничою і медичною підготовкою: «Насправді звання юриста, як і звання лікаря, – практичне, і тому подібно до того, як практична підготовка учнів до лікарської науки відбувається в школі, так само повинна відбуватися практична підготовка юриста» [1]. Тому, звичайно, необхідність отримання практичних навичок майбутнім юристом – це закономірно обумовлене явище. На жаль, все одно залишається значна частина випускників юридичних вишів, які не завжди можуть відповісти на елементарні питання, пов'язані із застосуванням права. І тут можна погодитися з думкою Н. Сушицької, що причину слід шукати у співвідношенні теоретичного і практичного компонентів у сучасній юридичній освіті, та що потрібно посилювати практичну, прикладну спрямованість правової підготовки. Адже, навчання майбутніх юристів сьогодні не може мати суто теоретичний характер.

Як зазначає професор В. Г. Гончаренко, сучасне життя вимагає, щоб із вищих навчальних закладів виходили не стажисти, яких треба знову вчити, не молоді спеціалісти, які ні за що не відповідають, а повнокровні професіонали, які відразу ж приступають до виконання передбачених дипломом про освіту й посадою службових обов'язків [2]. На недоліки підготовки юристів за традиційною системою звертали увагу ще в ХІХ, ХХ століттях вітчизняні та зарубіжні юристи-вчені та практики: П. Є. Казанський, Д. І. Мейєр, А. О. Люблінський, І. І. Янжул, Д. Бородін, Г. Ф. Симоненко та інші.

І юридичні клініки, як інституції, що покликані забезпечити набуття майбутніми фахівцями практичних умінь і навичок професії юриста, формування у них поваги до принципів права, підвищення рівня правової культури населення, а також надання безоплатної правової допомоги особам, які її потребують, дійсно справляються з поставленими задачами дуже відповідально. Більше того, рівень відповідальності підвищують самі студенти, задаючи тон і своїм кураторам.

Юридична клініка ДНУ ім. Олеся Гончара є однією з доволі молодих клінік, цьогоріч, їй виповнюється всього 10 років. Як у порівнянні із світовим досвідом існування юридичних клінік, так і, навіть, із 20-річним досвідом клінічного руху в Україні - це достатньо юний вік. Однак, не дивлячись на це, за час діяльності клініки її студенти–консультанти надали близько 700 юридичних консультацій, систематично здійснюють заходи правоосвітницького характеру як у середніх навчальних закладах, так і серед інших категорій населення, зокрема, для працівників ДНУ ім. Олеся Гончара. Багато клієнтів клініки є її постійними відвідувачами та мають тривалий досвід співпраці з нею.

З останніх напрацювань хочу зазначити, що не дивлячись на те, що основними консультантами є студенти саме останніх курсів, чимало студентів 2 курсу висловлюють активне бажання долучатися до роботи у клініці. І що найцікавіше – нерідко їх робота навіть ефективніша, і це не дивлячись на відсутність у них певних знань з різних галузей права. Вони, навіть, готові опанувати їх раніше навчального плану і самостійно. Причини такого інтересу, на мій погляд, у наступному:

1. сучасний студент раніше дорослішає, ніж його попередники, він чітко мотивований на результат. Раніше часто батьки вирішували за дитину, де вона буде навчатися та ким вона буде, зараз ситуації змінюється, і діти вже в школі часто ставлять перед собою осмислену мету;

2. часто студенти після 4 курсу, тобто після отримання диплому бакалавра, вже знаходять собі оплачувану роботу на повний або неповний робочий день (відвідування занять не стає для них вже принциповим). І робота в клініці, відповідно, стає для них не такою вже необхідною. В свою чергу, студенти 2, 3 курсів більше зацікавлені в отриманні практичного досвіду «без відриву від навчання», вони відкриті до такого навчання, дуже активні і енергійні;

3. вивчення дисципліни «Основи юридичної клініки» на 1 курсі вже дає поштовх студентам-першачкам для отримання практичних знань.

Виходячи з викладеного, хочеться відмітити позитивні зрушення саме у відношенні студентів до своєї майбутньої професії, у їх бажанні працювати та створювати якісний продукт (надання правових послуг), а також їх зростаючу відповідальність у відношеннях з людьми, яким вони надають допомогу. Все це, на мою думку має підвищити рівень довіри звичайних людей до різних представників юридичної професії, і передусім, до суддів та працівників правоохоронних органів та ін., довіра яких знаходиться на дуже низькому рівні.

Список використаних джерел:

1. Мейер Д. И. О значении практики в системе современного юридического образования / Д. И. Мейер. – Казань, 1855. – С. 42.
2. Гончаренко В. Загальна і спеціалізована юридична освіта / В. Гончаренко // Адвокат. – 2002. – № 2-3. – С. 3-5.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 року “Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України” [Електронний ресурс] / МОН України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Стандарти юридичних клінік України, прийняті Асоціацією юридичних клінік України 16 листопада 2003 року [Електронний ресурс] / Асоціацією юридичних клінік України. - Режим доступу: <http://www.legalclinics.org.ua>.
5. Сенчак І. І. Вплив діяльності юридичних клінік на формування професійного рівня та правової культури молодих спеціалістів // Часопис Національного університету “Острозька академія”. Серія “Право”. – 2010. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com>

Закржевська Катерина Миколаївна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
юридичний факультет, студентка 5 курсу*

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ЯК НОВА ФОРМА ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ

Сучасний навчальний процес перевантажений вивченням масиву нормативно-правових актів і не достатньо орієнтований на юридичну практику випускників-спеціалістів та поверхнево стимулює індивідуальну навчальну активність студентів. Навіть випускники найпрестижніших юридичних вишів стикаються з проблемою працевлаштування, оскільки вимогою більшості роботодавців є наявність в особи практичного досвіду діяльності за спеціальністю [1, с. 40].

Незаперечну цінність «юридичної клініки» є підготовки висококваліфікованого юриста-професіонала. Жодні інші методи не можуть так наблизити студента до фахової діяльності, як робота в юридичних клініках.

«Юридична клініка» – це особливий механізм сприяння якості юридичної освіти, що проявляється в створенні для студентів можливості під час навчання практикуватися в юридичній професії, виконуючи аналітичну та правозахисну роботу [2, с. 4].

Юридична клініка є унікальним навчально-практичним центром у складі викладачів і студентів старших курсів, який створює та функціонує на базі

вищого навчального закладу з метою підготовки висококваліфікованих юристів із знанням не тільки правової теорії, але й практики. В юридичній клініці студенти отримують певні практичні навички юридичної діяльності, а також уявлення про простих громадян; дізнаються, як можна захистити та відновити їхні права, свободи та законні інтереси, спираючись на право та закон. У рамках юридичної клініки студенти також відвідують семінарські та лекційні заняття з використанням інтерактивних методик навчання, на яких вивчають законодавство, правову літературу та процедури, необхідні для консультування, складання документів процесуального та іншого характеру, обговорюють етичні та практичні питання, тощо. Така форма навчання є набагато ціннішою за класичні практичні заняття, які проводяться у більшості вищих навчальних закладів, оскільки дає змогу спілкуватися з людьми, які дійсно, які дійсно потребують юридичної допомоги, а також сприяє розвитку навичок спілкування, аналізу інформації, методам психології, що необхідно кожному юристу в його повсякденній роботі.

Юридичну клініку можна розглядати, як інтегровану в навчальний процес вищих навчальних закладів юридичного профілю структуру, метою функціонування якої є набуття студентами старших курсів практичних навичок шляхом надання ними безоплатних юридичних консультацій малозабезпеченим громадянам.

Цікавим є навчальне видання “Юридичні клініки” в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади”, яке підготовлене за редакцією М.В. Дулеби (голови Асоціації юридичних клінік України), авторським колективом у складі: М.В. Удода, Ю.М. Моїсєєва, В.А. Єлова, Н.А. Розенфельда, М.В. Дулеби, О.В. Дмитренка (саме вищевказані особи були першопрохідцями, ентузіастами становлення і розвитку юридично-клінічного руху в Україні – прим. М.К.). За своїм змістом воно містить викладення здобутків вітчизняної правничої науково-методичної думки у сфері розвитку юридичної клінічної освіти та вищої юридичної освіти загалом. Авторами висвітлені своєрідний досвід організації діяльності юридичних клінік, їх структура, спеціалізація, ведення у них документації та зразки документів, суть і методи оцінювання їхньої роботи, етичні принципи поведінки їхніх працівників та інтерактивні методи навчання студентів-клініцистів. Дане видання стало своєрідним дороговказом у розвитку юридично-клінічного руху в Україні [3].

Юридична клінічна освіта – це нова форма практичного навчання студентів правників, що має на меті формування у них професійних навичок юриста та передбачає надання безоплатної правової допомоги представникам окремих категорій населення, які не можуть самотійно вирішити проблеми правового характеру [4, с. 9].

А. Галай зазначає, що навчальні компоненти юридичної клінічної освіти – це система форм і методів діяльності юридичної клініки, що пов'язані з загальними завданнями вищої юридичної освіти в частині підготовки фахівця-юриста й упроваджені у звичну практику навчального процесу вищого навчального закладу. У широкому змісті всі прояви діяльності юридичної клініки вищого навчального закладу є навчальними елементами, адже її здійснюють студенти під час навчання для досягнення мети навчання [5, с. 5].

На думку Н. Сухицької, юридична клінічна освіта виникла як результат переосмислення досконалості методик юридичної освіти [6, с. 17].

А. Артемова вважає, що юридична клінічна освіта забезпечує можливість практичного застосування студентами своїх знань та сприяє вирішенню питання загальнодержавного значення – допомоги соціально незахищеним верствам населення, правової освіти населення [7, с.147].

У цілому погоджуємось з вище наведеними думками, але разом з тим вважаємо, що сутність юридичної клінічної освіти полягає у посиленні практичної підготовки студентів, шляхом залучення їх до практичної юридичної діяльності та надання безоплатної правової допомоги малозабезпеченим верствам населення [8, с. 528].

Таким чином, підсумовуючи вище зазначене, вважаємо, що юридична клінічна освіта – це невід'ємна складова вищої юридичної освіти, що використовується при підготовці фахівців за напрямками “Правознавство”, “Право”, “Правоохоронна діяльність”, яка має відповідну систему, структуру, мету, завдання та принципи.

Список використаних джерел:

1. Сенчак І.І. Проблеми законодавчого визначення статусу юридичних клінік в Україні / І.І. Сенчак / Адвокат. – 2012. – № 11(146). – С.40-46.

2. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги: Постанова Верховної Ради України № 5100-VI від 5 червня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [URL:http://zakon2.rada.gov.ua](http://zakon2.rada.gov.ua)

3. Дулеба М. В. “Юридичні клініки” в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади: Посібник / М. В. Дулеба, М. В. Удод, Ю.А. Моїсєєв, В.А. Єлов, Н.А. Розенфельд, О.В. Дмитренко // За ред. М.В. Дулеби. – К.: “МП Леся”. – 2004. –120 с.

4. Про Всеукраїнську міжвідомчу координаційно-методичну раду з правової освіти населення: Положення затверджене Постановою Кабінету

Міністрів України від 29 травня 1995 р. № 366 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=366-95 %EF](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=366-95%EF)

5. Про Програму правової освіти населення України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 травня 1995 р. № 366 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=366-95-%EF>

6. Вашук О.Л. Посібник для консультанта юридичної клініки / О.П. Вашук, Р.Ю. Гера. – Львів: ПАІС, 2008. – 17 с.

7. Про затвердження типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України: Наказ Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?>

8. Артикуца Н.В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті / Н.В. Артикуца // Інноваційні технології у вищій юридичній освіті: Матеріали Міжнар. наук.-метод. конф., присвяч. 390-річчю з дня заснування Київ. брат. шк. - предтечі Києво-Могилян. акад., 25 - 28 трав. 2005 р., Київ / ред.: Н.В. Артикуца; Нац. ун-т “Києво-Могилян. Акад.”, Центр інновац. методик правн. освіти, Інформ.-тренінг. центр юрид. клін. освіти. - К.: Стилос, 2005. – 528 с. – С. 3-25.

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Зеленіна Олена Володимирівна

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
юридичний факультет, 5 курс магістратури*

РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК

Сучасна юридична освіта повинна органічно поєднувати доктринальні знання і практичну діяльність. Практичну направленість навчання дозволяє найбільш повно реалізувати роботу в юридичній клініці, де студенти-консультанти накопичують практичних досвід.

Актуальність теми пов'язана з визначенням джерел регулювання діяльності юридичних клінік як структурних елементів вищих навчальних закладів України юридичного профілю та недержавної системи надання правової допомоги.

Проблемам організації юридичної клінічної практики присвячено наукові праці А. Азарова, В. Баранова, В. Бойцової, Р. Васильєва, Н. Витрука, Л.

Воєводіна, Л. Воскобітової, С. Дегтярьова, О. Лукашевої, Л. Михайлової, Ю. Тихомирова, В. Туманова, Д. Шабельникова, О. Шугріної та інших.

Загальновідомо, що юридичні клініки створюються і функціонують на базі ВНЗ. Вони виконують завдання із захисту прав та інтересів людини та громадянина тієї частини населення, яка фінансово неспроможна користуватися платними юридичними консультаціями.

Голландські науковці вважають особливістю своєї освіти в тому, що в рамках кожного університету створена клініка безоплатної правової допомоги, яка надається студентами старших курсів під керівництвом колеги адвокатів [1, с.383]. Однак, для української юридичної освіти такий досвід не є новим. На базі багатьох вищих навчальних закладів України, де викладаються дисципліни юридичного профілю вже більше десяти років функціонують юридичні клініки (Юридична клініка «Істина» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; юридична клініка Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; юридична клініка «Pro bono» Київського національного університету імені Тараса Шевченка та інші). Під час роботи в юридичній клініці студенти-консультанти реалізують теоретичні знання на практиці. За допомогою досвідчених викладачів майбутні юристи опановують навички юридично обґрунтованої і відповідальної консультації, опитування клієнта, формування юридичної етики, розслідування фактів справи, вивчення та аналізу нормативної бази, правильного спілкуватися в усній та письмовій формах.

У своїй діяльності юридичні клініки керуються положеннями Конституції України, законних і підзаконних нормативних правових актів, міжнародних договорів та угод, нормами та принципами міжнародного права, а також ненормативними правовими актами, матеріалами повідомлень засобів масової інформації, публічних виступів на науково-практичних конференціях і семінарах, іншими джерелами інформації з правових питань та провадять свою діяльність відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про безоплатну правову допомогу», «Про звернення громадян», «Про інформацію», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Указу Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992 «Про Національну програму правової освіти населення», Наказів Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України», «Про затвердження положення про проведення практики студентів ВНЗ України», рекомендацій Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення. Зазначеними документами визначено підстави та порядок роботи і проходження практики, права та обов'язки консультантів, контроль за проходженням і система оцінювання

практики в юридичній клініці. Окрім зазначених джерел функціонування юридичних клінік координується Стандартами діяльності юридичних клінік України, прийнятими на З'їзді Асоціації юридичних клінік України 19 червня 2014 року та науково-методичною комісією з права. Інформаційно-методичний центр «Дебати», який функціонує за підтримки Асоціації американських юристів, в межах Правової Ініціативи у Східній і Центральній Європі (ABA/CEELI) разом з USAID в узагальненому вигляді пропонує звіти про роботу юридичних клінік в Україні [2, с. 189].

Юридична клініка, яка є структурним елементом ВНЗ, має керуватися Положенням про юридичну клініку, Статутом ВНЗ та Правилами роботи в юридичній клініці. Положення – нормативний акт, що встановлює права, обов'язки, форми, методи, порядок організації та діяльності державних органів, підприємств, установ, організацій їх структурних підрозділів, посадових осіб [3, с. 252]. Зведені правила про юридичну клініку затверджується керівництвом ВНЗ. Цим документом регулюються всі питання діяльності юридичної клініки як складової навчального закладу. Статут – встановлений засновником (власником майна) організації обсяг правил, що регулюють її правовий стан, відносини, пов'язані з внутрішнім управлінням, стосунки з іншими організаціями чи громадянами [3, с. 320]. Правилами роботи в юридичній клініці є документ внутрішньої організації роботи клініки, що урегульовує такі питання, як розподіл обов'язків членів юридичної клініки, порядок роботи з клієнтами, вимоги до членів клініки та інші [4]. Внесення змін до Правил роботи в юридичній клініці відбувається за результатами голосування членів клініки на загальних зборах клініки. Якщо Статут і Положення про юридичну клініку є, головним чином, установчі документи і містять інформацію про правовий статус юридичної клініки, її цілі і завдання, то Правила роботи в юридичній клініці – це регламентація роботи клініки до найменших деталей.

Отже, робота юридичних клінік забезпечує можливість практичного застосування студентами набутих під час навчання у ВНЗ знань, умінь та навичок, а також сприяє вирішенню питання загальнодержавного значення – допомоги соціально незахищеним верствам населення. Діяльність юридичних клінік координується Конституцією України, як основним законом країни, законами та підзаконними нормативно-правовими актами, міжнародними договорами та угодами, нормами та принципами міжнародного права, а також ненормативними правовими актами.

Список використаних джерел:

1. Гурак Р.В. Розвиток сучасної юридичної освіти в європейських країнах/ Р.В. Гурак // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 6. – 382-384.

2. Поляков А. Юридична клінічна освіта: історичний досвід і сучасність / А. Поляков // Педагогічний дискурс. – 2010. – № 8. – С. 185-191.

3. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права / укладачі: Л.Р. Наливайко, М.В. Беляєва. – К.: Хай-Тек Пресс, 2013. – 408 с.

4. Обучение в юридической клинике (правовые основы, методики, юридическая техника и практикум) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.law.bsu.by/pub/44/2473.pdf>.

Науковий керівник: Наливайко Лариса Романівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри загальноправових дисциплін, заслужений юрист України, директор юридичної клініки «Істина» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Князькова Любов Михайлівна

*доцент кафедри цивільного та господарського права
Донецький юридичний інститут МВС України*

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Зараз вже ніхто не піддає сумніву значимість роботи юридичних клінік. Для правничих закладів і факультетів мати у своїй структурі юридичну клініку є справою престижу. Але юридичні клініки не завжди відповідають стандартам та вимогам, які пред'являються до такого виду роботи [1, с.3]. Крім того, відповідно до наказу Міністерства освіти та науки №592 від 03 серпня 2006 року «Про затвердження типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України» [2] юридичні клініки мають функціонувати в усіх навчальних закладах III–IV рівнів акредитації, які здійснюють підготовку фахівців за напрямом «Право», незалежно від форми власності та підпорядкування.

Питанням діяльності юридичних клінік в Україні присвячено багато наукових робіт, однак досі невирішеними є питання щодо фінансування юридичних клінік, підбору викладачів-кураторів, які залишилися дискусійними і потребують наукового обговорення. Крім того, дискусійним є питання щодо визначення поняття юридичної клініки. Так, Дубчак Н.С. вважає, що не слід обмежувати, попри усталене на сьогодні розуміння, юридичну клініку виключно як структурний підрозділ вищого навчального закладу, який готує фахівців за напрямком «Право». Нині більшість потужних юридичних фірм країни виділяють відповідний час для проектів надання правової допомоги „Pro bono”, а деякі навіть створюють відповідні підрозділи у своїй

структурі на постійній основі. Відтак, юридичні клініки можуть успішно функціонувати і при юридичних фірмах, і при самоврядних, громадських організаціях юристів (така ініціатива підтримана, наприклад, Всеукраїнською громадською організацією «Асоціація адвокатів України») [3, с.10] . Тому існує нагальна потреба у подальшому науковому опрацюванні питань створення та діяльності юридичних клінік в Україні.

Клінічна форма навчання студентів не фінансується державою. Такий вид навантаження не передбачений штатним розкладом навчальних закладів. Відсутність належного визнання клінічного навчання на офіційному рівні значно ускладнює підбір викладачів юридичних клінік. Цю роботу не можна прирівнювати до навантаження як керівництво практикою, адже робота зі студентами у юридичній клініці не тільки складніше за змістом, але й потребує значних затрат часу викладачів.

Цілком погоджуємося з думкою А. Галая, доктора юридичних наук, виконавчого директора Асоціації юридичних клінік України, який наголошує на необхідності: «Прийняти оновлене Положення «Про діяльність юридичної клініки»», у якому було б відображено положення про: структурний підрозділ; наявність юридичної клінічної освіти в ліцензійних умовах ВНЗ; спецкурс «Основи юридичної клінічної практики»; унормування навантаження (посадових обов'язків) працівників юридичних клінік; матеріальне забезпечення; сертифікат випускника; особлива практика в юридичних клініках» [4].

За ініціативою ентузіастів юридично-клінічного руху, їх активної участі у розвитку практичної правничої науки (А.О. Галая, М.В. Дулеби, В.А. Слова, Ю.І. Матвеевої, Ю.А. Моїсеєва, В.В. Молдована, М.В. Удада та ін.) і підтримки багатьох міжнародних правничих організацій та благодійних фондів, юридична клінічна освіта в Україні продовжує розвиватися. Так, діяльність Асоціації спрямовано на підтримку юридичних клінік, приведення нормативів, стандартних вимог до юридичних клінік в русло законодавства України. Крім того, на порядку денному роботи Асоціації – вдосконалення навчальних програм для юридичних клінік з їх подальшим упровадженням у навчальні плани й закріпленням на рівні Міністерства освіти і науки України. Функціонування найбільш дієвих юридичних клінік у юридичних ВНЗ та на юридичних факультетах України підтвердило, що виконання всіх вимог забезпечення ефективності їх роботи гарантує конкретні результати [5, с.5].

Викладач-куратор у юридичній клініці повинен відповідати таким вимогам:

- мати достатній рівень теоретичної юридичної підготовки;
- володіти традиційною викладацькою майстерністю;

- мати у минулому досвід практичної роботи в одній зі сфер юридичної діяльності;

- володіти інтерактивними методами викладання та бути готовим до впровадження їх у свою педагогічну практику.

Цілком погоджуємося з думкою директора Української фундації правової допомоги Сіоми М.О. про те, що «Юридичні клініки конче потребують нормативного закріплення як структурні підрозділи університетів - це вирішить питання залучення викладачів і значно посилить якість викладання і надання правових послуг клієнтам» [4].

Список використаних джерел:

1. Федик Є.І. Юридичний практикум [текст]: навч. Посіб./ Федик Є.І., Котуха О.С., Гентош Р.Є., Федик С.Є., Фігель Ю.О.- К. : «Центр учбової літератури», 2012. – 172с.

2. Наказ Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 р. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?>

3. Дубчак Н.С. Юридичні клініки в системі захисту прав і свобод людини та громадянина: автореф. дис. . канд. юрид. наук: 12.00.01 / Н.С. Дубчак; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2014. – 20 с.

4. Юридичні клініки в Україні 20 років [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.irf.ua/allevnts/news/yuridichni_kliniki_v_ukraini_20_rokiv/

5. Дулеба М. Шляхи розвитку «юридичних клінік» України: стан та перспективи / М. Дулеба // Юридичний вісник України. – 2006. – № 25. – С.5.

Ковтун Поліна Сергіївна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
юридичний факультет, студентка 2 курсу*

ЮРИДИЧНІ КЛІНІКИ ЯК НОВА ЕРА ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНІ ТА ОСВІТНІ АСПЕКТИ

Щоб повноцінно та комплексно усвідомити природу й тенденцію «клінічного руху», необхідно згадати історію його виникнення в Україні. Саму ідею програми «Юридичні клініки» та методи її реалізації взято з американської та європейської навчально-практичних систем підготовки юристів у 1995-96 рр. [5, с. 3].

Треба відмітити, що вищі навчальні заклади не одразу сприйняли і зрозуміли суть «клінічної освіти». Це можна пояснити недосконалістю нормативно-правової бази в даній галузі, а також відсутністю або недостатньо

належним фінансуванням діяльності «юридичних клінік». Але ентузіазм сподвижників ідеї та матеріальна підтримка міжнародних донорів, серед яких необхідно відзначити найвагоміший внесок міжнародного фонду «Відродження», не дали зупинити розвиток «клінічної освіти» в Україні.

Для збереження й подальшого примноження здобутків «клінічної освіти» у 2003-2004 рр. було організовано Асоціацію юридичних клінік України, що є всеукраїнською громадською організацією, діяльність якої спрямована на надання підтримки діяльності юридичних клінік, сприяння розвитку юридичної клінічної освіти й реалізації відповідних науково-освітніх програм в Україні. Метою діяльності організації визначено підтримку й лобювання цінностей, цілей і завдань «юридичного клінічного руху» в процесі їх загальнодержавної імплементації [6, с. 8].

Юридичні послуги на ринку послуг користуються великим попитом, але ці послуги, як відомо, достатньо дорогі і для багатьох недоступні. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» [2], Указу Президента України від 18.10.2001 р. № 992 «Про національну програму правової освіти населення» [31], Наказу Міністерства освіти і науки № 592 від 03.08.2006 р. [4] в університетах та інститутах створюються структурні підрозділи – юридичні клініки.

Керівник юридичної клініки призначається на посаду рішенням ректора, за поданням декана юридичного факультету. Структуру й чисельність співробітників юридичної клініки визначає ректор. Консультантами юридичної клініки є студенти старших курсів юридичного факультету, які надають правову допомогу під керівництвом викладачів-кураторів.

Треба відмітити, що основною метою діяльності створених офісів є надання безплатної правової допомоги.

Сутність такої допомоги проявляється в гарантуванні Конституцією України можливості фізичної особи одержати юридичні (правові) послуги у вигляді (формах):

- роз'яснення особі її правового становища у межах правовідносин, учасником яких вона виступає (права й обов'язки особи та юридичні наслідки її дій чи бездіяльності), а також правового становища інших учасників правовідносин;

- надання юридичних консультацій і роз'яснень з юридичних питань, усних і письмових довідок щодо законодавства (тлумачення суті норм права, які необхідно застосувати в тій чи іншій ситуації);

- роз'яснення можливих способів і засобів захисту, забезпечення і відновлення прав та законних інтересів особи;

- надання кваліфікованої поради щодо вибору найбільш сприятливої поведінки в обставинах, що склалися, для отримання нею бажаного результату;
- складання скарг, заяв, клопотань, звернень та інших документів юридичного характеру;
- представництво інтересів особи у конституційних, цивільних, кримінальних, адміністративних, арбітражних справах;
- захисту прав та інтересів особи шляхом застосування юридичних знань і здійснення у встановленому законом порядку процесуальних повноважень. Під захистом слід розуміти передбачений законом вид і міру можливого або обов'язкового впливу, з метою поновлення порушеного або невизнаного права [1].

Отже, якщо охарактеризувати юридичну клініку з різних позицій, то виявимо, що вона може претендувати на роль важливого соціального інституту. За характером орієнтації деякі науковці поділяють юридичні клініки на зовнішньоорієнтовані та внутрішньоорієнтовані [8, с. 3].

До першої групи належать завдання, які зорієнтовані на суспільство загалом: це надання безкоштовної правової допомоги соціально незахищеним верствам населення, проведення правопросвітницьких заходів тощо.

Друга група функціонує в іншому вимірі – сюди належить навчальний компонент, роль клінічної освіти у формуванні студента як висококваліфікованого фахівця.

Таким чином, освітня модель, яка нині діє в нашій країні, спрямована на засвоєння студентами інформації в основному у вигляді теоретичних знань. Сучасний ринок праці все більше висуває вимоги не до конкретних знань, а до практичних навичок та компетенції фахівців. У цьому аспекті досить важливе значення має «клінічна освіта» як метод надання студентам необхідних знань та вмінь.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 черв. 2011 р. № 3460-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – Ст. 577.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004). – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Наказ «Про Національну програму правової освіти населення» від 18.10.2001 № 992/2001 // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/992/2001>
4. Наказ «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України» від 03.08.2006 // (МОН України; Наказ,

Положення № 592). – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0956-06>

5. Гончаренко В.О. Юридична клініка: історія і визначення [Текст] / В.О. Гончаренко // Практика діяльності “юридичних клінік” України. – 2004. – № 1. – С. 3-5.

6. Дулеба М.В. Сучасний “юридичний клінічний рух” на шляху до гармонізації та розширення [Текст] / М.В. Дулеба // Вісник Асоціації юридичних клінік України. – 2005. – № 2. – С. 7-9.

7. Кравчук М.В. Юридична клініка – інноваційний напрям розвитку правової освіти в Україні / М.В. Кравчук, Р.М. Мудрак // Актуальна юриспруденція : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 1 груд. 2014 р.). – К., 2014. – С. 27-29.

8. Фігель Ю.О. Роль юридичних клінік у формуванні вмінь реалізації права студентами юридичних спеціальностей : автореф.. дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 / Фігель Юлія Осипівна. – Л., 2011. – 18 с.

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Кононенко Віктор Вікторович

*Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
юридичний факультет, студент 2 курсу*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК В УКРАЇНІ

Юридичні клініки в Україні почали діяти у 1996-1999 роках і нині є дуже важливим інструментом, зокрема, для соціальної підтримки населення.

На початковому етапі становлення юридичних клінік в Україні їх діяльність в основному здійснювалась у формі самостійних громадських організацій або їх структурних підрозділів, що певною мірою відповідало положенням Конституції України, законам України «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992 р. [2]. та «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 01.12.1998 р. [3], Указу Президента України від 16.05.2001 р. № 136/2001 «Про заходи щодо державної підтримки розвитку науково-просвітницької діяльності громадських організацій» [4], Розпорядженню Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 р. № 564-р «Про затвердження заходів щодо державної підтримки

розвитку науково-просвітницької діяльності громадських організацій на період до 2004 року» [5].

Також діяльність юридичних клінік врегульовано наказом Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 року «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України» [6], який можна назвати головним правовим документом, що встановлює принципи діяльності юридичних клінік та дає відомості про організацію їх діяльності.

Однак на сьогодні це положення є дещо застарілим і потребує подальшого вдосконалення. Наприклад, потребує змін пункт 7 (про фінансування юридичної клініки). Адже в цьому пункті серед джерел фінансування юридичної клініки не згадуються видатки Державного бюджету України. Фінансування юридичних клінік повинно відбуватися так само як і інших суб'єктів безоплатної правової допомоги, відповідно до вимог ст. 29 чинного Закону України «Про безоплатну правову допомогу» та принципів державної політики у сфері надання безоплатної правової допомоги ст.5 цього ж закону.

Але держава вже проводить роботи в цьому напрямку. З метою удосконалення «Типового положення про юридичну клініку» створено робочу групу наказом Міністерства освіти і науки України № 1414 від 23 листопада 2016 року [7].

Слід також зазначити про окремі прогалини у правовому регулюванні діяльності юридичних клінік у структурі вищих навчальних закладів України, усунувши які можна досягти збільшення числа юридичних клінік, підвищити швидкість і якість надання ними правової допомоги, створити додаткові місця для проходження практики студентами-юристами, допомогти набуті їм професійних навичок юриста та підвищити довіру громадян до безоплатної правової допомоги у клініках.

У першу чергу, мова йде про: 1) необхідність включення положень про діяльність юридичних клінік до нормативно-правових актів з організації навчального процесу, проведення навчальної практики та обліку часу роботи науково-педагогічних працівників; 2) включення як обов'язкового пункту вимоги про наявність та якісне функціонування юридичної клініки для акредитації вищого юридичного навчального закладу та отримання таким закладом ліцензії на підготовку юристів; 3) запровадження дієвої системи відомчого та громадського контролю якості функціонування юридичних клінік у структурі вищих навчальних закладів тощо [8, с. 6].

Як зазначає А.О. Поляков, для успішної діяльності юридичних клінік

Необхідно забезпечити чітке правове регулювання їх діяльності не тільки у структурі вищих навчальних закладів. Важливо забезпечити нормативно

правовою базою проекти центрів надання безоплатної правової допомоги саме в тих місцях, де громадяни мають найбільшу потребу у правовій допомозі – при судах та органах виконавчої влади.

На думку цього вченого, вартими уваги є питання:

1) розмежування права юридичних клінік та інших об'єднань щодо надання первинної правової допомоги (яка надається на найдоступнішому місцевому рівні) представникам малозабезпеченої категорії населення;

2) врегулювання контролю якості правової допомоги, що надають юридичні клініки;

3) закріплення в українському законодавстві світових критеріїв, які регулюють надання юридичними клініками безоплатної правової допомоги (недостатність засобів для використання послуг захисника (фінансовий критерій), фактична складність справи («інтереси правосуддя»), нездатність обвинуваченого з причин об'єктивного характеру захищати себе самостійно тощо);

4) розроблення правового інструментарію визначення фінансової спроможності клієнта юридичної клініки та технологій експертизи правових ситуацій, справ-звернень громадян, які співвідносні з критерієм «інтереси правосуддя»;

5) закріплення нормативного супроводу вимог до умов реалізації безоплатної правової допомоги в юридичних клініках (правила внутрішнього порядку документування, кадрове, фінансово-економічне, матеріально-технічне й навчально-методичне забезпечення);

6) уточнення статусу юридичних клінік як організацій, що надають правову допомогу у місцях, підпорядкованих міністерству юстиції, там, де громадяни потребують такої допомоги;

7) розробка нормативів, які забезпечували би комплексний характер роботи юридичної клініки, суть якого полягає в систематичній правовій освіті населення через організацію соціально-правових практик (зокрема, упровадження обов'язкової юридичної клінічної практики для студентів, які отримують фахову підготовку за напрямом «Правознавство») [9, с. 85].

На думку О.І. Баїк, врегулювання на законодавчому рівні питання діяльності юридичної клініки, у тому числі її документування на основі глибокого аналізу діяльності юридичних клінік в Україні, сприяло б налагодженню їх ефективної роботи [10, с. 61].

Список використаних джерел:

1. Немченко С. С. Нормативно-правові основи діяльності юридичних клінік у сфері надання безоплатної правової допомоги / С. С. Немченко // Право і суспільство. - 2015. - № 1. - С. 27-32.
2. Про об'єднання громадян : Закон України від 16.06.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 34. - Ст. 504.
3. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України від 01.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 1. — Ст. 2.
4. Про заходи щодо державної підтримки розвитку науково-просвітницької діяльності громадських організацій : Указ Президента України від 16.05.2001 р., № 316/2001 // Офіційний вісник України. - 2001. - № 20. - С. 40. - Ст. 837.
5. Про затвердження заходів щодо державної підтримки розвитку науково-просвітницької діяльності громадських організацій на період до 2004 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 року, № 564-р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до док.: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/564-2001-%D1%80=45025>. - Назва з екрану.
6. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України : наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2006 р. № 592 [Електронний ресурс]. - Режим доступу до док.: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0956-06>. - Назва з екрану.
7. Про утворення робочої групи з удосконалення Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу : Наказ МОН України від 23.11.2016 № 1414. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до док.: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/6509->. - Назва з екрану.
8. Галай А.О. Пошук сучасних пріоритетів розвитку юридичних клінік в Україні / А.О. Галай // Матеріали всеукраїнського науково-практичного круглого столу «Діяльність юридичних клінік України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про безоплатну правову допомогу», проведеного на базі експериментальної навчальної лабораторії «Правничка клініка» факультету правничих наук Національного університету «Києво-Могилянська академія» в рамках щорічної міжнародної науково-практичної конференції «Дні науки в НАУКМА» (м. Київ, 27 січня 2012 р.). – 2012. – 24 с.
9. Поляков А.О. Юридична клініка в системі надання безоплатної правової допомоги / А.О. Поляков // Актуальні проблеми юридичної науки : зб. тез міжнар. наук. конф. «Дев'яті осінні юридичні читання», (м. Хмельницький, 12–13 листопада 2010 р.): у 4 ч. – Ч. 1: «Теорія держави і права. Історія політичних та правових вчень. Філософія права. Міжнародне право. Порівняльне правознавство». – Хмельницький : Вид-во Хмельн. ун-ту управл. та права, 2010. – С. 84–85.

10. Баїк О.І. Організаційні та науково-методичні засади створення юридичної клініки в Україні / О.І. Баїк // Матеріали Всеукр. круглого столу з представниками юридичних клінік (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.) / за заг. ред. акад. С.В. Ківалова. – О., 2011. – С. 58–61

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Максименко Віталія Володимирівна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
юридичний факультет, студентка 2 курсу*

РОЛЬ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК В СИСТЕМІ ОСВІТИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми полягає в тому, що на сьогодні вкрай гостро відчувається потреба в таких формуваннях та інституціях, як юридичні клініки. Адже їх метою є правова допомога малозабезпеченим громадянам та практична освіта студентів-юристів.

У даній роботі ми розглядаємо поступове руйнування стереотипів недоступності і неможливості захисту своїх прав та інтересів, а також дефіциту практичної освіти у майбутніх юристів.

Правова просвіта, як одна з форм правового виховання, має обмежені завдання (дати певні знання з тих чи інших питань права, роз'яснити чинне законодавство, вказати правомірні варіанти поведінки в тій чи іншій життєвій ситуації), що значною мірою, і доволі ефективно, поряд з іншими установами і закладами, здійснюють юридичні клініки.

Участь студентів у діяльності юридичних клінік розкриває їх індивідуальність, відчуття їхньої причетності до вирішення громадських справ, відповідно це стверджує самореалізацію, що, власне, сприяє розвитку громадського суспільства, як такого.

На думку А. Галая, юридична клініка – це особливий механізм сприяння якості юридичної освіти, що проявляється у створенні для студентів можливості під час навчання практикуватись в юридичній професії, виконуючи аналітичну та безпосередньо правозахисну роботу [3, с. 4]. Також треба зазначити, що разом з набуванням навичок соціальної перцепції студенти формують специфічні навички, необхідні для виконання професійних обов'язків, підвищується фаховий рівень, правова культура.

Юридична клініка – це раціональний спосіб вирішення двох потреб суспільства: забезпечення практичного досвіду студентів-правників та надання безоплатної правової допомоги представникам окремих категорій населення, які не можуть самостійно вирішити проблеми правового характеру.

На думку Н. Сухицької, юридична клінічна освіта виникла як результат переосмислення досконалості методик юридичної освіти [2, с. 17].

Юридичні клініки створюються на базі неурядових правозахисних організацій з більшим акцентуванням на практичні аспекти – з метою задоволення потреб суспільства у сфері правової допомоги та правопросвітницької діяльності, в подальшому розширюючи залучення потенціалу та можливостей вищих навчальних закладів.

Дійсно, функціонування юридичних клінік при вищих навчальних закладах юридичного спрямування, цілком виправдовує себе, оскільки з одного боку до них за безоплатною правовою допомогою звертається значна кількість малозабезпечених осіб, а з іншого випускники юридичних клінік, закінчивши навчання у вищому навчальному закладі, набувають певний досвід професійної практичної діяльності, що дозволяє їм бути конкурентно спроможними на ринку праці.

Для забезпечення належного місця юридичних клінік в суспільному житті, виокремлення їх як дійсно дієвого інституту громадянського суспільства необхідно суттєво підвищити професійність та результативність їх діяльності. Важливою є також поінформованість суспільства, в першу чергу юридичної спільноти, про значимість юридичних клінік для якісного покращення вищої юридичної освіти, ліквідації правового нігілізму серед населення

Отже, вважаємо, що юридична клінічна освіта – це невід’ємна складова вищої юридичної освіти, що використовується при підготовці висококваліфікованих фахівців, а діяльність юридичних клінік є сходинкою на шляху створення справжнього громадянського суспільства, в якому людина, її життя і здоров'я, честь та гідність стали б, як це передбачено Конституцією, найвищою соціальною цінністю, а забезпечення прав і свобод людини визначали б напрямки функціонування держави і були б її головним обов'язком.

Список використаних джерел:

1. Молдован В.В., Кацавець Р.С. Юридична клініка: Навч. пос. - К.: «Центр учбової літератури», 2007 р.
2. Сухицька Н.В. Юридична клініка. Курс лекцій [Текст]: навч. Посіб. Для студентів вищих навч. закл. / Н.В.Сухицька. – К.: Університет «Україна», 2008. – 424 с.

3. Галай А.О. Основні навчальні компоненти юридичної клінічної освіти: шляхи впровадження клінічного спецкурсу та практики студентів у навчальній процес вищих навчальних закладів в Україні. Навчальний посібник / А.О. Галай. – К.: КНТ, 2009. – 96 с.

4. Юридична клініки в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади Єлов В.А., Удод М.В., Мойсеев Ю.О. та ін. - Видання друге. - К.: 2004р.

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Полякова Ольга Вікторівна

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
юридичний факультет, студентка 5 курсу*

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ЯК СУБ'ЄКТ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Розбудова правової держави неможлива без створення ефективних юридичних механізмів захисту прав людини. Актуальною проблемою є і те, що падіння показників життєвого рівня населення потребує пошуку альтернатив у наданні правової допомоги безкоштовно. Зародження юридичної клінічної практики, з одного боку, задовольняє потреби соціально незахищеної ланки населення у юридичній допомозі, з іншого, вимагає запроваджувати інноваційні методи виховання та становлення фахівця, особистості з оглядом на входження України у правовий європейський простір вищої освіти. Реформи у галузі професійної вищої освіти та у сфері правової культури громадян сприяло утворенню на теренах України нового соціально-правового інституту – інституту юридичної клініки. Зважаючи на 15-річний позитивний досвід діяльності юридичних клінік в Україні, можемо розглянути й звернутися до найактуальніших проблем її становлення і функціонування. Одна з найголовніших – з'ясувати правовий статус юридичних клінік, який на законодавчому рівні, на жаль, залишається невизначеним.

Проблемам становлення та організації юридичної клінічної практики присвячено наукові праці Н. Артикуца, Р. Васильєва, Л. Воеводіна, Л. Воскобітової, Н. Витрука, А. Галай, В. Гончаренко, П. Смірнова, В. Сущенко, Ш. Тойганбекова, Є. Цибарт та інших. Науковці впевнені, що юридичні клініки в Україні мають стати осередком правової культури населення, формувати майбутніх молодих юристів, юридично освічених

громадян. До функцій юридичної клініки відносять: навчальну – теорія вивчається на практиці, формуються професійні якості майбутніх спеціалістів; соціальну – вирішення проблем соціально незахищених верств населення; науково-дослідну – розробка наукових підходів, досліджень; благодійницьку – надання безкоштовних юридичних послуг. Цінність отриманих теоретичних знань сприймається та усвідомлюється студентом у безпосередньому контакті з клієнтом, у розумінні відповідальності надання саме кваліфікованої консультації. Оволодіння технікою використання теоретичних знань на практиці спонукає студента більш виважено відноситись до лекційних занять та самостійної роботи. Змога спілкуватися з людьми, які потребують юридичної допомоги, розвиває професійні навички ще у стінах вишу, що є беззаперечним вагомим надбанням як майбутнього юриста-практика так і студента.

Але для забезпечення певного статусу юридичних клінік в суспільному житті, визнання їх як дійсно дієвого інституту громадянського суспільства необхідно чітко визначитись з нормативно-правовою базою їх діяльності. На разі, робота клініки підпорядкована Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII., Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 № 4360-VI, Указу Президента України від 18.10.2001 №992 / 2001 «Про національну програму правової освіти населення». Безкоштовне надання правової допомоги регламентується Конституцією України. Згідно ч.1 ст. 59: «Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав» [1].

Для удосконалення системи надання безкоштовних юридичних послуг необхідно вирішити на законодавчому рівні статус юридичних клінік в Україні. Відсутність Закону України «Про безоплатну правову допомогу» значно гальмувало розвиток клінічного руху в державі. Не можна надавати допомогу не визначивши: суб'єктів отримання безоплатної правової допомоги; види правової допомоги та стандарти надання правових послуг; фінансування системи безоплатної правової допомоги; статус суб'єктів надання гарантованої правової допомоги; порядок реалізації особами права на безоплатну правову допомогу; відповідальність за невиконання законодавства у сфері надання безоплатної правової допомоги. Навіть з його прийняттям у 2011 році не було визначено остаточно правового статусу юридичних клінік як суб'єкта надання безоплатної правової допомоги [2].

Згідно типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 03.08.2006 № 592, метою юридичної клініки є: підвищення рівня практичних знань, умінь і навичок студентів юридичних спеціальностей; забезпечення

доступу представників соціально-вразливих груп суспільства до правової допомоги [3].

Асоціацією юридичних клінік частково була сформована нормативна база, яка складається з наступних документів: «Стандарти юридичних клінік України», «Типове положення про юридичну клініку», «Етичний кодекс діяльності юридичних клінік». Стандартами було закріплено наступні положення: юридична клініка є структурним підрозділом юридичного вищого навчального закладу чи факультету, фінансується також за його рахунок або рахунок інших не заборонених законом джерел. Проблематикою юридичних клінік в Україні є підтримка її розвитку на законодавчому рівні та фінансування її діяльності.

Юридична клініка поєднує в собі елементи державних організацій і недержавних утворень. Характерною відзнакою її роботи є вільний вибір напрямів своєї діяльності, вибір форм правової допомоги, галузей права, з яких надаються консультації; вона не має статусу окремої юридичної особи.

Наголошуючи на тому, що юридична клінічна освіта є однією з найновіших і найпрогресивніших форм навчання студентів, діє у більшості юридичних факультетів університетів України та доводить, що є однією з найбільш ефективних складових частин навчального процесу факультету правничих наук необхідне чітке визначення законодавчого статусу юридичних клінік в Україні та налагодження фінансування діяльності клінік з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Галай А.О. Юридична клініка як організація громадянського суспільства: доведення від протилежного / А.О. Галай // Право України. – 2007. – № 11. – С. 114-118.

2. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 03.06.2011 (зі змінами допов.) // Відомості Верховної Ради України. – 2011 – № 51. – Ст. 577.

3. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України : Наказ Міністерства освіти і науки України від 03 вересня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0956-06>.

Науковий керівник: Грицай Ірина Олегівна, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

РОЛЬ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК В СИСТЕМІ ОСВІТИ ТА СУСПІЛЬСТВА

На даний момент ще досі триває процес становлення України як демократичної, правової та соціальної країни. На мій погляд, головним бар'єром у цьому процесі є низька правова свідомість та правова культура населення, що може остаточно привести до правового нігілізму. Погіршення соціального становища українців, нездатність держави в повній мірі забезпечити кожного громадянина правом на безкоштовну допомогу все сильніше і сильніше поглиблює цю проблему. Рішення я вбачаю у вдосконаленні юридичної освіти в державі. Підготовка висококваліфікованих юристів, які можуть бути зв'язуючою ланкою між правом та суспільством, створювала би умови для збагачення правовими знаннями цього ж суспільства, підйому його правової свідомості та правової культури. Тому, юридична клініка є обов'язковим елементом у цьому процесі, адже, по-перше, клініка дає змогу студентам-правникам отримати практичну освіту і ,по-друге, дати можливість малозабезпеченим громадянам отримати безкоштовну правову допомогу.

Ст. 59 Конституції України передбачено, що кожен громадянин має право на безкоштовну правову допомогу. Але держава не може забезпечити реалізацію цього права в повній мірі через свої установи чи структури. Враховуючи соціальний стан більшості громадян нашої країни, дорогі послуги юристів, одному індивіду надто важко захищати свої права та інтереси. Тому, юридичні клініки своєю діяльністю компенсують нездатність виконання цього конституційного положення, адже їх допомога є безоплатною.

Вагоме значення діяльності клінік є правова просвіта. До завдань правопросвітництва відносяться:

- консультування з тих чи інших питань права;
- детальне роз'яснення законодавства;
- інформування про правомірні варіанти поведінки в різних життєвих ситуаціях.

Окрім того, для становлення громадянського суспільства дуже важливе поширення серед громадян знань про право та державний устрій країни, виховання поваги до закону. Цю функцію також може виконувати така інституція, як юридична клініка.

Поряд з тими функціями, які виконують клініки для суспільства, не можна не зазначити й те, яку користь вони приносять для студентів. Юридична клінічна освіта значною мірою відрізняється від звичайного традиційного навчання у ВНЗ. Під час традиційного навчання викладачі навчають студентів законам, принципам, теоріям права, кодексів. Мета же клініки в системі освіти – отримання студентами основних професійних практичних навичок.

Під час навчання в клініках студенти-правники розвивають багато важливих навичок, необхідних для їх подальшої роботи, до яких можна віднести: робота з професійними документами та інформацією; досвід ділового спілкування з клієнтами; адекватне пізнання себе та інших людей.

Важливим компонентом також є розвивання індивідуальності студента. Тобто, хоча консультації і здійснюються під наглядом професорів та викладачів, студент відчуває свою причетність до вирішення громадянських справ, самореалізується, розвиває відчуття відповідальності.

Отже, підсумовуючи, можна сказати що юридичні клініки є ефективним ланкою у процесі становлення України як правової держави. Адже, по-перше, клініки водночас виконують правопросвітницьку функцію в суспільстві, а також вирішують проблему державного значення – безоплатну допомогу малозахищеним верствам населення. По-друге, юридична клінічна освіта відіграє важливу роль у становленні практичних навичок студентів.

Список використаних джерел:

1. Лоджук М.Т. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога : монографія / М.Т. Лоджук. – Одеса : Фенікс, 2015. – 328 с.
2. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України : Наказ Міністерства освіти і науки України від 03 вересня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0956-06>.

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ПРАВОВІЙ ОСВІТІ

Термін «юридична клініка» використовується сьогодні в двох значеннях: як організаційна структура та як спеціальна навчальна програма.

У першому значенні юридична клініка являє собою структурний підрозділ, в якому студенти виробляють практичні навички, тобто клінікою називається місце, де студент може практично застосувати свої знання. У такій організації майбутні юристи вчаться правильно опитувати клієнтів, здійснювати кваліфіковану консультацію, технічно точно складати позовні заяви та інші юридичні документи, вирішувати складні етико-професійні проблеми і т. д.

У другому значенні юридична клініка розуміється як клінічна навчальна програма, а саме освітня програма професійної підготовки соціально орієнтованих юристів. У цьому плані можна застосовувати такі категорії, як клінічна юридична освіта та клінічне юридичне навчання, яке реалізується на базі юридичних клінік як структурних підрозділів, що створюються при вищих навчальних закладах або громадських організаціях [1, с.2].

В ідеалі обидва цих значення повинні визначати сутність юридичної клініки як інноваційної форми навчання студентів-юристів, що представляє собою організаційну структуру, яка здійснює клінічне юридичне навчання, яке дозволяє учням здобувати практичні (професійні) навички.

Практика традиційного навчання юристів на сучасному етапі розвитку України як демократичної та правової держави свідчить про те, що викладання теорії правових наук навіть кращими фахівцями не може забезпечити всього комплексу знань і умінь, особливо, навчити студентів повною мірою застосовувати ці знання в практичній діяльності. Наслідком таких недоліків в системі освіти є, перш за все, відсутність уваги з боку потенційних роботодавців і, впливаючі з цього, складності з працевлаштуванням випускників юридичних спеціальностей [2, с. 1]. Саме тому для формування юридичної еліти в Україні вже сьогодні необхідно змінити рівень і зміст професійної підготовки юристів, яка повинна відповідати складним викликам сучасного суспільства, соціальних зв'язків і відносин. В цьому випадку велике значення відіграє юридична клініка.

Роль юридичної клініки важко переоцінити, оскільки вона, як інноваційна форма навчання виконує такі важливі функції, як: освітню, що спрямована на професійну підготовку кваліфікованих юристів; соціальну - пов'язану з

наданням безкоштовної юридичної допомоги населенню; виховну, яка сприяє вихованню поглядів і переконань майбутніх юристів, усвідомленого дотримання при спілкуванні норм професійної етики; комунікативну — пов'язану з процесом розвитку соціальних і міжособистісних відносин, навичок спілкування та взаємодії з клієнтами; науково-дослідницьку — пов'язану з проведенням наукових досліджень [3, с.2].

Студент вивчаючи на практиці різні ситуації реальних клієнтів, осмислює ці ситуації інакше, ніж при проведенні теоретичних занять, де він вирішує завдання з абстрактними ситуаціями, так як мотивація в даному випадку інша - допомогти людині у вирішенні певної проблеми. Поряд зі знаннями про загальнолюдські цінності в процесі навчання майбутні юристи отримують уявлення про правові цінності, повагу прав і свобод людини, рівність людей перед законом. Відбувається свого роду процес орієнтації особистості в світі цінностей [4, с. 6].

Крім того, юридична клініка допомагає вирішувати ще одну проблему - проблему неякісного проходження виробничої або навчальної практики, коли студент з якихось причин не бере участь у конкретній юридичній діяльності в якості її суб'єкта [3, с. 3].

Таким чином, можна зробити висновок, що юридична клініка являє собою необхідний суспільний інститут, який переслідує важливі цілі та сприяє професійному зростанню студента-юриста. Виходячи з цього, першочерговим завданням є забезпечення постійного та якісного функціонування даних організацій, а також підтримка їх подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Худойкина Т. В. Юридическая клиника как инновационная форма обучения студентов / Татьяна Викторовна Худойкина. // Интеграция образования. – 2014. – №1. – с. 5.
2. Лоджук М. Т. Юридическое клиническое образование студентов в современной Украине / М. Т. Лоджук. – 2013. – №5. – с. 3.
3. Акашкина Т. Г. Функции юридической клиники / Т. Г. Акашкина, Д. В. Бышов. // Огарёв-Online. – 2015. – №5. – с. 5.
4. Федюнина Т. В. Правовая клиника как образовательный проект в подготовке будущих юристов / Т. В. Федюнина. // Вестник Челябинского государственного педагогического университета. – 2014. – №4. – с. 7.

Науковий керівник: Легка Оксана Володимирівна, кандидат юридичних наук, доц., доцент кафедри міжнародного права, історії права та політико-правових вчень ДНУ ім. Олесь Гончара.

НЕОБХІДНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА

Уявити собі сучасне життя без юристів просто неможливо. Саме вони допомагають розібратися в тонкощах правових процедур, вони захищають права громадян, вони роблять життя безпечніше.

Перш за все, професія юриста – це величезний рівень відповідальності. У руках фахівця іноді долі людей, підприємств і навіть держав. Саме тому важливо, щоб юрист ще з навчання у ВНЗ набував досвіду і, звичайно, відповідальності.

У наш час проблема вдосконалення юридичної освіти все більше і більше набуває актуальності. Основним предметом цієї проблеми є співвідношення теоретичного і практичного компонентів в сучасній юридичній освіті. Більшість учасників дискусії з цього питання висловлюються на користь посилення практичної, прикладної спрямованості правової підготовки. На їх думку, навчання майбутніх юристів сьогодні вже не може носити чисто теоретичний характер [1, с.61].

В період існування СРСР, коли основна законодавча база була майже незмінною, а держава гарантувала випускникам юридичних навчальних закладів працевлаштування та забезпечення роботою у перших три роки, традиційне навчання юристів в тих умовах все-таки дозволяло готувати певною мірою підготовлені кадри.

Але, за нинішніх умов, коли йде кардинальне оновлення законодавства, а випускникам не гарантується працевлаштування та забезпечення роботою, студенти-юристи, які пройшли навчання лише за традиційно-лекційною системою, часто відчують себе не готовими до практичної діяльності. Вони не мають навичок спілкування із реальними клієнтами, навичок консультування, аналізу життєвих ситуацій та виявлення та розв'язання правових проблем, часто не розуміють місії юриста. А тому, вони не можуть на перших порах після закінчення навчального закладу повноцінно працювати як юристи [2, с.23].

Саме тому, для вирішення цієї проблеми, і створюються юридичні клініки. Дослідники розглядають юридичну клініку як форму практичного навчання, що передбачає поєднання процесу практичної підготовки студентів і надання безкоштовної правової допомоги певним категоріям населення [3, с.9].

Для розкриття значимості ЮК доречно з'ясувати, які завдання вирішує запровадження цих інституцій. З точки зору М. В. Удода це: “поєднання теоретичного навчання з практикою; формування у студента юриста професійних навичок; вирішення цілого ряду соціальних проблем регіону; формування у студентів активної суспільної позиції і правосвідомості” [4, с.7]. За твердженням В. В. Молдована, юридичні клініки розв'язують важливі завдання, а саме: надають студентам ЮК можливості набути навичок практичної діяльності за фахом; створюють місця для проходження студентами навчальної виробничої практики; надають громадянам соціально-вразливих верств населення суспільства безоплатних юридичних консультацій; проводять заходи з правої освіти населення; забезпечують можливості спілкування студентів під час навчального процесу з фахівцями-практиками судових і правоохоронних органів, інших державних структур та органів місцевого самоврядування з питань їх діяльності тощо [5, с.11]. Крім вищезазначених завдань О. Л. Соколенко виділяє ще й на такі: проведення теоретичних і практичних занять за результатами діяльності юридичної клініки; проведення науково-практичних конференцій, семінарів, тренінгів та інших заходів з актуальних правових питань; співробітництво з іншими юридичними клініками ВНЗ України та за межами держави [6, с.44].

Всі вище згадані науковці загалом виділяють як одне з найважливіших завдань ЮК саме формування у студента юриста професійних навичок. В цьому сенсі юридична клініка є незамінною: студенти працюють зі справжніми клієнтами, тобто набувають вміння знайти, проаналізувати та правильно застосувати правові норми в конкретній ситуації. Також при спілкуванні з клієнтом студенти юристи надають юридичні консультації по суті справи, а це невід'ємна частина роботи професіонала правника.

Та в юридичній клініці студенти вчаться не тільки працювати з практичним матеріалом, а й правильно організовувати свою роботу, в тому числі і з документами. Так, під час процесу консультування студенти стикаються з великим об'ємом правової, і не тільки правової, інформації. Це і фіксування даних, наданих клієнтом, їх обробка, виділення правових фактів, аналіз цих фактів та відповідної правової бази, вироблення можливих варіантів вирішення справи та надання цієї інформації клієнту [7, с. 58].

Не можна забувати й про принципи професійної етики юриста, адже майбутні адвокати, судді, прокурори та загалом буд-які правники повинні володіти правовою та психологічною культурою, глибокою повагою до закону та обачним ставленням до соціальних цінностей правової держави, твердістю моральних переконань.

Таким чином, всі вище згадані позитивні моменти і несе в собі діяльність юридичної клініки.

У кінці хочу сказати, що роль «клінічної освіти» в становленні професії правника величезна, адже тут студент юрист може отримати такі необхідні йому в майбутньому практичні навички та вже почати формуватися як висококваліфікований фахівець.

Список використаних джерел:

1. Ф.Ф. Дудирєв, В.П. Малков. Юридичні клініки в Росії: повернення через 150 років. Держава і право. 2002, № 4, ст. 61- 63.
2. Дулеба М. В. “Юридичні клініки” в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади: Посібник / М. В. Дулеба, М. В. Удод, Ю.А. Моїсєєв, В.А. Єлов, Н.А. Розенфельд, О.В. Дмитренко // За ред. М.В. Дулеби. – К.: “МП Леся”. – 2004. –120 с.
3. Єлов В.А., Молібог С.І., Павленко Д.Г. Юридична клініка: Навчальний посібник.- К.: —Школяр || , 2004. – 315с.
4. Дулеба М. В. “Юридичні клініки” в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади: Посібник / М. В. Дулеба, М. В. Удод, Ю.А. Моїсєєв, В.А. Єлов, Н.А. Розенфельд, О.В. Дмитренко // За ред. М.В. Дулеби. – К.: “МП Леся”. – 2004. –120 с.
5. Молдован В. Юридична клініка: Навч. пос. / В.В. Молдован, Р. С. Кацавець. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
6. Соколенко О. Л. Юридична клініка в правоосвітній діяльності / О. Л. Соколенко // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Право. – 2009. – № 1. – С. 40-44.
7. Дулеба М. В. “Юридичні клініки” в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади: Посібник / М. В. Дулеба, М. В. Удод, Ю.А. Моїсєєв, В.А. Єлов, Н.А. Розенфельд, О.В. Дмитренко // За ред. М.В. Дулеби. – К.: “МП Леся”. – 2004. –120 с.

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олесь Гончара.

ЮРИДИЧНІ КЛІНІКИ - ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Одним із головних пріоритетів України, як демократичної та правової держави, є забезпечення реалізації, захисту та охорони прав і свобод людини. Створення інституту безоплатних правових послуг в нашій країні передбачає Парламентська Асамблея Ради Європи, зокрема, пункт 13.13 Резолюції № 1466 (2005) [1]. Так, ст. 59 Конституції України проголосила право кожного на правову допомогу та зафіксувала, що у випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно [2].

Закріплення даної норми в Конституції України є гарантією утвердження законності, однак принцип надання безплатної правової допомоги потребує розробки ефективного механізму його реалізації. Тому на разі, актуальною залишається проблема реалізації конституційного принципу надання безоплатної правової допомоги.

З метою створення в Україні ефективної системи надання безоплатної правової допомоги, та реалізації Верховною Радою України 2 червня 2011 року було прийнято закон «Про безоплатну правову допомогу». Законом визначено зміст права на правову допомогу, порядок його реалізації, підстави і порядок надання безоплатної правової допомоги.

У відповідності до Наказу Міністерства освіти і науки України № 592 від 03 серпня 2006 року "Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу», юридичні клініки мають функціонувати у всіх навчальних закладах III-IV рівнів акредитації, що здійснюють підготовку фахівців за напрямом "Право", незалежно від форми власності і підпорядкування. Метою та основним завданням юридичної клініки є підвищення рівня практичних знань, умінь та навичок студентів юридичних спеціальностей, забезпечення доступу представників соціально вразливих верств населення до правової допомоги, формування правової культури громадян, впровадження в навчальний процес елементів практичної підготовки студентів правників у сфері юридичних послуг.

З метою врегулювання діяльності юридичних клінік в Україні 25 листопада 2011 р. народними депутатами України С. В. Ківаловим та Ю. Р. Мірошніченком було внесене подання щодо прийняття Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (щодо визначення статусу

юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги).

На нашу думку, подані законопроекти не в повному обсязі вирішують питання правового врегулювання діяльності юридичних клінік, а ще більш її ускладнюють. Це стосується передусім включення юридичних клінік до суб'єктів не лише первинної правової допомоги, а й вторинної.

Проаналізувавши вищезазначені матеріали, ми вважаємо, що юридичні клініки є важливою складовою становлення інституту безоплатної правової допомоги. Система надання безоплатної первинної правової допомоги має формуватися і вдосконалюватись з урахуванням ролі та досвіду роботи юридичних клінік. Проте, спірним залишається питання щодо надання юридичними клініками вторинної безоплатної правової допомоги. Оскільки, не всі юридичні клініки України спроможні надавати якісну безоплатну вторинну правову допомогу. Це зумовлюється багатьма факторами, наприклад, періодом функціонування юридичної клініки, станом матеріально-технічного забезпечення, наявністю та рівнем практичного досвіду викладачів та кураторів клінік, кількістю звернень осіб до клініки, кількості студентів, задіяних у роботі та ін. Потребує вирішення питання фінансування юридичних клінік, як суб'єктів надання безоплатної вторинної правової допомоги, оскільки законодавством не заборонено фінансування клінік з інших джерел (грантів, спонсорських коштів, тощо). Тобто, фінансування клінік з інших джерел, суперечить нормам Закону України «Про безоплатну правову допомогу», у якому зазначено, що фінансування безоплатної вторинної правової допомоги здійснюється за рахунок видатків Державного бюджету України [3].

Таким чином, ми відзначаємо, що назріла необхідність розробки та прийняття окремого нормативно-правового акту, наприклад Закону України «Про юридичні клініки», з метою визначення поняття і статусу юридичної клініки. Також, у Законі України «Про юридичні клініки», вважаємо необхідним розглянути питання щодо організації та порядку роботи юридичної клініки, правил надання правової допомоги, відповідальних осіб за надання неякісної правової допомоги, роботи студентів, викладачів та кураторів у літній період, оплати праці викладачів та кураторів, можливості відмови юридичною клінікою у наданні правової допомоги, порядку оскарження відмови, умовах співпраці з іншими суб'єктами надання безоплатної правової допомоги, механізму фінансування юридичних клінік, як державних навчальних закладів, так і приватних, тощо.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/min.cgi?nreg=995_044](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/min.cgi?nreg=995_044)
2. Конституція України: чинне законодавство станом на 26 жовтня 2012 р.: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта, 2012. – 104 с.
3. Бежевець А.М., Морєва К.І. Безоплатна правова допомога: проблеми розвитку. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com/url?q=http://visnyk-psp.kpi.ua/uk/2012>

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Хандога Андрій Васильович

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
юридичний факультет, студент 2 курсу*

НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ЯК ОДИН З НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ

Прийнято вважати, що термін «юридична клініка» походить від американського поняття «law clinic» та є одним з його можливих дослівних перекладів українською мовою. Дане поняття означає центр, де відбувається юридична практика та надається безоплатна правова допомога малозабезпеченим верствам населення. Якщо проводити аналогію з англійським словом «clinic», яке асоціюється з медициною, то в юридичній клініці справді відбувається лікування, проте не медичне, а правове, адже люди звертається сюди за не менш важливою для них правовою допомогою.

У своєму дослідженні хочу розглянути питання щодо надання правової допомоги як один з напрямів діяльності юридичної клініки.

Передусім хотів би привести невеликий історичний екскурс і звернутися до думки вченого, ім'я якого асоціюється з першою у світі юридичною клінікою.

Так, у Казанському університеті вже дуже давно (орієнтовно з 1840 р.) існував досвід діяльності юридичної клініки під керівництвом професора Д.І. Мейєра. Обґрунтовуючи необхідність клінічних занять для студентів юридичного факультету, професор Мейєр розглядав такі заняття як необхідне доповнення до лекцій, а навчальну практику – як ключову ланку між

теоретичним юридичним знанням та практичною діяльністю, як провідника науки в юридичний побут. Тому давайте все ж таки визначимо у чому ж полягає надання безоплатної правової допомоги.

Безоплатна первинна правова допомога охоплює такі види правових послуг, як надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, складання заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім процесуальних), надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Вторинна безоплатна правова допомога включає захист від обвинувачення; здійснення представництва інтересів осіб в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складання документів процесуального характеру.

Згідно зі ст.3 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» право на безоплатну правову допомогу - це гарантована Конституцією України можливість громадянина України, іноземця, особи без громадянства, у тому числі біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, отримати в повному обсязі безоплатну первинну правову допомогу, а також можливість певної категорії осіб отримати безоплатну вторинну правову допомогу у випадках, передбачених цим Законом.

Повертаючись до питання юридичних клінік, то загальновідомо, що надання безоплатної юридичної допомоги традиційно є найпоширенішим типом клінічного навчання. Студенти вищих навчальних закладів під наглядом викладачів-кураторів надають правову допомогу своїм клієнтам, набуваючи при цьому важливих практичних навичок у своїй подальшій діяльності за фахом. Юридичні консультації супроводжуються складанням правових документів та, подекуди, представництвом інтересів клієнтів у суді. Консультування юридичні клініки ведуть або у всіх справах без винятку, або у тих галузях, на яких спеціалізуються.

Даний метод практичного навчання, на мою думку, є дійсно найпрогресивнішим напрямом діяльності юридичної клініки: компонування надання правової допомоги з інтенсивною програмою семінарів ефективно допомагає студентам фокусуватися на розвитку основних вмінь юриста: проведення бесіди, надання консультацій, проведення переговорів, написання проектів документів та виступи в суді у якості адвоката.

Надання правової допомоги у юридичних клініках від студентів не є беззмарним. Дуже часто постає цілий ряд проблем і питань, пов'язаних із працею та практичним навчанням студентів. Наприклад:

1. Кадрова проблема – непостійність кадрів з боку студентів;
2. Ресурси – на утримання юридичної клініки необхідні кошти;

3. Труднощі у нагляді та оцінюванні роботи студентів – дану проблему я вважаю найбільш актуальною, так як дуже часто виникають дискусії щодо пошуку певного балансу між наглядом за студентами та їх свободою під час праці у клініці. З одного боку, свобода дає молодим практикантам простір для помилок, розкриття таланту, переосмислення певних речей у їх роботі та зміни їх поведінки. Проте з іншого боку надмірна свобода дій може призвести до погіршення результату праці та навіть до недбалого ставлення до послуг, які вони надають клієнтам.

Дослідження юридичної клініки як правового інституту в Україні ще не досягло загальнотеоретичної розробки, тому й дані проблеми ще й знаходяться у процесі вирішення.

Підсумовуючи вищезазначене, хотів би сказати, що метою практичної освіти у вигляді надання правової допомоги є набуття вмінь застосовувати юридичні знання до конкретних життєвих ситуацій, а сформувані такі вміння можна лише під час навчальної практики, коли студент безпосередньо застосовує норми права, вирішуючи проблеми правового характеру. Даний принцип працює вже не одне десятиріччя, а також був, є та лишається найкращим способом підготовки кваліфікованих правників під керівництвом досвідчених професіоналів. Не можу не згадати також те, що завдяки цьому відбувся перехід від суто академічного характеру навчання до розвитку юридичних клінік не лише в рамках навчального процесу, але й бути частиною недержавної безоплатної правової допомоги та бути суб'єктами правової освіти населення.

Список використаних джерел:

1. Лоджук М.Т. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога: монографія / М.Т. Лоджук. – Одеса : Фенікс, 2015.
2. Молдован В., Кацавець Р. Юридична клініка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, 2007.
3. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» № 3460-VI з останніми змінами від 05.01.2017 р. <https://uk.wikipedia.org/wiki>

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Секція 2. Актуальні проблеми теорії та практики застосування галузевого законодавства за умови інтеграції до Європейського Союзу

Аксьонов Сергій Олександрович

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
юридичний факультет, студент 5 курсу*

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», який був схвалений 2 червня 2016 р., запропоновано інститут конституційної скарги. У новій статті 151-1 Конституції України закріплено: «Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований при ухваленні остаточного судового рішення в її справі закон України суперечить Конституції України. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі національні засоби юридичного захисту вичерпано» [1].

Конституційний Суд України більше не розглядає конституційні звернення громадян України, іноземців, осіб без громадянства та юридичних осіб. Конституційні звернення, надіслані після 30 вересня 2016 року, повертатимуться заявникам без розгляду.

Офіційне тлумачення Конституції України Конституційний Суд України здійснює виключно за конституційними поданнями Президента України, щонайменше сорока п'яти народних депутатів України, Верховного Суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Натомість Конституційний Суд України вирішує питання про конституційність закону за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано.

Чи дійсно інститут конституційної скарги може забезпечити захист прав і основоположних свобод або суттєво ускладнить систему засобів захисту прав людини? Розглянемо більш детально конституційну норму ст. 151-1 Конституції України.

У наведеній конструкції статті відсутня її обумовленість захистом основних (конституційних) прав і свобод людини. Такий підхід не є

прийнятним, бо дозволяє особі (після судового розгляду й кінцевого рішення) фактично будь-який правовий спір перенести за допомогою конституційної скарги прямо у Конституційний Суд, якщо тільки особа вважає, що відповідний акт законодавства «суперечить Конституції України». Це може бути цивільно-правовий, адміністративний, господарсько-правовий спір чи інші види спорів.

Однак, що конституційна скарга, як підтверджує досвід практично всіх європейських держав, є інструментом захисту саме основних прав, гарантованих Конституцією, а не будь-яких суб'єктивних прав і інтересів. Так, наприклад, у Німеччині конституційна скарга може бути подана згідно статті 93 Основного закону «кожним, хто вважає, що публічна влада порушила одне з його основних прав або одне з прав, які містяться в статтях 20 (абзац 4), 33, 38, 101, 103 і 104» [2; с. 406].

Прийнята норма моделі конституційної скарги містить надто обмежений предмет перевірки, йдеться лише про «закон України», застосований остаточним судовим рішенням. Це означає, що предмет конституційної скарги не охоплює: 1) інші акти законодавства України, окрім «законів України»; 2) діяльність органів публічної влади, яка може призводити до порушень основних прав людини.

Слід відзначити, що конституційна норма не містить в собі впливу Конституційного Суду на захист порушених конституційних прав і свобод за результатами розгляду конституційної скарги. Допустимо, що в справі конкретної особи остаточним судовим рішенням застосовано норми закону, які за результатами розгляду конституційної скарги будуть визнані неконституційними і втратять чинність "з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення". Постає питання про вплив рішення Конституційного Суду на судові рушення.

Гіпотетично, якщо ж йдеться про застосовані акти чи окремі норми цивільного законодавства, то у випадку втрати ними чинності з визначеного моменту створюється нова модель правового регулювання аспектів предмету спору та нова ситуація, яка була невідома учасникам цивільних відносин на момент початку спору і навіть на момент, коли вони вступали у цивільні відносини. Однак, наведене означає ситуацію, що рішення Конституційного суду про задоволення конституційної скарги не вирішує питання захисту (відновлення) прав людини, а лише дає відповідні "підстави" для перегляду справи для інших судів.

Отже, таким чином, враховуючи особливості закріпленої конституційної норми, а саме частковий предмет оскарження, мета конституційної скарги не пов'язана із захистом саме основних прав людини, зміни до Конституції

України не визначають механізму впливу рішення Конституційного Суду за результатами розгляду конституційної скарги на механізм захисту порушеного права особи, вони можуть суттєво ускладнити функціонування цього нового інституту в системі засобів захисту прав людини.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс] -Режим доступу - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/paran5291#n5291>

2. Хемиг Д. Конституционная жалоба в Германии /Д. Хемиг //Захист прав людини органами конституційної юстиції: можливості і проблеми індивідуального доступу. Матеріали міжнародної конференції м. Київ, 16 вересня 2011 р. - Київ, Логос, 2011. - С.404 - 408.

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Бабак Катерина Олексіївна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет міжнародної економіки, студентка 2 курсу*

ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ СТУДЕНТІВ

ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ВНЗ

З початком навчального року постає питання працевлаштування студентів денної форми навчання ВНЗ.

Основним Законом – Конституцією України (ст. 43) визначено право кожного громадянина на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [2].

Кодекс законів про працю мовчить про роботу студентів денної форми навчання. Саме це дозволяє роботодавцям не оформлювати працівникам трудові книжки, вважаючи, що це є обов'язком університету.

Студенти денної форми навчання працевлаштовуються на загальних засадах. Працевлаштування студентів здійснюється на умовах неповного робочого часу, аби надати їм можливість відвідувати заняття у навчальному закладі, де вони навчаються. Однак їх приймають на роботу на основне місце, а не за сумісництвом.

Працівники-студенти мають такі самі трудові права та обов'язки, як і інші працівники. Однак, роботодавцям треба пильнувати, коли вони приймають на

роботу студентів перших курсів, чи немає серед них неповнолітніх осіб. Для таких законодавством передбачено особливі вимоги працевлаштування та виконання трудових обов'язків. Праця неповнолітніх осіб (які не досягли 18-річного віку) регламентується нормами ст. 187–200 КЗпП [1].

Факт працевлаштування не впливає на право студента на отримання стипендії. Відповідно до пункту 4 Порядку призначення і виплати стипендій, затвердженого постановою КМУ від 12.07.2004 № 882, стипендії призначають студентам за результатами навчання у професійно-технічних і вищих навчальних закладах.

Кожному студенту, який влаштовується на роботу, необхідно мати трудову книжку. Щоб зрозуміти, як необхідно вести трудову книжку студентам ВНЗ денної форми навчання, звернемося до пункту 2.16 Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників, затвердженої наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29 липня 1993 року № 58: «Для студентів, слухачів курсів, учнів, аспірантів та клінічних ординаторів, які мають трудові книжки, навчальний заклад (наукова установа) вносить записи про час навчання на денних відділеннях (у тому числі підготовчих) вищих навчальних закладів. Підставою для таких записів є накази навчального закладу (наукової установи) про зарахування на навчання та про відрахування з числа студентів, учнів, аспірантів, клінічних ординаторів». Цей пункт відноситься до тих випадків, коли студент при влаштуванні на роботу вже мав трудову книжку. Тобто до навчання в ВНЗ або професійно-технічному закладі він десь працював, але звільнився з роботи перед початком навчання. Внаслідок цього йому видали трудову книжку. Запис у трудову книжку про час навчання заклад освіти зможе зробити, лише коли особа завершить навчання.

Режим робочого часу працівника-студента буде залежати від того, у який час він зможе виконувати трудові обов'язки. Якщо працівник зможе працювати вечорами, кілька годин упродовж дня або кілька днів впродовж тижня, тоді з працівником укладатиметься звичайний трудовий договір з режимом роботи неповного робочого дня або неповного робочого тижня.

Якщо студент працевлаштовується на роботу на період канікул, тоді термін його роботи обмежуватиметься конкретним календарним періодом. Через це з таким працівником оформлятиметься строковий трудовий договір.

Працівники-студенти мають такі самі трудові права та обов'язки, як і інші звичайні працівники. Але приймаючи на роботу студентів перших курсів та учнів професійно-технічних закладів, роботодавцям треба слідкувати, оскільки серед таких працівників можуть виявитися неповнолітні особи. Для

неповнолітніх в Україні передбачено особливі вимоги для їх працевлаштування та виконання ними трудових обов'язків.

Якщо працівник-студент працює в режимі неповного робочого часу (потрібний відповідний наказ підприємства), то згідно зі статтею 56 КЗпП його праця повинна оплачуватися пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку.

Оподаткування заробітної плати студентів та утримання з неї соціальних внесків здійснюється на загальних підставах. Єдиною особливістю є застосування до заробітку студентів податкової соціальної пільги (ПСП) [3]. Якщо студент денної форми навчання отримує стипендію за рахунок коштів державного бюджету, тоді роботодавцеві при проведенні розрахунків із заробітної плати необхідно врахувати вимоги ч. 3 пп. 169.2.3 Податкового кодексу, в якому зазначено [4], що ПСП не може бути застосована до заробітної плати, яку платник податку протягом звітного податкового місяця отримує одночасно з доходами у вигляді стипендії студентів, що виплачуються з бюджету.

Але щодо оплати праці неповнолітніх, то тут в законодавстві є певні особливості [5]. Неповнолітнім працівникам, яким встановлено скорочену тривалість робочого часу, при погодинній формі оплати праці заробітна плата виплачується в такому самому розмірі, як і дорослим працівникам відповідних категорій, котрим встановлено повну тривалість робочого часу.

Оплата праці учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів, які працюють у вільний від навчання час, здійснюється пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку. При цьому підприємствам дозволено встановлювати їм доплати до заробітної плати.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
4. Закон України «Про оплату праці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

Науковий керівник Скіпенко Регіна Едуардівна, ст. викладач кафедри цивільного, трудового та господарського права, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара.

Весторопський Євгеній Віталійович
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет міжнародної економіки, студент 2 курсу

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ РОБОЧОГО ЧАСУ, ПОРЯДОК ЇХ ВСТАНОВЛЕННЯ

Як основна умова людського існування, праця людини може продовжуватись у певних часових межах. Враховуючи фізичні та психічні дані людини, економічні та соціальні фактори, суспільство намагається встановити таку тривалість робочого часу, яка враховує міру індивідуальної участі працівника у виробництві та забезпечує нормальні та здорові умови праці.

Загально встановлено, що робочий час – це час, протягом якого працівник зобов'язаний трудитись відповідно до трудового договору і законодавства про працю.

Робочий час, як інститут трудового права є сукупністю правових норм, що визначають тривалість, склад, режим та порядок обліку робочого часу. Інститут робочого часу включає в себе норми Конституції України (ст.45), а також значний масив правових норм, що містяться у КЗпП та інших нормативно-правових актах України [1].

Обов'язковою умовою трудових відносин є тривалість робочого часу, протягом якого працівник відповідно до законодавства, колективного договору, угоди про працю і правил внутрішнього трудового розпорядку повинен перебувати у визначеному йому місці і виконувати роботу, яка йому доручається.

Законодавством здійснюється розмежування робочого часу на окремі види. Передбачено два основні види робочого часу. Це, по-перше, нормований робочий час та, по-друге, ненормований.

У свою чергу, нормований робочий час поділяється на: 1) робочий час нормальної тривалості, 2) скорочений робочий час, 3) неповний робочий час.

Нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень (ст.50 КЗпП). Ця норма не може бути збільшена ні колективними, ні трудовими договорами, у тому числі контрактами. При цьому, підприємства і організації при укладенні колективного договору можуть встановлювати меншу норму тривалості робочого часу, ніж передбачено в ч.1 цієї статті [2].

Обов'язок працівника трудитися протягом встановленого робочого часу включає в себе обов'язок дотримуватися режиму робочого часу, передбаченого законодавством, локальними нормативними актами, трудовим договором. Порушення режиму робочого часу не може бути компенсовано будь-якими досягненнями у праці і може призводити до застосування заходів дисциплінарної відповідальності.

Водночас слід враховувати, що якщо працівник вступить у трудові відносини з декількома власниками, то тривалість його робочого часу підсумково може перевищувати 40 годин.

Визначення нормальної тривалості робочого часу як норми максимальної означає, що допускається законодавче і договірне встановлення меншої тривалості робочого часу.

Скорочена тривалість робочого часу означає, що час, протягом якого працівник має виконувати трудові обов'язки, скорочується, але працівник має право на оплату праці у розмірі повної тарифної ставки, повного окладу. Скорочена тривалість робочого часу встановлюється, як правило, законодавством.

Норма робочого часу (нормальна чи скорочена) встановлена законом у розрахунку на тиждень. Тому в усіх випадках, коли у законодавстві встановлюється скорочений робочий час у розрахунку на день (скорочений робочий день), тижнева тривалість робочого часу визначається шляхом перемноження скороченого робочого дня на шість (кількість робочих днів на тиждень), хоч би на підприємстві був встановлений для працівників п'ятиденний робочий тиждень.

Ст.54 КЗпП було встановлено тривалість роботи в нічний час. Нічним вважається час з 10 години вечора до 6 години ранку. При роботі в нічний час встановлена тривалість роботи (зміни) скорочується на одну годину. Однак, тривалість роботи у нічний час не скорочується для осіб, яким скорочена тривалість робочого часу встановлена ч.1 і 3 ст.51 КЗпП. Тривалість нічної роботи зрівнюється з денною і в тих випадках, коли це необхідно за умовами виробництва, зокрема у безперервних виробництвах, а також на змінних роботах при шестиденному робочому тижні з одним вихідним днем [2].

При цьому, КЗпП встановлена заборона залучення до роботи в нічний час: 1) вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до трьох років; 2) осіб, молодших 18-ти років; 3) інших категорій працівників, передбачених законодавством. Робота жінок в нічний час не допускається, за винятком випадків, передбачених ст.175 КЗпП. Робота інвалідів у нічний час допускається лише за їх згодою і за умови, що це не суперечить медичним рекомендаціям [2].

Проблема трудового часу актуальна і у сьогоднішній день. Нажаль, велика кількість роботодавців порушує закони КЗпП та впроваджує для працівників свої власні норми та поняття трудового часу. Це одна з найбільш вагомих проблем ХХІ сторіччя. Відсутність суворих законів та покарань за порушення у цій галузі дає змогу керівникам підприємств або організацій чинити свавілля та ухилятися від сплати податків.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

Науковий керівник: Скіпенко Регіна Едуардівна, старший викладач кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Головачова Кристина Григорівна
старший викладач кафедри конституційного та адміністративного права ДВНЗ «Національний гірничий університет» доктор філософії в галузі права

МІСЦЕ ТА РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ З ПОЧАТКОМ АГРЕСІЇ З БОКУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Міжнародне гуманітарне право було інституціоналізованих в основному в другій половині ХІХ ст., Але його елементи існували і раніше в рамках більш широкого контексту права війни, міжнародних відносин в цілому, а також етичних і релігійних систем панували, в першу чергу, на європейському континенті. Війна і загроза війни в усьому світі визнані якщо не найстрашнішим ганьбою і кошмаром нашої епохи, то, у всякому разі, прирівнюються до таких. Саме тому ті розділи міжнародного права, які покликані контролювати і стримувати військову загрозу, «Закони війни», як вони раніше називалися, в наші дні отримали більший розвиток, ніж коли б то не було, і стали широко відомі як Міжнародне гуманітарне право.

Право - не просто засіб, за допомогою якого стримується гидота війни, це головний механізм регулювання ходу військових дій. Міжнародне право - це в першу чергу право, що визначає відносини між державами, створене державами для своїх цілей і заради власних переваг.

Ніхто не знає, як почалися війни між людьми, захист або захоплення території і / або власності - ось найбільш ймовірна мета війн. Відомо, що протягом своєї історії держави брали участь в бойових діях із застосуванням зброї для досягнення певних цілей, однак цим займалися не тільки держави, а й, набагато частіше, угруповання бандитів, розбійників, грабіжників і злочинців.

Право збройних конфліктів, яке раніше називалося «право війни», а зараз більш відоме під назвою «міжнародне гуманітарне право» (МГП), перш за все є галуззю міжнародного публічного права і в цій якості має всі ознаки останнього.

Як міжнародне публічне право, право збройних конфліктів, в більшій мірі є правом координації, ніж правом субординації. Це право без справжнього «наднаціонального» законодавця, має в якості першоджерела угоду, в якій би формі воно не відображалось: договір, звичай або акти міжнародних організацій. Таким чином, це право щодо, «анархічно» і слабо інституціоналізованих, а судова практика протягом тривалого часу грала в ньому обмежену, хоча і якісно важливу роль. Остання зміцнилася завдяки постановам, що виносяться міжнародними кримінальними трибуналами. Право збройних конфліктів, раніше називалося «правом війни», а сьогодні частіше іменоване «міжнародним гуманітарним правом», охоплює обидві іпостасі війни: ненависть і братство (передбачуване ...), регулюючи, з одного боку, способи, за допомогою яких люди можуть знищувати один одного, а з іншого - зобов'язуючи їх поважати тих, кого вони тільки що вбили або поранили і хто опинився в їх владі, а також обов'язок надавати їм допомогу.

Таким чином, є право насильства, яке регламентує ведення військових дій в інтересах збереження держави і знаходиться на перетині військової необхідності і вимог гуманності. Навіть якщо, як пише Жан Пикте, мова йде про право, «беззаперечно гуманітарному за своїм духу», саме його найбільше підстав називати «правом війни». Іноді його лаконічно називають «гаагським правом» в честь міста, де були прийняті багато його норм [1].

Якщо для деяких регіонів світу право збройних конфліктів, на щастя, відноситься до сфери екстраординарного - в тій мірі, в якій дані регіони захищені від війни, в масштабах всієї планети це право, на жаль, доводиться застосовувати постійно.

З початком агресії Російської Федерації в Україні, яка почалась з анексії Криму у 2014 р. і продовжується збройним конфліктом на Сході нашої держави, вивчення та аналіз норм міжнародного гуманітарного права в Україні актуальним та важливим. Потрібно збирати всі факти порушення норм гуманітарного права в Україні: викрадення мирних громадян в Криму та на Сході, дискримінація українців на території Криму, катування полонених на

території так званих ДНР і ЛНР. Це необхідно для судового процесу України проти Росії, який обов'язково буде.

Право збройних конфліктів може охоплювати надзвичайно широкий спектр ситуацій, які підпадають під дію різних категорій норм міжнародного права. Ці ситуації включають, зокрема:

- відкриття і продовження військових дій або однією державою проти іншої (право «дружніх стосунків»), або яке-небудь революційне угруповання проти уряду (і навпаки), або якою-небудь групою проти іншої групи на території однієї і тієї ж держави (норми, які стосуються суверенітету, сфері виключну прерогативу, невтручання, права народів на самовизначення, прав особистості, тероризму і т. д.);

- наслідки відкриття військових дій для юридичних взаємовідносин воюючих, взаємин приватних осіб і їхніх стосунків зі сторонами, що перебувають у конфлікті (договірне право, дипломатичне і консульське право, право іноземців, права особистості, міжнародне приватне право і т. д.);

- наслідки початку військових дій для правових відносин третіх країн з державами, які беруть участь в конфлікті, і юридичних взаємовідносин приватних осіб (ті ж норми, що і зазначені вище, а також право колективної безпеки, невтручання, нейтралітет і призове право);

- поведінка сторін, що беруть участь в конфлікті, в період ведення військових дій;

- наслідки закінчення військових дій (мирне врегулювання міжнародних суперечок, право міжнародної відповідальності..).

Це лише частина норм, які можна застосувати до збройного конфлікту. Таким чином, стає очевидним, що право збройних конфліктів охоплює надзвичайно широкий спектр норм, які, природно, не можуть бути розглянуті в межах даної публікації.

Право збройних конфліктів поділяється на дві категорії норм: з одного боку, норми, регулюють ведення військових дій (методи і засоби ведення війни); з іншого - норми, які стосуються поведінки з особами, що опинилися у владі цивільне населення окупованої території ...). Перші, іноді називаються «гаагським правом» в честь міста, де було прийнято більшість цих норм в 1899 і 1907 рр .; другі з аналогічних причин іменуються «жневським правом»: дійсно, велика їх частина фігурує в конвенціях, підписаних в Женеві в 1864, 1906, 1929 і 1949 рр. Ця «географічна» класифікація норм права збройних конфліктів доповнюється прийняттям в 1977 р. Додаткових протоколів до Женевських конвенцій 1949 р які містять положення, що регулюють як ведення військових дій, так і поведінки з особами, які перебувають під владою ворога.

Як би не розглядалося право збройних конфліктів – в широкому або вузькому сенсі воно не виключає того, що норми, застосовні в мирний час, залишаються в силі.

Список використаних джерел:

1. Эрик Давид. Принципы права вооруженных конфликтов: курс лекций, прочитанных на юридическом факультете Открытого Брюссельского университета. – М.: Международный комитет Красного Креста, 2011

Дробна Богдана Василівна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет суспільних наук та міжнародних відносин, студентка 2 курсу*

ЯВИЩЕ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ ТА ІНТЕРНЕТ-АРБІТРАЖУ. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ

Особливістю сучасних міжнародних приватних відносин є їх багатовекторність у наявності альтернативних варіантів врегулювання спорів. Під альтернативністю тут слід розуміти автономну діяльність сторін (навіть за наявності третіх осіб), яка націлена на вирішення спору, що виник у цивільно-правових відносинах міжнародного характеру, пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності. Такі процедури також мають іншу назву – «примирливі процедури» [2]. Основою таких процедур має бути багаторівнева угода про врегулювання спорів. Багаторівневі угоди з врегулювання міжнародних приватних спорів представляють собою угоди, в яких сторони переглядають та фіксують ряд процедур врегулювання спору, які застосовуються сторонами поетапно у разі виникнення спору. При чому, кожен наступний етап угоди може бути застосований у випадку, якщо попередній було визнано неефективним. Фінальним етапом врегулювання спорів відповідно до таких багаторівневих угод є арбітражний розгляд.

Однією із найпомітніших тенденцій сучасного міжнародного приватного права є схильність до гнучкого вирішення спорів, у тому числі, які пов'язані з комерційними угодами та учасниками міжнародного торгового обороту. Сьогодні можна спостерігати на практиці підтвердження розповсюдження і реалізації принципу гнучкості в міжнародному приватному праві, поряд з усе більш широким застосуванням принципів *proper law*, *lex benignitatis*, диспозитивних колізійних норм та ін., можна вказати на специфіку арбітражної угоди як найважливішого правового інструменту, за допомогою якого здійснюється максимально гнучке конструювання процедури арбітражного

розгляду і вирішення спору з урахуванням особливостей конкретних договірних відносин. Міжнародний комерційний арбітраж є невід'ємною частиною концепції *lex mercatoria*, а тому він віддзеркалює основні її принципи: наднаціональність, м'якість, розвиток відносно основних тенденцій розвитку інститутів міжнародного приватного права [5, с. 697]. В силу того, що для міжнародних комерційних відносин дуже важливим є збереження лояльних відносин між сторонами контракту, зростає популярність до передачі комерційних спорів на розгляд міжнародних третейським судам, які базують свою діяльність на арбітражній угоді.

Порівнюючи традиційне судочинство із міжнародним комерційним арбітражем, можна констатувати, що останній має значні переваги. Адже при традиційному судочинстві неможливо обрати особу, які сторони довіряють врегулюванню спору; існує можливість проведення повторних судових процесів та прийняття нових рішень, а це тягне за собою додаткові фінансові витрати. У той час, як проведення міжнародного комерційного арбітражу передбачає можливість:

1. Призначення арбітрів;
2. конфіденційність;
3. швидку процедуру розгляду справи;
4. можливість обрати мову процесу;
5. можливість досконало зафіксувати умови та зміст проведення арбітражного розгляду;
6. гарантію всебічного та повного дослідження матеріалів справи;
7. гарантію винесення справедливого та аргументованого рішення;
8. відносно невелику вартість процедури розгляду справи.

До переваг міжнародного комерційного арбітражу також слід додати його неформальний характер, який виключає необхідність вивчення і виконання складних процесуальних норм і правил [4]. То ж, міжнародний комерційний арбітраж дозволяє врегулювати спір не з позицій захисту якоїсь із сторін, а з позиції пошуку причини конфлікту та її ліквідації. За таких умов сторони мають право реалізувати на практиці свою волю у виборі застосованого права, відповідно, міжнародний арбітраж закладає основу для довіри та поваги прийнятого рішення [6].

В контексті глобалізації та розвитку інформаційного потенціалу країн світу, а також розвитку міжнародно-інформаційного простору в цілому, можна говорити про виникнення нового виду вирішення спорів – інтернет-арбітражу. Колискою його виникнення традиційно можна вважати Сполучені Штати Америки. Інтернет-арбітраж представляє собою процедуру вирішення спору, що передбачає використання мережі Інтернет. При цьому, арбітраж може

приймати форму інтернет-конференцій в режимі «онлайн», або ж онлайн-форуму. Важливою особливістю даного явища є те, що вся процедура від початку до кінця відбувається в Інтернеті, при цьому сторони не зустрічаються і не бачать одна одну, що відбувається на звичайних засіданнях. Арбітражне врегулювання спорів в мережі Інтернет може бути кероване «Резолюцією про врегулювання спорів онлайн», що була розроблена у 2003 році.

Станом на сьогоднішній день в США існують інтернет-форуми, що пропонують користувачам такі онлайн-арбітражі (Internet Arbitration та Net-ARB) [1, с. 94].

Інтернет-арбітраж, окрім того, що перейняв всі позитивні риси звичайного арбітражу, володіє низкою власних переваг, серед в якості найважливіших можна виділити:

1. Швидкість врегулювання спору, тому що обмін думками та документами відбувається у режимі «онлайн».
2. Зняття зі сторін зобов'язань завчасно домовлятися про час, місце та умови проведення арбітражу.

Не дивлячись на вищезазначені переваги, процедура інтернет-арбітражу також містить низку недоліків, які призупиняють популярність її використання у багатьох державах. Сюди варто віднести відсутність відповідного правового регулювання в питаннях організації та проведення арбітражу, а також складна організація процедури (адже від держави вимагається високий рівень технічного забезпечення), критерії безпеки та конфіденційності, тому що інформація найбільше потрапляє під ризик стати публічною саме у мережі Інтернет.

Відповідно до рівня забезпеченості інформаційними та технологічними ресурсами нашої держави можна констатувати, що практика інтернет-арбітражу в Україні наразі є нерозповсюдженою. Навіть, якщо говорити, про рівень довіри громадян України до практики проведення арбітражів, він є невисоким. Причиною цьому є недовіра з боку українців до недержавного вирішення спорів.

Якщо говорити про виконання арбітражних рішень, то в нашій державі просліджується тенденція, коли українські суди не дотримуються положень 5 статті Нью-Йоркської конвенції про відмову у виконанні арбітражних рішень та перекладають тягар доведення відсутності підстав для відмови у визнанні рішення арбітражу на стягувача.

Крім того, існують проблеми у визначенні переліку документів, необхідних для визнання арбітражного рішення, що передбачені Нью-Йоркською конвенцією від 1958 р. В Україні національні суди дуже часто

застосовують Цивільний процесуальний кодекс України, хоча він містить значно ширший перелік документів.

Іншою нагальною проблемою є те, що національні суди України взагалі не мають права перегляду арбітражних рішень відповідно до п. 12 постанови від 24 грудня 1999 р. № 12 «Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України». Хоча вони не повинні ставити під сумнів винесене арбітражне рішення, переглядати справи повторно та вносити до неї зміни.

То ж, складність щодо арбітрабельності спорів на теренах нашої держави полягає у тому, що потрібно детально проаналізувати одночасно декілька законодавств: сторін; країни, на чій території проводиться арбітраж; а також країни, у якій розглядатиметься питання визнання та примусового виконання рішення між-народного арбітражу. А так склалося, що між актами, що регулюють процедуру перегляду справ у національних судах України, та актами, що регулюють діяльність арбітражних установ, існують певні розбіжності.

Журналісти М. Мальський та А. Богуцький наводять ще одну причину складності арбітрабельності спорів в Україні: «Окрім того, слід пам'ятати й про суб'єктивну сторону поняття арбітрабельності. Так, відповідно до ст. 1 ЗУ «Про міжнародний комерційний арбітраж» до міжнародного комерційного арбітражу можуть передаватися спори, у яких комерційне підприємство хоча б однієї зі сторін знаходиться за кордоном, а також спори за участю підприємств з іноземними інвестиціями і міжнародних об'єднань та організацій, створених на території України. При цьому, підприємствами з іноземними інвестиціями слід вважати підприємства, у яких іноземна інвестиція становить не менше ніж 10 відсотків статутного капіталу» [3].

Список використаних джерел:

1. Демидова Н. В. Интернет-арбитраж: новая возможность для разрешения споров / Н. В. Демидова // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – Нижний Новгород. – 2010. – №3. – С. 94-95.
2. Ломакина Е. В. Юридическая сила многоуровневых соглашений об урегулировании международных коммерческих споров / Е. В. Ломакина // Вестник ЮУрГУ. – Урал. – 2012. – №43. – С. 103 – 104.
3. Мальський М., Богуцький А. Між актами, які регулюють діяльність арбітражних установ, та актами, що регулюють процедуру розгляду справ національними судами України, є певні суперечності / М. Мальський, А. Богуцький // Юридична газета. – Київ. – 2013. – № 12. – С. 6.

4. Николюкин, С. В. Арбитражные соглашения и компетенция международного коммерческого арбитража. Проблемы теории и практики / С. В. Николюкин. – М. : Юриспруденция, 2009. – С. 144.

5. Семисорова, К. Н. Перспективы развития коллизионных норм в международном частном праве в XXI веке / К. Н. Семисорова // Актуальные проблемы российского права. – 2007. – № 1. – С. 694 – 703.

6. Слипачук, Т. В. Арбитражное соглашение: современные проблемы и тенденции / Т. В. Слипачук // Офиц. сайт МКАС при ТПП РФ. Международный коммерческий арбитраж: современные проблемы и решения : сб. ст. – М., 2007. – Электрон. текстовые дан. – Режим доступа: http://www.tpprf-mkas.ru/en/component/docman/cat_view/77

Науковий керівник: Легка Оксана Володимирівна, к.ю.н., доц., доцент кафедри міжнародного права, історії права та політико-правових вчень Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Дубенчук Єлизавета Михайлівна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет суспільних наук і міжнародних відносин, студентка 2 курсу*

ПРОБЛЕМА ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Авторське право – це вид правовідносин, що виникає у зв'язку із діяльністю людини, направленою на створення творів науки, літератури та мистецтва, та подальшим їх використанням. Авторське право виникає від моменту створення твору [1, с. 35-36].

Відповідно, суб'єктами авторського права є автори творів, їхні спадкоємці або інші правонаступники [2, с. 12]. Об'єктами авторського права є твори, що є результатом творчої діяльності людини, незалежно від їх призначення, і які втілені у певну матеріальну форму задля сприйняття іншими людьми.

На початку XXI століття відбувся значний прогрес у розвитку інформаційних технологій, який набув глобального характеру. Це помітно вплинуло і на нормальне функціонування авторського права, створивши деякі загрози. Сфера авторського права стала більш вразливою та потребувала удосконалення підходів до її захисту. Зокрема, це можна проілюструвати тим, що збільшення кількості електронних носіїв інформації зробило простішим доступ до захищених авторських правом творів, і, відповідно, підриваються юридичні та економічні засади отримання законної винагороди автором твору. Незаконне розповсюдження інформації зловмисники іноді виправдовують тим,

що воно робить надбання культури доступнішими громадськості, але при цьому ігнорується факт надходження прибутків від відвідування користувачами сайту до власника цього сайту, а не до справжнього автора твору [3, с. 14-15].

На сьогоднішній день у юридичній науці виділяють два найбільш поширені види правопорушень у сфері авторського права – контрафактна діяльність і так зване піратство. Ці терміни, на нашу думку, є взаємопов'язаними та майже тотожними, тобто контрафакт – це явище, що лежить в основі піратської діяльності. Так, піратство в сфері інтелектуальної власності – це злочинні дії, пов'язані з відтворенням, опублікуванням і розповсюдженням контрафактних (тобто підроблених) примірників творів без дозволу особи, якій належить авторське право. За одним із підходів піратством вважається розповсюдження контрафактної продукції у комерційних масштабах.

Безперечно, подібні правопорушення завдають значних збитків функціонуванню сучасного авторського права на благо культурного розвитку суспільства. Як уже було зазначено, автори не отримують винагороди. Окрім цього, покупці, отримуючи, на перший погляд, комерційну вигоду, нерідко фактично користуються піратською продукцією низької якості. Стрімкий розвиток сучасних технологій робить проблему піратства ще серйознішою, адже з'явилися умови і для якісної контрафакції, що ще більше знецінило витрачений час і працю, спрямовані на законне відтворення авторської продукції, і тим більше – працю самого автора.

Існує значна кількість механізмів боротьби з порушеннями авторського права. Наприклад, Угода TRIPS зобов'язує держави, які входять до складу СОТ, у своїх національних законодавствах передбачити кримінальну відповідальність за піратську діяльність у комерційних масштабах. Окрім кримінальної відповідальності Угодою передбачено конфіскацію та знищення піратських товарів, а також обладнання для їх відтворення [4, с. 3-6].

Досвід впровадження механізмів захисту авторського права помітно відрізняється у державах світу. Згідно із законодавством ФРН суб'єкт авторського права, яке, можливо, було порушене в мережі Інтернет, може звернутися до суду із проханням надання провайдером даних про можливого правопорушника. Після отримання таких даних суб'єкт надсилає порушнику лист із пропозицією виплати штрафу або вирішення справи у судовому порядку. На практиці цей механізм захисту не є достатньо дієвим, оскільки не проводиться детального з'ясування факту вини можливого правопорушника, а тому набули поширення випадки виплати коштів користувачами, які не скоювали злочин.

Більш продуманим у контексті захисту авторського права, на нашу думку, є законодавство Франції. Там у 2009 році було створено спеціальний урядовий орган – Вищу раду із розповсюдження творів і захисту прав в Інтернет. У разі ймовірного порушення суб'єкт авторського права направляє відповідні відомості до цієї Ради. Далі Рада направляє порушнику одне, або, якщо правопорушення повторюється, декілька повідомлень із попередженнями про можливі санкції, а також із роз'ясненнями про можливість правомірного отримання об'єктів, захищених авторським правом, і про характер відповідальності за порушення авторського права. Надіслання повідомлень охоплює досить тривалий період – до одного року і дещо більше, і лише потім накладається штраф. На наш погляд, це значно знижує імовірність притягнення до відповідальності невинуватих громадян. Тим не менш, діяльність подібної урядової агенції критикується Європейським парламентом як недостатньо ефективна, оскільки піратство в режимі онлайн набирає обертів, а технічне забезпечення для контролю за діяльністю агенції не відповідає поставленим вимогам [5, с. 132-133].

Система охорони авторських прав в Україні, на думку фахівців, відповідає міжнародним стандартам, але система захисту цих прав наразі є неефективною і потребує удосконалення. Серед проблем правового регулювання захисту авторських прав в Україні можна виділити: правову невизначеність деяких ключових понять у законодавстві; відсутність належного контролю щодо виплати авторської винагороди з боку державних органів; суперечливість законодавчих актів у сфері авторського права та ін. [6, с. 75]. Поширення піратства в Україні загрожує можливим згоранням культурного співробітництва із розвинутими європейськими державами і закриттям освітніх програм, пов'язаних із використанням високих технологій [3, с. 18]. Це суперечить зовнішньополітичним інтересам нашої держави.

Отже, на основі наведених прикладів можна зробити висновок, що проблема захисту авторського права, спричинена стрімким розвитком інформаційних технологій та неможливістю контролювати інформаційні потоки, є актуальною у сучасному світі і потребує від держав значних зусиль, спрямованих на вироблення ефективних механізмів захисту авторського права, незалежно від рівня розвитку цих держав.

Список використаних джерел:

1. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти [Текст] : навч. посіб. / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. — 276 с.

2. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність [Текст] : навч. посіб. / І. О. Мікульонок. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К.: НТУУ «КПІ», 2012. – 238 с.

3. Шишка Р. Криза авторського права [Текст] / Р. Шишка // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 6. – С. 14 – 19.

4. Штефан О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права [Текст] / О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 6. – С. 3 – 13.

5. Капіца Ю. М., Рассомахіна О. А., Шахбазян К. С. Спеціальні механізми захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет [Текст] / Ю. М. Капіца, О. А. Рассомахіна, К. С. Шахбазян // Інформація і право. – 2012. – № 3 (6). – С. 129 – 140.

6. Рудник Т. В. Деякі проблемні питання захисту авторського права в Україні [Текст] / Т. В. Рудник // Юридичний вісник. – 2009. – № 1 (10). – С. 74 – 77.

Науковий керівник: Легка Оксана Володимирівна, доцент, к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права, історії права та політико-правових вчень Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Єрух Яна Сергіївна

*Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара
юридичний факультет, студентка 5 курсу*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИПЛАТИ ПЕНСІЙ ПРАЦЮЮЧИМ ІНВАЛІДАМ

Сьогодні у нашій державі чи не найактуальнішою темою для обговорення є пенсійна реформа. Як відомо, до 31 грудня 2017 року продовжено тимчасове обмеження виплати пенсій деяким групам пенсіонерів, що працюють. У зв'язку з нестабільною економічною ситуацією у державі, виплата пенсій працюючим пенсіонерам і досі лишається обмеженою Кабміном.

В Україні існують наступні види пенсій:

- пенсія за віком;
- пенсія за віком на пільгових умовах;
- пенсія по інвалідності;
- пенсія у зв'язку з втратою годувальника;
- пенсія за вислугу років.

Закон передбачає зміну законодавчих норм, що регулюють питання пенсійного забезпечення за трьома основними блоками: скорочення пенсій працюючим пенсіонерам, тимчасове скасування виплати пенсій працівникам, які обіймають спеціальні посади, а також зміну умов виходу на пенсію для громадян, які мають право на так звану «пільгову» пенсію [3].

Тому, постає питання, як ці зміни вплинуть на пенсіонерів, котрі отримують пенсію по інвалідності?

Пенсію по інвалідності може отримати особа яка відноситься до I, II або III групи інвалідності (що встановлює медико-соціальна експертиза) та за наявності страхового стажу.

На сьогоднішній день законодавчі зміни стосуються виплати пенсій пенсіонерам, які працюють на «спеціальних» посадах. Зокрема це стосується державних службовців [1], прокурорів [2], суддів, народних депутатів, деяких інших категорій працівників. Зміни, які внесено до 14 «пенсійних» законів, передбачають, що у період роботи на зазначених посадах призначені пенсії не виплачують до звільнення з роботи. При цьому не має значення вид пенсії та закон, згідно з яким її призначено.

Водночас пенсіонер має право вибору: продовжувати працювати на «спец посаді» та отримувати заробітну плату, чи звільнитися з посади і отримувати пенсію.

Зазначена норма не поширюється на інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи, учасників бойових дій, членів сімей військовослужбовців, учасників Антитерористичної операції. Всі вони на будь-якій роботі отримуватимуть призначену пенсію повним обсягом.

У кінці минулого року було підвищено прожитковий мінімум, зокрема і непрацездатним особам: пенсіонерам які є інвалідами. Після підвищення сума склала 1247 грн. Та у державному бюджеті України на поточний рік передбачено ще два етапи збільшення соціальних виплат – травень та грудень. Кінцева сума повинна скласти 1373 грн. Таким чином, буде збільшена і мінімальна пенсія 2017 інвалідам в Україні та прирівняна до прожиткового мінімуму. Сума підвищення буде залежати від рівня середньої заробітної плати українців, можливостей бюджету та інших факторів.

Також цікавою є й така інформація, що у 2017 році відновлюється щорічний перерахунок пенсій у зв'язку із зростанням середньої заробітної плати в Україні. Частиною другою статті 42 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [3] передбачено, що щорічний перерахунок раніше призначених пенсій здійснюється шляхом збільшення показника середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески, на коефіцієнт, що відповідає не менш як 20 %

показника зростання середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески, порівняно з попереднім роком.

Що стосується інших пенсійних виплат, надбавок і підвищень до пенсії, які встановлені у відсотках до прожиткового мінімуму, то вони також перераховуватимуться із збільшенням прожиткового мінімуму.

Зокрема, це:

- мінімальні розміри пенсій по інвалідності учасникам ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи;

- мінімальні розміри пенсій шахтарям;

- мінімальні пенсійні виплати особам з інвалідністю - учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, та інвалідам війни й учасникам бойових дій;

- підвищення до пенсій ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань;

- надбавки особам, які мають статус Почесного донора України;

- надбавки на утриманців відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [4];

- пенсійні виплати відповідно до Закону України «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною» [5].

Розмір пенсії призначається у процентному відношенні. Зараз розмір пенсії по інвалідності для 1 групи 2017 року складає 100 відсотків від пенсії за віком. Друга група отримує 90 % розміру вікової пенсії. За умови відпрацювання відповідного кількості років. А пенсія по інвалідності для 3 групи 2017 складає лише половину від суми пенсій за віком.

Для чоловіків і жінок розмір мінімальної пенсії та прожиткового мінімуму відповідно з січня поточного року складає 1 247 грн, з травня вона буде підвищена до 1 312 грн, а вже з грудня 2017 року вона становитиме 1 373 грн.

Якщо інвалідність настала в період проходження строкової військової служби, то пенсія по інвалідності призначається особі незалежно від наявності страхового стажу [3].

Пенсія по інвалідності призначається на весь строк встановлення інвалідності. Інвалідам, які досягли пенсійного віку, пенсії по інвалідності призначаються довічно.

Отже, всі останні зміни в законодавстві держави також вплинули і на працюючих пенсіонерів, котрі отримують пенсію по інвалідності. Тобто, в цьому році, підвищення розміру прожиткового мінімуму громадян вплинуло й на розмір пенсії.

Що стосується зменшення суми пенсії, через те, що особа працює та отримує пенсію, в цьому випадку картина залишилася незмінною. Інваліди I та II груп, інваліди війни III групи, учасники бойових дій, члени сімей військовослужбовців, учасники Антитерористичної операції в будь-якому випадку отримують свої пенсії в повному обсязі. Однак права однієї категорії громадян, а саме державних службовців, прокурорів, суддів, народних депутатів порушуються, адже в ст. 24 Конституції України гарантується, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом [6].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 ред. від 05.01.2017.- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

2. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 ред. від 05.01.2017.- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 ред. від 06.02.2017.- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>

4. Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 09.04.1992 ред. від 06.02.2017.-[Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2262-12>

5. Закон України «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною» від 01.06.2000 ред. від 05.01.2017.-[Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1767-14>

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Захарова Ольга Валеріївна
*Перший заступник начальника Головного
територіального управління юстиції
у Дніпропетровській області,
представник Урядового уповноваженого
у справах Європейського суду з прав людини
у Дніпропетровській області*

ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ЗВЕРНЕННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Європейський суд є наднаціональною міжнародною судовою установою, яка розглядає скарги осіб щодо порушення їхніх прав державами – сторонами Конвенції.

Особа можете звернутися до Суду, якщо вважаєте, що особисто є жертвою порушення однією з держав – сторін Конвенції прав чи основоположних свобод, які захищаються Конвенцією та протоколами до неї.

Суд може розглядати лише ті заяви, в яких йдеться про порушення гарантованих Конвенцією та протоколами до неї прав – одного або кількох.

Відповідно до статті 19 Конвенції, Європейський суд створений для забезпечення дотримання Високими Договірними Сторонами їхніх зобов'язань за Конвенцією та протоколами до неї. Відповідно до статті 32 Конвенції, юрисдикція Європейського суду поширюється на всі питання, які стосуються тлумачення та застосування Конвенції і протоколів до неї та які передаються на його розгляд відповідно до статей 33, 34 і 47 Конвенції. Відповідно, Суд не виконує функції національного суду та не має повноважень скасовувати або змінювати рішення національних судів. Суд також не може безпосередньо втручатися в діяльність органу влади, дія або бездіяльність якого спричинила порушення.

Суд може розглядати лише ті заяви, які спрямовані проти держав, що ратифікували Конвенцію та відповідні протоколи, і які стосуються подій, що відбувалися після дати ратифікації.

Особа може звернутися до Суду лише зі скаргами, предмет яких перебуває у сфері відповідальності суб'єкта владних повноважень (наприклад: парламенту, суду, прокуратури тощо) однієї з цих держав. Суд не розглядає заяви, спрямовані проти приватних осіб або недержавних інституцій.

Згідно з п. 1 статті 35 Конвенції, Суд приймає заяви до розгляду лише після того, як були використані усі внутрішні засоби юридичного захисту, і лише протягом шести місяців з дати винесення остаточного рішення. Суд не розглядає заяву, яка не відповідає цим умовам прийнятності.

Надзвичайно важливо, щоб перед зверненням до Суду особа використала усі засоби судового захисту в державі, проти якої спрямована заява, які могли б призвести до усунення порушення, що є предметом оскарження; в протилежному випадку особа має довести, що такі засоби захисту є неефективними. Це означає, що особі слід спочатку звернутися до національних судів, яким підсудна справа, включаючи відповідну вищу судову інстанцію, для захисту своїх прав, про порушення яких особа має намір поскаржитись до Суду. Крім того, використовуючи належні засоби захисту, необхідно дотримуватись національних процесуальних правил, зокрема, передбачених законодавством строків.

Якщо заява стосується рішення національного суду, наприклад, вироку, то після того, як особа використовує звичайну процедуру судового оскарження, немає потреби знову вдаватися до спроб перегляду цього рішення. Також не обов'язково використовувати позасудові засоби юридичного захисту або звертатися зі скаргами або заявами, наприклад, до парламенту, глави держави або уряду, міністра чи уповноваженого з прав людини, оскільки ці засоби захисту не вважаються такими, що необхідно використати перед зверненням до Суду.

Особа можете подати заяву до Суду протягом шести місяців після ухвалення остаточного рішення судом або органом влади, до компетенції яких належить визначення питання, що є предметом звернення до Суду. Шестимісячний строк відраховується з моменту ознайомлення особою або ознайомлення її адвоката з остаточним судовим рішенням, за результатами звичайної процедури оскарження на національному рівні, або ж у разі якщо вважає, що ефективний засіб юридичного захисту щодо такого порушення на національному рівні відсутній - з моменту стверджуваного порушення.

Перебіг шестимісячного строку припиняється в момент отримання Судом першого листа, в якому чітко викладено – хоча б у стислій формі – предмет заяви, яку особа має намір подати, або заповненого формуляру заяви. Звичайного запиту з проханням надати інформацію недостатньо, щоб зупинити перебіг шестимісячного строку.

Офіційними мовами Суду є англійська та французька, але за бажанням особа може звертатися до Секретаріату Суду офіційною мовою однієї з держав, що ратифікували Конвенцію. На початковій стадії провадження Суд може також листуватися цією мовою. Проте, якщо Суд не визнає заяву неприйнятною на основі надісланих документів, а вирішить запропонувати Уряду висловити свою позицію щодо скарг заявника, Суд вестиме листування англійською чи французькою мовою, а особа чи її представник, за загальним

правилом, повинні будуть надсилати подальші зауваження англійською чи французькою мовою.

Суд приймає лише ті заяви, які надіслані поштою (а не по телефону). Якщо надсилати заяву електронною поштою або факсом, обов'язково потрібно продублювати її звичайною поштою. Також немає необхідності бути особисто присутнім у Суді для усного викладення обставин справи.

Листи і документи, які надсилаються до Суду, не слід прошивати степлером, склеювати чи скріплювати іншим чином. Усі сторінки повинні бути послідовно пронумеровані.

Згідно з положеннями правила 47 Регламенту Суду, в заяві необхідно:

а) навести стислий виклад фактів, щодо яких особа скаржитися, та суть скарг;

б) зазначити права, гарантовані Конвенцією або протоколами до неї, які були порушені;

в) назвати національні засоби юридичного захисту, якими скористалися;

г) навести перелік рішень судів (або інших державних органів) у справі, із зазначенням дати кожного рішення та органу, який його виніс, а також коротку інформацію про зміст цього рішення. До листа необхідно додати копії самих рішень (Суд не повертає надіслані йому документи, тому необхідно надсилати виключно копії, а не оригінали).

Правило 45 Регламенту Суду вимагає, щоб заява була підписана особою як заявником, або її представником.

Якщо заявник не бажає розкривати свою особу, про це потрібно зазначити в заяві до Суду та викласти причини на виправдання такого відступу від загального правила гласності провадження в Суді. У виняткових і виправданих випадках Голова Палати Суду може надати дозвіл на анонімність.

Усю кореспонденцію стосовно скарги необхідно надсилати за адресою:

The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 STRASBOURG CEDEX
FRANCE – ФРАНЦІЯ.

Після отримання першого листа або формуляру заяви Секретаріат Суду надсилає відповідь з повідомленням про те, що за іменем заявника було відкрито справу, номер якої потрібно зазначити в усіх наступних листах до Суду. Надалі до заявника можуть звернутися за додатковою інформацією, документами чи роз'ясненнями, пов'язаними із заявою.

Секретаріат Суду не надає інформації щодо законодавства держави, проти якої спрямовано заяву, а також не надає юридичних консультацій стосовно застосування або тлумачення національного права.

Особа має своєчасно і сумлінно відповідати на листи Секретаріату Суду. Будь-яка затримка з відповіддю може розцінюватися як те, що особа не зацікавлена у продовженні провадження в Суді, і розгляд заяви, відповідно, припиняється.

Якщо особа вважає, що заява стосується одного з прав, гарантованих Конвенцією або протоколами до неї, і що всі умови прийнятності, викладені вище, задоволені, особа повинна ретельно і розбірливо заповнити формуляр заяви і повернути його до Суду в найкоротші строки та у будь-якому випадку не пізніше шести місяців з дати направлення першого листа до Секретаріату Суду. Якщо формуляр та всі необхідні документи не будуть надіслані до Секретаріату Суду до спливу вказаного строку, це буде розцінено як те, що особа не бажає підтримувати заяву в Суді і, відповідно, справу буде знищено.

Згідно з правилом 33 Регламенту Суду, всі документи, що надійшли до Секретаріату Суду у зв'язку із заявою, за винятком поданих з приводу переговорів щодо дружнього врегулювання, як це передбачено правилом 62, мають бути доступними для громадськості, якщо з причин, викладених у пункті 2 цього правила, Голова Палати Суду не вирішить інакше - з власної ініціативи або за клопотанням сторони чи іншої заінтересованої особи.

Таким чином, за загальним правилом, доступ до всієї інформації, яка міститься в документах, наданих заявником Секретаріату Суду, зокрема до інформації про осіб, про яких йдеться в документах, є відкритим. Крім того, у разі якщо Суд викладе таку інформацію у рішенні щодо прийнятності або щодо суті справи, або ж у рішенні про вилучення справи з реєстру справ Суду, її може бути розміщено в інформаційній базі Суду HUDOC на офіційному Інтернет-сайті Суду.

На початковій стадії подання заяви особа не зобов'язана мати представника, а якщо особа його має, він не обов'язково повинен бути адвокатом. Однак, якщо Суд вирішить запропонувати Уряду висловити свою позицію у справі, заявнику потрібно, за загальним правилом, мати представника (крім особливих випадків), який є практикуючим юристом в одній із держав, що ратифікували Конвенцію. Представник повинен володіти однією з офіційних мов Суду (англійською або французькою).

Якщо особа бажає звернутися до Суду через адвоката або іншого представника, необхідно додати до формуляра заяви довіреність, яка б уповноважувала його діяти від імені особи. Представник юридичної особи

(підприємства, об'єднання, і т.д.) або групи осіб повинен підтвердити свої юридичні повноваження представляти заявника.

Суд не може надати допомогу з оплати послуг адвоката для підготовки заяви до Суду. В подальшому, а саме після рішення Суду про направлення заяви Урядові для надання зауважень, особа, у разі браку коштів для оплати послуг адвоката, може претендувати на отримання безкоштовної юридичної допомоги, якщо надання такої допомоги Суд визнає за необхідне для належного розгляду справи.

Процедура розгляду справи безкоштовна. Процедура розгляду справ Судом є письмовою, що не потребує особистої присутності у Суді. Особу обов'язково буде поінформовано про будь-яке рішення, винесене Судом у справі.

Список використаних джерел:

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. [Електронний ресурс].- Режим доступу <http://old.minjust.gov.ua/159>

Захарченко Валерія Вікторівна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет суспільних наук і міжнародних відносин, студентка 2 курсу*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН У КНР: СПЕЦІАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ КНР

Вільна економічна зона - обмежена частина національно-державної території, на якій діють особливі пільгові економічні умови для іноземних та національних підприємців (пільги митного, орендного, валютного, візового, трудового режиму і т. д.), що створює умови для розвитку промисловості та інвестування іноземного капіталу [1, с.42-43].

У кінці 1990-х років КНР добилася великих успіхів в розвитку економіки, вони зробили величезний стрибок, та посіли друге місце, після США, за сумарною кількістю ВВП. У кінці 1970-х років у КНР було проголошено курс на економічну реформу («ГАЙГЭ») [2, с.22].

Найважливішу роль у встановленні ВЕЗ у КНР, зіграли реформи під назвою "Кайфан", що у перекладі значить «політика відкритості». Це політика залучення іноземного капіталу в китайську економіку у вигляді позик, прямих інвестицій, організації спільних підприємств із зарубіжними партнерами і залучення капіталу через ВЕЗ. Перша вільна економічна зона була створена у населеному пункті Шэньчжэнь в 1979 р. Менш ніж через 10 років Шэньчжэнь перетворилася на сучасне місто з населенням в 2 млн. чол., а в 1990 р. там вже діяло понад 3000 підприємств за участю іноземного капіталу [3, с.135].

Поступово в Китаї сформувалася така складна багатоступенева система вільних економічних зон, подібної якій немає ні в одній іншій країні світу. Тому й типологія їх відрізняється досить великою складністю, включаючи понад 15 різного роду підтипів таких зон. Деякі з них збігаються з прийнятою у більшості країн типологією, а деякі відображають чисто китайську специфіку.

Для того, щоб більш ґрунтовно зрозуміти навіщо були створені вільні економічні зони у КНР, треба розглянути цілі їх створення:

- залучення іноземного капіталу, передової техніки і технології, оволодіння досвідом управління, підготовка національних кадрів;

- стимулювання реформ;

- ефективне використання природних ресурсів;

- стимулювання розвитку економіки країни в цілому, передача передової зарубіжної технології та досвіду управління у внутрішні райони країни;

- мобілізація фінансових можливостей китайської еміграції.

Розвиток ВЕЗ у КНР відбувався завдяки таким позитивним факторам як: дешева робоча сила; існування великої кількості надлишкової сили; сприятливе географічне положення (вихід до моря, наявність портів); існування умов, які сприятливі для розвитку металургії та землеробства; нові реформи в країні; відкритість для іноземного капіталу; юридичні гарантії для іноземного капіталу; економічні пільги; ресурсозабезпеченість країни різними видами природних ресурсів у великій кількості.

Таким чином, можна виокремити головні особливості ВЕЗ у КНР:

- економічний розвиток, який відбувається на основі принципів ринкового врегулювання;

- опора на іноземні капіталовкладення;

- промисловість є галузевим пріоритетом інвестицій;

- широке залучення імпортової сировини та експортна орієнтація виробленої продукції.

Спеціальні економічні зони - це найбільш розвинені економічні регіони країни. 4 з 6 СЕЗ розташовані на південно-східному узбережжі. Якщо казати про функціонування та розвиток СЕЗ, то їх основою послужили іноземні інвестиції. Треба відмітити, що основним джерелом вкладень в діяльність СЕЗ є капітали «емігрантів-Хуацяо», для них в КНР надаються більш велика кількість можливостей, ніж для інших інвесторів. Наприклад, для емігрантів діє велика свобода при збуті товарів на внутрішньому ринку КНР. Також дуже важливою рисою є те, що «Хуацяо» були звільнені від сплати прибуткового податку строком з 5 до 6 років.

Окрім цього, приплив інвестицій в СЕЗ здійснюється шляхом залучення прямого і непрямого інвестування іноземних держав. До 1990 року КНР стала

другою державою у світі за об'ємом отримуваних інвестицій. Іноземних вкладників притягають такі фактори, як стрімкий розвиток внутрішнього ринку країни, а також можливість використання дешевої робочої сили. Непряме інвестування в КНР здійснюється шляхом інвестицій в міжнародні акції і запозичення іноземного капіталу з таких джерел, як міжнародний банк, банк по розвитку Азії і органу по розвитку і плануванню ООН.

У СЕЗ Китаю зареєстровані близько 40 тисяч підприємств, створених на основі іноземних інвестицій, в цілому це приблизно 15 % від загальної кількості підприємств в Китаї. За загальними підрахунками, інвестиції в СЕЗ складають близько 20 млрд. доларів [4].

Таким чином, створення спеціальних економічних зон в КНР сформувало умови для раціонального використання інвестицій, потенціалу внутрішнього і зовнішнього ринків, а також сприяло підвищенню конкурентоспроможності національного виробника на зовнішньому ринку. На даний момент в КНР склалася система відкритості зовнішньому світу в усіх напрямках, що забезпечує поєднання інтересів країни і окремих її регіонів.

Список використаних джерел:

1. Мочерний С.В.. Економічний словник-довідник //К:1995, с.42-43;
2. Игнатов В., Бутов В.. Свободные экономические зоны //М:1997, с.22-30;
3. Друзик Я.С. Свободные экономические зоны //Мн:2000, с.132-162;
4. Национальное бюро статистики Китая. URL: <http://wenku.baidu.com/>
(дата обращения 09.10.2015)

Науковий керівник: Легка Оксана Володимирівна доцент, к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права, історії права та політико-правових наук Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Зімен Олена Олегівна
*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет «Суспільних наук та міжнародних відносин», студентка 2 курсу*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Перехід світової економіки у фазу постіндустріального розвитку та глобалізації міжнародної торгівлі без розвитку транспорту були б неможливими. Міжрегіональна та внутрішньоконтинентальна торгівля в рамках створених наднаціональних інтеграційних, торгівельних, політичних союзів, зон вільної торгівлі (АСЕАН, МЕРКОСУР, НАФТА, ЄС, СЕП тощо), вимагала

подовження транспортних шляхів, скорочення термінів доставки та збільшення кількості перевезень пасажирів і вантажів, створення нової системи транспортної мережі дистрибуції на базі єдиної мережі міжнародних транспортних коридорів, удосконалення системи комбінованих перевезень.

Міжнародні автомобільні перевезення - це перевезення вантажів та пасажирів автотранспортним засобом на основі міжнародного договору, при якому пункт відправлення знаходиться на території однієї держави, пункт призначення - на території іншої.

Перевезення, зазвичай, здійснюються не сторонами контракту, а пов'язаними з ними фірмами, які можуть самі укласти договір автоперевезення [3].

Багатосторонні угоди в сфері міжнародних автомобільних перевезень приймаються на регіональному рівні. В Європі діють:

1. Конвенція про дорожній рух (1949) (діє в частині організації дорожнього руху) та Протокол до неї про дорожні знаки і сигнали (1949);
2. Конвенція про дорожній рух (1968) (закріплює однакову систему дорожніх знаків і сигналів, єдину розмітку доріг);
3. Європейська угода 1971 р., що доповнює Конвенцію про дорожній рух (1968); Протокол про дорожні знаки і сигнали (1968);
4. Європейська угода про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПНВ) (1957);
5. Європейська угода про міжнародні автомагістралі (СМА) (1975) (регулює організацію використання автомагістралей) [5].

Серед європейських угод найважливішою є Женевська конвенція про договори міжнародних дорожніх перевезень вантажів (КДПВ/ЦМР) (1956р.) і Женевська митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів з використанням корнетів ТТО (Конвенція МДП, 1975 р.) [2].

Наразі є приблизно 40 міжнародних організацій, що займаються питаннями автомобільного транспорту. Серед них найавторитетнішим є Комітет з внутрішнього транспорту (КВТ) ЄЕК ООН та Міжнародний союз автомобільного транспорту (МСАТ).

Україна є членом таких міжнародних транспортних організацій: (ЄКМТ), (ІМО), (ІКАО), (ЄКЦА), Комітету з внутрішнього транспорту Європейської економічної комісії ООН, Дунайської Комісії, (ОПІФ), (ОСЗ) та інших [1].

Основна ціль системи дозволу на міжнародні перевезення вантажів є регулювання кількості в'їжджаючих іноземних вантажних автомобілів на територію країни, а також захисту інтересів національних перевізників.

Якщо країни не мають між собою двосторонніх угод - дозволи можуть видаватися в разовому порядку компетентними органами країни перевізника.

Наприклад, в країнах Європи застосовується дозвіл на один рейс; дозвіл на багаторазові рейси; дозвіл на певну кількість рейсів; транзитні дозволи; дозвіл на приміські перевезення [5].

Міжнародні перевезення пасажирів і вантажів транспортними засобами здійснюються лише при обов'язковому страхуванні цивільної відповідальності перевізника перед третіми особами (поширюється на весь збиток, який може бути заподіяний транспортними засобами).

Перевізник несе відповідальність за збитки, заподіяні у зв'язку з повною або частковою втратою або пошкодженням вантажу з моменту приймання його до перевезення до моменту видачі, а також за прострочення доставки вантажу, незалежно від того, яка залізнична інфраструктура використовується.

Відправник несе відповідальність перед перевізником за збиток, заподіяний особам, устаткуванню або іншим вантажам, а також за будь-які витрати, викликані несправною упаковкою вантажу, за винятком випадків, коли дефект був очевидним або відомим перевізнику в момент прийняття вантажу, і він не зробив щодо цього застережень [1].

Міжнародним перевезенням слід вважати переміщення вантажів, пасажирів та їх багажу пошти, здійснюване одним або декількома видами транспорту, за умови що таке переміщення має міжнародний характер. На "міжнародність" вказує наявний у їх фактичному складі іноземного елемента.

Головним, з погляду іноземного елемента, який надає перевезенню характеру міжнародного, є сам процес переміщення об'єкта перевезення територією двох чи більше держав.

Іншою обов'язковою умовою для визнання перевезення міжнародним - наявність відповідної угоди, укладеної між державами у сфері перевезень ("транспортні конвенції").

Переважає більшість питань, пов'язаних з перевезенням, вирішується у відповідних транспортних конвенціях, що містять уніфіковані матеріальні та колізійні норми, які одноманітно визначають загальні та спеціальні умови здійснення міжнародних перевезень. За кількістю матеріальних норм, уніфікованих конвенційним шляхом, відносини перевезення є беззаперечним лідером, а встановлені транспортними конвенціями правила мають імперативний характер. Зазначене є характерною особливістю правового регулювання міжнародних перевезень.

На підставі вищевикладеного, універсальним критерієм кваліфікації міжнародного характеру перевезення слід визнати іноземний елемент. Причому це можуть бути як традиційно виділені в літературі суб'єкт, об'єкт чи юридичний факт, що мав місце на території іноземної держави, так й інші, насамперед пов'язані з самим процесом переміщення, зазначені у транспортних

конвенціях. Якщо наявність перших зумовлена загальною приватною природою транспортних та пов'язаних з ними відносин, регульованих МПП, то наявність інших відображає виняткову специфіку відносин перевезення та дає змогу виділити їх у відносно самостійну групу.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко О.М. Міжнародне приватне право / Гончаренко О.М. – 391 с. – (2015).
2. Довгерт А. С. Міжнародне приватне право / А. С. Довгерт, В. І. Кісель.. – 376 с. – (2012)
3. Гайворонського В. М. Міжнародне приватне право // Навчальний посібник / За загальною редакцією професора В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана.. – 336 с. – (2007).
4. Законодавство України – Режим доступу до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_234

Науковий керівник: Легка Оксана Володимирівна доцент, к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права, історії права та політико-правових наук Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Івко Анастасія Ігорівна

*аспірант першого року навчання юридичного факультету
Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара
по спеціальності «право»*

ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ АДМІНІСТРУВАННЯ В ПРОЦЕСІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Модернізація державної служби в Україні є невід'ємною частиною процесу її інтеграції до Європейського Союзу. Однак на сьогоднішній день не існує жорстких норм, яких повинні дотримуватися країни, що прагнуть стати членом ЄС, в процесі реформ. Існують тільки європейські стандарти адміністрування щодо проходження державної служби та надання послуг населенню. В цьому сутність Європейського адміністративного простору, що повинна бути основою для модернізації державної служби України.

Досвід багатьох країн-членів ЄС свідчить про необхідність запровадження такої схеми управління, яка примусила б державних службовців

добре працювати, зокрема шляхом гармонізації управління в усіх органах державної влади.

Серед основних характеристик, які притаманні державній службі в європейському адміністративному просторі та визначають сфери модернізації української державної служби, потрібно назвати:

- відокремленість державної служби від політики з чітко окресленими політичними та професійними/адміністративними посадами;

- прийом на роботу та просування державних службовців по службі за своїми діловими та професійними якостями та на засадах конкуренції;

- наявність прозорих можливостей кар'єрного зростання і навчання державних службовців упродовж своєї роботи;

- правові обмеження вільної участі державних службовців у політичній та економічній діяльності;

- установлену законом схему оплати праці, яка визначається індивідуально за об'єктивними та прозорими критеріями;

- умови оплати та інші умови служби, які спрямовані на забезпечення залучення, підготовки, розвитку і перепідготовки кваліфікованих осіб та сприяння їхній якісній роботі;

- управління діяльністю державних службовців, яке забезпечує гарантії якісного виконання своїх функцій та однорідність стандартів служби, що виконуються на всіх рівнях державного управління;

- фінансове забезпечення заробітної плати, яке спрямоване на ефективність діяльності, а витрати на заробітну плату можна належним чином контролювати;

- відповідальність державних службовців за свої дії, зобов'язання вживати заходів та приймати відповідні рішення у прозорий та передбачуваний спосіб відповідно до закону без необґрунтованого тиску, та які підлягають контролю та судовому розгляду.

Державну службу слід вважати спільною функцією управління державних органів, причому відбір та управління діяльністю державних службовців має здійснюватися за єдиними стандартами професійних і ділових якостей та на конкурсній основі. Прийняття таких стандартів і контроль за здійсненням управління персоналом у державних установах є важливим завданням центрального органу з питань державної служби, який покликаний розробляти політику для таких сфер, як набір кадрів, добір, службова кар'єра, оплата праці, присвоєння рангів, підвищення професійної компетентності та переведення державних службовців, здійснення моніторингу управління державною службою і якості персоналу та обліку витрат на персонал шляхом

збору та аналізу відповідної професійної інформації стосовно державних службовців.

Окрім того, чи не найважливішим аспектом модернізації є оплата праці на держслужбі. Умови заробітної плати безпосередньо впливають на якість державної служби, оскільки: низький рівень оплати викликає плинність кадрів та схильність до корупції; волюнтаризм при визначенні умов оплати праці створює незаконний вплив на об'єктивність діяльності державних службовців.

Основною ознакою системи оплати праці країн ЄС є її прозорість та передбачуваність, що досягається шляхом законодавчого врегулювання системи оплати праці та її чіткої прив'язки до системи класифікації посад.

Закони про державну службу більшості країн-членів ЄС містять визначення структури заробітної плати державних службовців: посадовий оклад, доплати і надбавки, премія. Частка посадового окладу в загальній структурі заробітної плати державних службовців у країнах Європейського Союзу, як правило, переважає. Кожній категорії посад відповідає певна шкала посадових окладів, що передбачає можливість підвищення оплати праці залежно від результатів діяльності та вислуги. Преміювання можливе лише за результатами щорічного оцінювання діяльності державного службовця, яке є також підставою для планування кар'єри.

Поряд із цим, надважливою у процесі модернізації є зміна та актуалізація правового регулювання державної служби відповідно до європейських принципів ефективного врядування. Це дозволить докорінно змінити підхід до державної служби з боку громадян.

Узагальнення досвіду розвитку державної служби в країнах ЄС дає змогу визначити як основні напрями процесу подальшої модернізації державної служби, так і адаптації в цілому української адміністрації до принципів організації адміністративного простору Європи.

Науковий керівник: Литвин Олена Петрівна, доцент кафедри адміністративного і кримінального права ДНУ ім. Олеся Гончара, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ГЛАСНОСТІ В СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОГО ДЕКЛАРУВАННЯ

Як відомо, обов'язок осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та посадових осіб юридичних осіб публічного права, які одержують заробітну плату за рахунок державного чи місцевого бюджету, щорічно до 1 квітня подавати за місцем роботи (служби) декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, що встановлює стаття 12 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» [2].

Так, якщо головною метою податкової декларації є забезпечення контролю за повнотою та правильністю справляння податків і зборів, то декларація, передбачена Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», подається з метою створення умов прозорості діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також виявлення та недопущення конфлікту інтересів у їх діяльності.

Саме тому особи, визначені у Законі України "Про засади запобігання і протидії корупції", повинні декларувати не лише свій майновий стан, а і майновий стан членів сім'ї та більшість своїх значних за розмірами видатків [1].

15 березня 2016 року народні депутати ухвалили Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей подання службовими особами декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру у 2016 році», що передбачає електронне декларування доходів службових осіб.

Таким чином в Україні відбулося розширення інструментів громадського моніторингу способу життя державних службовців.

Вважаємо, створення умов прозорості діяльності державних осіб порушує природне право таких осіб та членів їх сімей на приватність, і тому не може бути реалізоване в подальшому.

Способом життя будь-якої особи, в тому числі і державного службовця, - є поведінка фізичних осіб поза межами виконання різноманітних суспільних обов'язків, тобто життєдіяльність людини в сфері сімейних, побутових, особистих, інтимних та інших стосунків, що звільнена від "тягаря суспільних інтересів" та спрямована на досягнення особистої мети та задоволення власних інтересів (Рішення Конституційного Суду України від 20.01.2012р. № 2-рп/2012).

Впровадження широкого громадського моніторингу ставить під небезпеку цілий ряд основоположних прав державних службовців та членів їх сімей як людей і громадян.

Перше право, що знаходиться у найбільшій небезпеці: право на особисте та сімейне життя (ст. 32 Конституції України, ст. 301 Цивільного кодексу України, ст. 12 Загальної декларації прав людини, ст. 8 Конвенції про захист прав і основних свобод людини, ст. 17 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права).

Друге право, що реформами ставиться під удар - право на повагу до гідності та честі (ст. 3, 68 Конституції України, ст.297 Цивільного кодексу України, ст.12 Загальної декларації прав людини ООН, ст.17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права ООН).

Не можна не погодитись з висновком Парламентської Асамблеї Ради Європи, яка у своїй Резолюції від 25 грудня 2008 року № 1165 (1998) вказала, що публічні особи повинні усвідомлювати, що особливий статус, який вони мають у суспільстві, автоматично збільшує рівень тиску на приватність їхнього життя. Однак процеси розширення громадського моніторингу за особистим життям державних службовців викликають велике занепокоєння у світі: наприклад, трагічний випадок смерті принцеси Діани є яскравим резонансним випадком надмірного втручання громадськості у приватне життя.

Ця трагедія стала поштовхом для процесів посилення захисту прав на приватність публічних осіб, в тому числі і державних службовців. Так у Резолюції №1165 від 1998 року Асамблея Ради Європи затвердила, що “з огляду на нові комунікаційні технології, які роблять можливим збереження і використання інформації приватного характеру, право особи контролювати інформацію про себе має бути додане до визначення права на приватність”. До того ж Асамблея наголошує, що делікатність процесу обмеження прав публічних осіб, потребує того, щоб у національному та міжнародному законодавству з’являлися спеціальні нормативно-правові акти, що будуть присвячені захисту прав державних службовців на приватність.

Отже, зазначена проблема є вкрай актуальною, оскільки за погонею викорінення корупції у більшості країн наразі вдосконалюється законодавство щодо обмеження прав державних службовців та щодо полегшення доступу до їх приватного життя. При цьому законодавство, щодо захисту прав на особисте та сімейне життя, на честь і гідність, на рівність перед законом ставиться під реальну загрозу.

Список використаних джерел:

1. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон від 07.04.2011р. № 3206-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3206-17/page2>

2. Про державну службу: Закон від 10.12.2015р. № 889-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/889-19

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Колісник Юлія Ярославівна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет суспільних наук та міжнародних відносин, студентка 2 курсу*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В МІЖНАРОДНОМУ СПІВТОВАРИСТВІ

Право на працю є одним з основних конституційних прав громадян, завдяки якому особа може створити належні умови для свого існування та має змогу матеріально забезпечити свою сім'ю. Відповідно до цього, обов'язком держави є надання можливості для працевлаштування всіх категорій громадян і гідної оплати праці. Проте, на сучасному етапі розвитку світове співтовариство зіткнулось з проблемою постійного зростання потоку трудових мігрантів. За даними Міжнародної організації праці (МОП), у 2015 р. налічувалося 243,7 млн. міжнародних мігрантів у світі, що складає близько 3% від світового населення, у 2000 р. цей показник складав 172,7 млн. [1]. Таким чином, зростання міграційних темпів та постійне посилення факторів впливу на них викликає проблему регулювання такого переміщення населення та подолання проблем, пов'язаних із трудовими відносинами.

Першочерговим в контексті розгляду даного питання є саме правове положення іноземців-працівників. Однією з головних проблем у працевлаштуванні іноземців є обмеження з боку законодавства держави перебування. В першу чергу дане обмеження виявляється в обов'язковості внесення роботодавцем платежу за зайняття робочих місць іноземними працівниками, що робить використання закордонної праці менш вигідним, ніж праці громадян даної країни. Варто зазначити, що кожна держава фіксує власну суму таких внесків. Наприклад, за зайняття робочих місць іноземцями в організаціях в Румунії, роботодавець сплачує соціальний податок \$200, а під

час продовження контракту – ще \$100 [2], в Данії - цей податок становить 15% від прибутку працівника [3], а в Казахстані він коливається в межах 5%-20% [4]. Таким чином, даний обов'язок роботодавців суперечить Конвенції МОП № 111 про дискримінацію у галузі праці та зайнятості від 25 червня 1958 р. [5].

Крім того, більшість країн світу проводять політику регулювання чисельності трудових мігрантів. Необхідністю в таких країнах є спеціальний дозвіл на працевлаштування. В Німеччині дозвіл на роботу надається не більше ніж на 3 місяці, в Словенії – 1 рік, в Туреччині від 6 місяців до 1 року. Однак, є винятки, коли надаються довгострокові дозволи (у США це Green Card, який видається на 10 років; у Німеччині – Blue Card – на 4 роки).

Варто також звернути увагу на проблеми пов'язані з умовами праці та оплатою праці. Так, в Росії іноземці отримують нижчу заробітну платню, ніж росіяни за ту ж саму роботу, надбавки за працю не виплачуються, відсутнє медичне обслуговування, не існує безкоштовного медичного страхування. Особливо тяжкі умови праці в Лівії та Гвінеї, коли на практиці спостерігається невиконання роботодавцем умов контракту.

Не менш актуальною темою у регулюванні трудових відносин є «колізійна» проблема, коли правова система двох чи більше країн претендує на регулювання цих відносин. Такі колізійно-правові питання включають:

- державне регулювання трудових прав і обов'язків іноземців та осіб без громадянства;
- можливість застосування до трудових відносин принципу “автономії волі”;
- можливість встановлення обмежень трудових прав у міжнародних договорах [6].

Однією з основних колізійних норм призначених для цих відносин є закон держави місця виконання роботи (*lex loci laboris*). Такий закон використовується в Австрії, Швейцарії, Нідерландах, Бразилії. Іноді, у випадку відрядження працівника в іншу країну для виконання тих або інших трудових завдань застосовується й принцип закону країни установи, що відрядив працівника (*lex loci delegationis*). Крім того, робота, що здійснюється на території декількох держав, часом вимагає застосування додаткових прив'язок: закон основного місця діяльності роботодавця, закон місця проживання чи звичайного місця перебування підприємця. Так, наприклад, австрійський Закон про міжнародне приватне право зазначає, що у випадку, коли працівник виконує свою роботу більш ніж в одній країні, то застосовується закон країни, у якій наймач постійно перебуває або в якій переважно здійснюється його діяльність. Також, досить поширеним є закон автономії волі (*lex voluntatis*). Він означає, що сторони, які укладають трудовий контракт, можуть самостійно

обрати правопорядок, якому підпорядкують свої трудові відносини. В окремих випадках для регламентації трудових відносин з використанням транспорту типовими є такі колізійні прив'язки як закон прапора, реєстрації судна, особистий закон перевізника.

Серед всіх нормативно-правових документів, що регулюють трудові відносини з іноземним елементом важливе значення має Загальна декларація прав людини 1948 р., яка визнає за кожною людиною право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі та сприятливі умови праці та на захист від безробіття (ст. 23), а також Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р., учасниці якого визнають право кожного на справедливі і сприятливі умови праці, включаючи, зокрема, винагороду, що забезпечувала б мінімум усім трудящим (ст. 7). Важливим в галузі міжнародного права було прийняття під егідою ООН Конвенції про захист прав працівників-мігрантів і членів їх сімей 1990 року, а також створення Міжнародної Організації Праці в 1919 р. На сьогодні членами МОП є 174 держави. Загальний характер носять прийняті Міжнародною конференцією праці конвенції «Про припинення трудових відносин» 1982 р., «Про оплачувані відпустки» 1970 р., «Про рівноправність громадян країни та іноземців і осіб без громадянства у галузі соціального забезпечення» 1962 р.

На міжнародно-правове регулювання праці значний вплив справляє діяльність Всесвітньої федерації профспілок, яка у 50-60-ті рр. ХХ ст. ухвалила три найважливіших акти: Програму дії профспілок на сучасному етапі і захист інтересів та прав трудящих (1961 р.), Хартію профспілкових прав трудящих (1954 р.) і Хартію соціального страхування (1961 р.). Діяльність цієї організації триває і сьогодні, але це не єдина міжнародна профспілкова організація. Серед них — Міжнародна конференція вільних профспілок з її галузевою системою, Європейська конфедерація профспілок та ін.

Підсумовуючи вище викладене, можна стверджувати, що проблема регулювання трудових відносин в міжнародному середовищі є і буде залишатися актуальною. Незважаючи на ряд спроб і досягнень міжнародного співтовариства максимально удосконалити правову базу в полі регулювання трудових відносин, все ж питання правового положення іноземців-працівників, особливості застосування колізійних прив'язок потребує подальшого дослідження та опрацювання.

Список використаних джерел:

1. Солодько А., Фітісова А. Міграційна криза в ЄС: статистика та аналіз політики / А. Солодько, А. Фітісова [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.cedos.org.ua/uk/migration/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky>

2. Огляд законодавства іноземних країн у сфері працевлаштування ч. 2 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zagranitsa.info/article.php?new=64&idart=6415>.

3. Налоги в Данії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://taxman.org.ua/news.php?id=198>.

4. Налогообложение доходов иностранцев из источников в Республике Казахстан [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.asiko.kz/upload/news/news34_ru/nalogooblashenedoxodovinostranzev.pdf

5. Конвенція про дискримінацію в галузі праці та занять №111 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_161

6. Грузінова Л. Трудова діяльність іноземних громадян та осіб без громадянства в Україні. Міжнародні аспекти [Електронний ресурс] / Л. Грузінова // «Юстиніан». – 2003. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=764>

Науковий керівник: Легка Оксана Володимірівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права, історії права та політико-правових вчень Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Козлова Юлія Сергіївна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет міжнародної економіки, студентка 2 курсу*

РОБОЧИЙ ЧАС ТА ЙОГО СПЕЦИФІКА В УКРАЇНІ ТА ІНШИХ КРАЇНАХ

Укладаючи трудовий договір, працівник припускає, що буде виконувати свою трудову функцію не 24 години на добу, а лише протягом певного відрізка часу, залишаючи решту часу доби задля реалізації особистих життєвих потреб. А так як для роботодавця характерним є прагнення до протилежного результату, то держава змушена регулювати ці проблеми за допомогою спеціального інституту трудового права. Власне, саме правове регулювання робочого часу відіграло вагомий роль у подальшому формуванні та розвитку трудового права.

Така категорія, як робочий час, застосовується в різних галузях знань: в економіці, бухгалтерії, юриспруденції, філософії, психології та ін. В правових відносинах робочий час має свою специфіку, причому для кожної країни ця специфіка є окремою.

Існує така міжнародна організація, котра називається Організацією Економічного Співробітництва та Розвитку (ОЕСР). Вона веде підрахунки, а також порівнює статистичні данні в різноманітних областях [2].

Перша п'ятірка країн, де працівники працюють найбільше часу, включає в себе ряд наступних країн: Мексика, Коста-Ріка, Південна Корея, Греція та Чілі. В свою чергу серед країн, в яких робочий час є найменшим, слід виділити Германію, Нідерланди, Норвегію, Данію та Францію [2].

Найбільш працюючими в Європі є працівники Великобританії, Греції та Португалії. Так, британці працюють по 43, 7 годин на тиждень, як і греки. А от китайці, для порівняння – цілих 60 годин на тиждень. Найбільш «лінивіми» в Європі жителі Нідерландів: у них середньостатистична тривалість робочого тижня 30.5 години [1].

До речі, науковці з Австралійського національного університету провели дослідження задля того, аби розрахувати оптимальну норму робочого часу на тиждень, котра не буде шкодити здоров'ю людини. Ця норма становить 39 годин.

Що стосується нашої країни, то нормальна тривалість робочого часу працівників не має перевищувати 40 годин на тиждень.

Важливим також є й такий нюанс, як скорочена тривалість робочого часу. Вона характерна для осіб віком від 15 до 16 років та для осіб віком від 16 до 18 років, а також для працівників, зайнятих на роботах з шкідливими умовами праці. В першому випадку тривалість робочого часу складає 24 години на тиждень, а в останніх двох - не більше 36 годин на тиждень [4].

В Україні повноцінний робочий тиждень включає в себе 5 робочих днів та два вихідних. При п'ятиденному робочому тижні тривалість щоденної роботи (зміни) визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку або графіками змінності, які затверджує власник або уповноважений ним орган [4].

Однак, на деяких ПУО (підприємствах, установах, організаціях), в яких запроваджувати п'ятиденний день є не зовсім доцільним рішенням через характер виробництва та умови роботи, встановлюється шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем [4].

Думки експертів розходяться, коли справа стосується оптимальної тривалості робочого тижня. Так, Карлос Слім заявив, що люди повинні працювати не більше трьох днів на тиждень. Однак при цьому робочий день

повинен тривати 11 годин, а виходити на пенсію люди повинні в 70 років або навіть пізніше [1].

Також існує багато прихильників чотириденного робочого тижня. Такий графік буде найбільш зручним для покоління бебі-бумерів (народжені між 1946 і 1964 роками), вважають експерти. Так вони зможуть більше піклуватися про своїх батьків або онуків [1].

Є й ті, хто підтримують ідею 21-годинного робочого тижня. На їхню думку, такий підхід дозволить вирішити ряд проблем: безробіття, високий рівень викиду вуглецю і т.д. У доповіді британського фонду New Economics Foundation йдеться про те, що скорочений робочий тиждень дозволить перервати замкнене коло сучасного життя, коли всі живуть, щоб працювати, працюють, щоб заробляти, а заробляють, щоб споживати більше [3].

Отже, як бачимо, в Україні робочий тиждень не перевищує 40 годин. Такий показник є середнім у порівнянні із робочим тижнем робітників інших країн. Однак, все одно слід акцентувати увагу на позитивних прикладах і тримати курс на скорочення робочих годин. Для початку необхідно хоча б усунути із практики постійні переробки, бо тоді, коли робота перетворюється вже у рабство, вона не буде мати жодних позитивних результатів як ні для робітників, ані для роботодавців.

Список використаних джерел:

1. Трудоголики и лентяи: эксперты показали, сколько длится рабочая неделя в разных странах. Инфографика [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.obozrevatel.com/finance/economy/94267-trudogoliki-i-lentyai-ekspertyi-pokazali-skolko-dlitsya-rabochaya-nedelya-v-raznyih-stranah--infografika.htm>.
2. Рабочий день и рабочее время в разных странах мира [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://fingeniy.com/rabochij-den-i-rabochee-vremya-v-raznyx-stranax-mira/>.
3. Трудоголіки та ледарі Європи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://life.pravda.com.ua/society/2009/08/6/24317/>.
4. Робочий час та його тривалість [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://old.minjust.gov.ua/8396>.

Науковий керівник: Скіпенко Регіна Едуардівна, ст. викладач кафедри цивільного, трудового та господарського права, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара.

Кропива Микола Геннадійович
Державний вищий навчальний заклад
«Національний гірничий університет»,
юридичний факультет, студент 2 курсу

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВІДНОСИН З НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Медична діяльність є формою людських взаємовідносин, які об'єктивно набувають, по-перше, соціально-атрічної форми, оскільки здійснюються як акти людської взаємодії, по-друге, - правової, оскільки здійснюються як акти юридично унормованої взаємодії. А тому, правове регулювання відносин медичної сфери має відбуватися з урахуванням характерних особливостей та провідних правових та етичних цінностей доби, які становлять загальний нормативний фон для правової регламентації будь-якої діяльності.

Правове регулювання відносин медичної сфери пов'язує систему охорони здоров'я та медичної допомоги з правами людини та такими фундаментальними цінностями як достоїнство людини, автономія вибору, індивідуальність та цілісність особистості. Сьогодні, механізм правового регулювання відносин медичної сфери в цілому забезпечується єдністю конституційного, адміністративного та цивільно-правового рівнів, тобто як за допомогою публічного, так і приватного права.

Цивільно-правові відносини в сфері медичної діяльності виникають за ініціативою юридично рівних і економічно незалежних суб'єктів, які власним волевим рішенням визначають характер, зміст та межі своїх взаємовідносин та приймають на себе відповідальність та ризики у зв'язку з наслідками створених цими рішеннями правових обставин.

Юридична рівність учасників правовідносин з надання медичної допомоги, насамперед, передбачає встановлену законом рівноправність сторін, відсутність відносин влади і підкорення, отже – однакові юридичні можливості сторін, чим забезпечується правова можливість реалізації приватного інтересу на ґрунті волевиявлення та домовленості учасників.

Відносини між лікарем та пацієнтом, що ґрунтуються на засадах юридичної рівності та вільного волевиявлення, регулюються приватноправовим методом та відповідно, предметом цивільного права. Цивільно-правове регулювання не може обійтися без публічно-правової складової, яка, зокрема, проявляє себе у формі: а) правових обмежень самостійності та ініціативності учасників правовідносин та б) установлення низки імперативних правил. Обмеження приватних прав осіб у зв'язку з здійсненням медичного втручання встановлюються у формі зобов'язуючих норм, якими регулюються примусове

медичне втручання, обов'язкові обстеження та лікування, надання екстреної та невідкладної медичної допомоги тощо.

Також, обмеженою за законодавством України є свобода пацієнтів з вибору методів лікування. Пацієнт може вибрати тільки серед методів, які рекомендуються лікуючим лікарем [1, п. 2 ст. 284]. Правовою формою такого вибору є, зокрема, надання пацієнтом (або іншою уповноваженою особою) вільної інформованої згоди на медичне втручання [1, п.3 ст. 284] або відмови від лікування [1, п.4 ст.284]. Суб'єктивне право пацієнта на вибір лікаря та методів лікування обмежується у європейській приватноправовій доктрині правом лікаря на відмову від надання легальної медичної допомоги з міркувань совісті.

Суттєвим обмеженням за українським законодавством підлягає право пацієнта на відмову від медичного втручання. Визначення легальних меж здійснення права пацієнта на відмову від медичного втручання та права на вимогу про припинення медичного втручання обумовлено необхідністю правової визначеності у таких обставинах, коли: відмова від лікування та можливі наслідки такої відмови зачіпають публічний інтерес або права та інтереси інших осіб (інтереси плоду); рішення про відмову стосується лікування, що рятує життя; прийняття медичних рішень стосується недієздатного або неповнолітнього пацієнта; суб'єктами вибору лікування та догляду є пацієнти із вадами (пороками) волі та волевиявлення (наприклад, коли юридично дієздатні пацієнти не можуть виразити свою волю; або їхня здатність приймати рішення порушується під впливом тимчасових чинників); відмова від лікування здійснюється особами, що перебувають в умовах неволі. У невідкладних випадках (за наявності реальної загрози життю фізичної особи) згода хворого або його законних представників на медичне втручання не потрібна.

Правовідносини з надання медичної допомоги, за чинним законодавством, можуть виникати як за наявності волевиявлення пацієнта, так й незалежно від його волі. Особливістю законних підстав для надання медичної допомоги в Україні є те, що вона може надаватись за наявності волі, за відсутності волі та всупереч волі пацієнта. У ЦК України воля пацієнта, що володіє відповідним обсягом прав та дієздатністю, має виключне значення.

Порядок прийняття рішень щодо надання медичної допомоги пацієнту за відсутності волевиявлення визначаються ст. 284 ЦК України, ст. 43 «Основ законодавства про охорону здоров'я»[2], ст. 6 ЗУ «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» [3].

Особливою підставою для надання медичної допомоги відіграє судове рішення. Судовий механізм застосовується за специфічних обставин відмови

від медичного втручання пацієнтом, що має необхідний обсяг правоздатності та дієздатності. В практиці деяких країн, в деяких випадках судове рішення стало підставою для виникнення правовідносин з надання медичної допомоги за відсутністю від медичного сутності або всупереч волі пацієнта або законних представників, але в інтересах хворого або з метою запобігання шкоди для життя та здоров'я. В Україні, у зв'язку з відмовою від медичної допомоги, коли така відмова може призвести до важких для хворого наслідків, не передбачено можливості для лікувального закладу звернутися до суду. В реаліях нашого життя, за умови категоричної відмови пацієнта останнього або відпускають, або примусово лікують. Обидва варіанти часто відбуваються із серйозними порушеннями діючого законодавства.

Правовідносини з надання медичної допомоги пацієнту всупереч його волі виходять за межі цивільного регулювання, оскільки підставами для їх виникнення є норми публічного права. Підставами для виникнення зобов'язання з надання медичної допомоги всупереч волі пацієнта можуть бути рішення суду про примусову госпіталізацію, адміністративний акт про ізоляцію хворого. Порядок прийняття рішень про надання медичної допомоги всупереч волі пацієнта відносно осіб, що страждають на захворювання, що представляють небезпеку для оточуючих, визначається нормами спеціального законодавства.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України. [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>
2. Основи законодавства про охорону здоров'я. [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/go/2801-12>
3. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/go/1007-14>

Науковий керівник: Головачова Кристина Григорівна, доктор філософії в галузі права, ст. викладач кафедри конституційного та адміністративного права ДВНЗ «Національний гірничий університет».

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ

З часу набуття незалежності, перед Україною постали важливі завдання організації самостійного державного управління, політичної системи, виведення країни зі стану економічної кризи. Але на шляху формування демократичного суспільства, постала проблема корупції, яка стає загрозою стабільності і безпеки суспільства, заважає сталому розвитку держави, ставить під питання принцип верховенства права. Беручи приклад міжнародних організацій у галузі протидії корупції, Україна зробила свої перші кроки 27 січня 1999 року шляхом підписання Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 року, ратифікувавши яку Україна приєдналася до GRECO (Група Держав по боротьбі з корупцією). Метою організації є спостереження за дотриманням Керівних принципів боротьби з корупцією, які прийняті Комітетом міністрів Ради Європи та спостереження за впровадженням міжнародних законодавчих документів, прийнятих відповідно до Програми дій боротьби з корупцією, згідно з положеннями, які містяться у цих документах.

Згідно П'ятого Додаткового звіту про виконання рекомендацій за результатами Першого та Другого раундів оцінювання GRECO приходиться до висновку, що з двадцяти п'яти рекомендацій, наданих Україні, двадцять було виконано задовільно чи продемонстровано значний прогрес, чотири було частково виконані і одна не виконана [1]. Відповідно до Другого Звіту про виконання рекомендацій GRECO за результатами Третього раунду оцінювання Україною виконано десять вимог з шістнадцяти та шість виконано частково [2]. Таким чином, динаміку здійснених реформ 2011 – 2015 років у сфері протидії корупції міжнародна організація цілком оцінює позитивно. Але не зважаючи на це в Україні були відсутні ефективні інструменти антикорупційної політики.

Національна антикорупційна стратегія на 2014 – 2017 роки була спрямована на здійснення більш радикальних кроків по боротьбі з корупцією, реформувавши існуючі правоохоронні органи та створивши абсолютно нові органи по боротьбі з корупцією. Так, на вимогу Міжнародного валютного фонду було створено Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, яка утворилася у складі Генеральної прокуратури на правах самостійного структурного підрозділу та на яку покладені функції нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового

розслідування Національних антикорупційним бюро України; підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; представництво інтересів громадянина або держави у суді, пов'язаних із корупцією або корупційними правопорушеннями [3]. Окрім того, створено окремий правоохоронний орган Національне антикорупційне бюро з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття корупційних правопорушень, а також запобігання вчиненню нових [4]. Створено і Національне агентство з питань запобігання корупції, що є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. Сферами діяльності НАЗК є: електронне декларування майна чиновниками, запобігання політичної корупції, регулювання та запобігання конфлікту інтересів, попередження корупції та робота з викривачами, антикорупційна політика.

Таким чином, на сьогодні в Україні діє три спеціалізовані антикорупційні органи, але не зважаючи на це здійснення антикорупційної реформи не можна вважати ефективним. У світовому Індексі сприйняття корупції Україна за 2016 рік отримала 29 балів зі 100 можливих, що хоч і на 2 бали більше, ніж 2015 року, що спричинено суспільним осудом корупціонерів та показовими арештами за корупційними правопорушеннями. Так, за час існування Антикорупційного бюро на стан кінця січня 2017 року лише стосовно 11 осіб набрав законної сили обвинувальний вирок. Розуміючи не достатню ефективність своєї роботи НАБУ ставить питання про створення Антикорупційного суду в межах судової реформи. Але у зв'язку з цим постає питання, чи буде Антикорупційний суд у співпраці з Національним антикорупційним бюро більш ефективним, ніж робота самого бюро на сьогодні.

На нашу думку, в цьому вбачається нездатність НАБУ до виконання своєї роботи, яка пов'язана з встановленням об'єктивних обставин, що доводять вину особи, не повному та не об'єктивному проведенні оперативно-розшукових дій, діяльності, яка пов'язана з проведенням досудових розслідувань. Окрім того, можна зазначити, що до відповідальності притягуються «злісні корупціонери», неправомірна вигода яких складає 2000-5000 грн. Але за весь час існування НАБУ, не було притягнуто до відповідальності жодного державного службовця вищих ешелонів влади (Кабінету Міністрів України, місцевого самоврядування), дії якого були пов'язані з розкраданням Державного бюджету у великих розмірах. Проблематика функціонування антикорупційних органів України є досить актуальною, а шляхи покращення роботи вищезазначених органів влади, покращення антикорупційного законодавства потребують більш детального подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. П'ятий додатковий звіт про виконання рекомендацій Україною за результатами спільних Першого і Другого раундів оцінювання на 68-му пленарному засіданні GRECO, яке відбулось 15-19 червня 2015 року у м. Страсбург.
2. Другий звіт про виконання рекомендацій GRECO за результатами Третього раунду оцінювання.
3. В електронному доступі: «<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1020-19>».
4. В електронному доступі: «<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>».

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Логвиненко Євгеній Олександрович
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет міжнародної економіки, студент 2 курсу

ІНСТИТУТ РОБОЧОГО ЧАСУ В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТИТУ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Праця є невід'ємною частиною людського життя. Згідно з дослідженнями соціологів, в середньому людина проводить десять з половиною років на роботі. В наслідок цього кожна країна повинна мати ефективне законодавство, що регулює трудові відносини між працівником та роботодавцем, та постійно вдосконалювати його.

Як інститут трудового права, робочий час є комплексом правових норм, що визначають тривалість, склад, режим і порядок обліку робочого часу. Що стосується правової бази, норми, які він охоплює, прописані в статті 45 Конституції України [1], також йому присвячена 4 глава КЗпП України [2] і велика кількість інших нормативно-правових актів України.

Згідно законодавству, робочий час буває нормованим і ненормованим.

Нормований робочий час – це норма робочого тижня для співробітників, які здійснюють трудову діяльність в звичайних умовах праці, незалежно від характеру, форми виконуваної роботи та обліку робочого часу. Стаття 50 КЗпП України визначає максимальну тривалість робочого тижня в розмірі 40 годин [2]. Тобто, роботодавець не може перевищувати цей ліміт, крім того, він може встановлювати меншу норму тривалості робочого часу при складанні колективного трудового договору. Однак, якщо особа працює на кількох

підприємствах, то в сумі за робочий тиждень вона може працювати більше 40 годин. Під нормованим робочим часом розрізняють: робочий час нормальної тривалості (стаття 50 КЗпП), скорочений робочий час (стаття 51 КЗпП) та неповний робочий час (стаття 56 КЗпП) [2].

Особливим режимом робочого часу є ненормований робочий час, що обумовлений наявністю надурочних робіт. Згідно статті 62 КЗпП України, надурочні роботи, як правило, не допускаються і можуть застосовуватися тільки у виняткових випадках, визначених законодавством [2]. Також, надурочні роботи не повинні перевищувати 4 годин протягом двох днів підряд і 120 годин на рік, а роботодавець має вести облік надурочних робіт кожного співробітника.

Мета даної наукової праці виявити основні недоліки інституту робочого часу в Україні та запропонувати шляхи вирішення даної проблеми.

Повернемося на пару століть у минуле. Тоді робочий день на підприємствах становив від 14 до 16 годин. Причому працювали в такому режимі і діти, і дорослі, а заводи і фабрики працювали цілодобово. Саме тоді Роберт Оуен, педагог і філософ, почав активно пропагувати обмеження на використання дитячої праці, а потім і придумав ідею 8-годинного робочого дня, мотивуючи такий підхід рівномірністю розподілу часу доби: 8 годин на роботу, 8 - на сон, 8 - на відновлення, тобто на відпочинок [3]. Однак, його ідея не отримала поширення, як і підтримки з боку роботодавців, оскільки тоді вигода була первинна, а при розгляді раціоналізаторської пропозиції виходило, що люди будуть працювати менше, а значить, прибутковість бізнесу впаде.

Не дивлячись на це, ідея Оуена була застосована Генрі Фордом на його заводах «Ford Motors». Фактично Форд зменшив кількість робочих годин, при цьому зберігши заробітну плату, що на практиці означало її подвоєння [3]. Але при цьому йому вдалося збільшити прибуток підприємства вдвічі. Такий підхід до організації робочого процесу став величезною конкурентною перевагою для компанії Форда в якості роботодавця. Кращі працівники йшли влаштовуватися саме до нього. Згодом, 8-годинний робочий день став стандартом. В Україні цей стандарт був введений одним з перших декретів Радянської влади.

Існують різні типи трудової діяльності, що вимагають, відповідно, різного підходу. Очевидно, що, наприклад, для нічного сторожа або консьєржки основним параметром ефективності служить «відсиджування» необхідного часу на робочому місці, тобто банальна присутність на роботі. Але більшість спеціальностей вимагають зовсім інших компетенцій, і ефективність персоналу вимірюється виконаними завданнями. У зв'язку з цим, я вважаю, що варто переглянути прийняті стандарти з точки зору ефективності праці. Тим більше що мінливі економічні реалії явно підштовхують до цього.

Доведено, що при максимальному підвищенні ефективності використання робочого часу людина в стані продуктивно працювати 5-6 годин на добу, однак не в змозі фокусуватися на виконанні завдань протягом 8 годин. Вона починає перемижувати роботу з іншою діяльністю, часто безглуздою і ще більш стомлюючою. Уряд Швеції вже як кілька місяців проводить дослідження, в рамках якого в місті Гетеборг співробітники компаній можуть працювати по шість годин на день. Так, за 30 годинний робочий тиждень були продемонстровані несподівано високі результати продуктивності роботи в порівнянні з колишнім 40 годинним робочим тижнем.

Для клініки при університеті «Sahlgrenska» впровадження 6-годинного робочого дня спричинило найм нових співробітників для того, щоб лікарня була повноцінно укомплектована і працювала цілодобово. Перехід на нову систему роботи вилився в значну суму, проте з часом вона окупилася: персонал став менше хворіти і виконувати більше роботи, відзначалось зниження кількості конфліктів на робочих місцях і підвищення рівня задоволеності життям в цілому [4]. Це пояснюється тим, що працівник знає, який обсяг роботи він має виконати за 6 годин, які в порівнянні з 8 годинами не здаються «нескінченними». В результаті виникає мотивація працювати ефективніше. При 8-годинному дні ми підсвідомо відкладаємо роботу на «пізніше», бо виходимо з уже згаданої «нескінченності» робочого дня.

За підсумками досліджень, проведених в країнах ОЕСР (клуб найбільш розвинених держави планети), після обробки даних по 600 тисячам респондентів з'ясувалося, що у людей, які працюють більше 50 годин на тиждень, ризик ішемічної хвороби серця зростає на 13 відсотків; ризик інсульту - на цілих 33 відсотки. Представниці прекрасної статі, які працюють більше 50 годин на тиждень, частіше за інших страждають від депресії. Тобто, 6-годинний робочий день не тільки підвищує продуктивність роботи, але і сприятливо впливає на здоров'я [4].

Таким чином, 6-годинний графік роботи дозволяє зробити підприємство конкурентоспроможним на ринку праці і отримати кращі кадри, позитивно впливає на продуктивність, здоров'я та мотивацію працівників. Можливо, багато хто скаже, що така практика є занадто витратною. Однак, європейський досвід показує, що дане нововведення швидко окупується і приживається на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Конституція України (редакція від 30.09.2016)
2. Кодекс законів про працю України (редакція від 07.01.2017)
3. Альбицкая И. Реформируем 8-часовой рабочий день [Електронний ресурс] / И. Альбицкая, А. Косяков // журнал "Делопроизводство и

документооборот на підприємстві". – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://delo-press.ru/articles.php?n=23200>.

4. Левчук К. 6-часовий робочий день в Швеції: як це виглядає? [Електронний ресурс] / К. Левчук. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://business-swiss.ch/2016/06/v-shvetsii-6-chasovoj-rabochij-den/>.

Науковий керівник Скіпенко Регіна Едуардівна, ст. викладач кафедри цивільного, трудового та господарського права, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара.

Малуха Світлана Іванівна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет міжнародної економіки, студентка 2 курс*

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ МОНІТОРИНГУ ТРИВАЛОСТІ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

У правовому регулюванні робочого часу особливе місце займають режим і облік тривалості праці. Режим праці чи робочого часу – це певний порядок розподілу норми часу, зокрема його початку, закінчення та перерв у роботі.

Режим праці включає певну тривалість робочого часу за відповідний період: робочий тиждень, робочий день, робочу зміну, поділ робочого часу на частини, ненормований робочий час, нічний робочий час, надурочні роботи, чергування та облік робочого часу.

Особливим різновидом режиму робочого часу є режим, при якому вводиться підсумований облік робочого часу. Режим підсумованого обліку робочого часу може вводитися на безперервно діючих підприємствах, в установах і організаціях, а також в окремих виробництвах, цехах, дільницях, відділеннях та на деяких видах робіт, де за умовами виробництва (праці) не може додержуватись встановлена законодавством для даної категорії працівників щоденна чи тижнева тривалість робочого часу.

Надурочною роботою при підсумованому обліку робочого часу є робота понад встановлену тривалість робочого часу за обліковий період. За чинним законодавством, як правило, забороняються надурочні роботи. У разі залучення працівників до надурочних робіт у виняткових, передбачених законом випадках, встановлені граничні норми – щонайбільше чотири години протягом двох днів підряд і 120 годин на рік на кожного працівника. Винагорода за надурочну роботу виплачується в підвищеному розмірі. Працівники, що уклали трудовий договір з умовою про неповний робочий час, не можуть взагалі залучатися до надурочних робіт.

Робочий тиждень – це розподіл робочого часу протягом календарного тижня. Розрізняють два види робочого тижня: з одним та двома вихідними днями (як правило, субота і неділя).

Робочий день – це встановлений законом робочий час протягом доби. Тривалість щоденної роботи на конкретному підприємстві (в установі, організації) визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку або графіками змінності в разі змінного режиму роботи.

Робоча зміна – це тривалість робочого часу протягом доби відповідно до графіка чи розкладу роботи. Графіки змінності затверджуються при роботі змінами протягом дня (доби). Графіки змінності можуть бути дво- або тризмінними, а на безперервно діючих підприємствах – і чотиризмінними. Графіки змінності доводяться до відома працівників, як правило, не пізніше ніж за 1 місяць до введення їх в дію. Перехід з однієї зміни в іншу, як правило, має відбуватися через кожний робочий тиждень у години, визначені графіками змінності.

До початку роботи кожен працівник зобов'язаний відмітити свій прихід на роботу, а по закінченні робочого дня (зміни) – вихід з роботи у порядку, встановленому на підприємстві. На безперервно діючих виробництвах працівникам забороняється йти з роботи до явки змінника (п. 16 Типових правил внутрішнього трудового розпорядку) [1].

Особливим видом режиму робочого часу є режим роботи з розподілом робочого дня на частини. Розподіл робочого дня на частини передбачений ст.60 КЗпП і означає можливість встановлення перерви в роботі більше двох годин [2]. Дві години, – це така тривалість перерви, яка дозволяє кваліфікувати її, як перерву для харчування і відпочинку. Поділ робочого часу на частини встановлюється для водіїв міського транспорту та працівників тваринництва (годівля, доїння корів тощо). Можливість розподілу робочого дня на частини передбачена цілим рядом нормативних актів.

З розвитком науково – технічного прогресу та інноваційних технологій, режим і облік тривалості праці почали посідати одне з провідних місць при вирішенні будь – яких суперечок, стосовно грошових виплат робітникам. Цей облік несе користь як для роботодавця, так і для самого робітника. У першому випадку, керівник може відслідкувати кількість відпрацьованого часу, та нарахувати згідно цього заробітну платню, у другому випадку, робітник у випадку конфліктних ситуацій здатен обґрунтовано захистити свої права.

Список використаних джерел:

1. Постанова про затвердження типових правил внутрішнього трудового розпорядку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
2. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

Науковий керівник Скіпенко Регіна Едуардівна, ст. викладач кафедри цивільного, трудового та господарського права, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара.

Мірзосва Аліна Артурівна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет суспільних наук та міжнародних відносин, студентка 2 курсу*

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО МОРСЬКОГО ПРАВА

Сучасне міжнародне морське право - це галузь міжнародного права, що регулює дослідження і використання просторів Світового океану, його дна і ресурсів у мирних цілях, а також польоти літальних апаратів у повітряному просторі над Світовим океаном [1; с.508].

Однією з найстарших галузей міжнародного права є міжнародне морське право. Причиною цього є те, що з давніх часів безмежні водні простори Світового океану почали використовуватись людьми задля задоволення їх господарських, економічних та політичних потреб.

Слід зазначити, що коли говорять про міжнародне морське право рабовласницького і феодального суспільств і навіть періоду переходу до капіталізму, вживання цього терміна не пов'язано з позначенням галузі міжнародного права, а позначає окремі норми морського права, що належать в ті часи в основному до системи внутрішнього права. Протягом тривалого часу звичаєве право становило основу цієї галузі, регулюючи насамперед відносини, пов'язані з мореплаванням і рибальством [1; с.509].

У цілому можна констатувати, що в античному міжнародному праві не було принципу свободи відкритого моря, як і не було самої галузі міжнародного морського права як системи норм, що визначають режим морських просторів і правила їх використання, що було зумовлено нерозвиненістю економічних відносин і відсутністю єдиного світового ринку.

У феодальну епоху розвиток норм і правил морської діяльності відбувався за окремими морськими регіонами і враховував місцеві умови й традиції. Так з'явилися регіональні джерела морського права: «Consolato del Mare», «Закони Вісбі», «Кодекс Ганзи», «Олеронські згортки (сувої)» та ін. В основному ці джерела становили збір місцевих законів та звичаїв, що формувалися й діяли в

країнах і портах певного морського регіону. Незважаючи на регіональний характер, багато положень цих джерел вплинули на розвиток міжнародного морського права [4; с.198].

Феодальна епоха також відзначилася різкими загостреннями претензій великих морських держав на простори Світового океану. Саме в цей період починає формуватися принцип свободи відкритого моря, що остаточно сформувався до кінця XVII сторіччя. Велика французька революція й утвердження капіталістичних виробничих відносин у багатьох європейських країнах також сприяли широкому визнанню цього принципу. У цей час були початі перші спроби доктринального обґрунтування ідеї свободи відкритого моря. Розгорнута аргументація на користь свободи відкритого моря була дана в праці Гуго Гроція «Mare Liberum». Він відзначав, що загальні потреби людства й інтереси міжнародної торгівлі потребують визнання відкритості морів.

Одночасно з інститутом відкритого моря формувалися норми, що належать до територіальних вод, або територіальному морю. Необхідність створення особливого режиму в цих водах обґрунтовувалася інтересами безпеки прибережної держави і її виключних прав у них на рибальство. У цей час почалися пошуки критеріїв для визначення їхньої ширини. Спочатку пропонувалося визначати ширину територіальних вод дальністю польотів гарматного ядра, межами дії берегових батарей. Наприкінці XVIII сторіччя італійський юрист М. Гальяні запропонував вважати межею територіальних вод 3 морські милі. Проте на практиці держави встановлювали ширину територіального моря, як правило, у межах від 3 до 12 морських миль [4; с.213].

Історія міжнародних морських відносин свідчить про те, що норми і принципи міжнародного морського права уклалися і розвивалися при безпосередній взаємодії двох тенденцій - захисту своїх інтересів прибережними державами і необхідності вільного використання відкритого моря в інтересах усіх суб'єктів міжнародного права.

Тільки в XX столітті, яке ознаменувалося революційними темпами розвитку промисловості, науки і техніки, появою системи світогосподарських зв'язків і світового ринку, суттєвим розширенням діяльності держав у Світовому океані, об'єктивно дозріли умови для якісного розвитку норм і інститутів міжнародного морського права і їхньої кодифікації.

На міжнародних конгресах XIX ст. та на морських конференціях початку XX ст. держави торкалися переважно військового мореплавання та рідко звертались до загальних питань міжнародного морського права.

Майже вся історія становлення міжнародного морського права пов'язана з міжнародно-правовими звичаями. Перша й успішна спроба широкої кодифікації міжнародно-правових норм про режим морського простору

пов'язана з роботою I Конференції ООН з морського права. Її підсумком стало укладення 1958 р. чотирьох конвенцій із морського права: про відкрите море, про територіальне море та прилеглу зону, про континентальний шельф, про риболовлю й охорону живих ресурсів відкритого моря [3; с. 136].

Прагнучи завершити кодифікацію норм, що регулюють правовий режим морів і океанів, ООН стала центром для продовження переговорів на II (1960) і III (1973-1982) конференціях з морського права за участю представників майже всіх країн світу. Результатом цієї роботи стало прийняття 30 квітня 1982 р. Конвенції ООН з морського права [1; с.520].

Список використаних джерел:

1. Баймуратов М.О. Міжнародне право. - Х.: Одиссей, 2002. -672 с.
2. Білорус І.О. Сучасне міжнародне морське право і морське право України / Українська академія зовнішньої торгівлі. - К., 2003.-116 с.
3. Шемякин А.Н., Современное международное морское право и перспективы его развития. – Одесса: ОНМА, 2003. – 316 с.
4. Гуреев С.А., Зенкин И.В., Иванов Г.Г. Международное морское право. 2-е изд., перераб. и доп. - М.: 2011. — 432 с.

Науковий керівник: Легка Оксана Володимирівна, кандидат юридичних наук, доц., доцент кафедри міжнародного права, історії права та політико-правових вчень Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Романова Анастасія Миколаївна

*факультет суспільних наук і міжнародних відносин, студентка 2
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара*

АВТОРСЬКІ І СУМІЖНІ ПРАВА, ЇХ ОХОРОНА ТА ЗАХИСТ

У сучасному світі питання захисту інтелектуальної власності постає досить гостро. З розвитком новітніх технологій зростає рівень кіберзлочинності, досить часто різноманітні медіа та Інтернет ресурси нехтують авторськими правами. Саме тому світова спільнота приймає безліч превентивних заходів з метою уникнення правопорушень у сфері обміну та використання інтелектуальної власності.

Авторське право є одним із ключових прав інтелектуальної власності та захищається як національним законодавством, так і міжнародними договорами. Авторське право – це сукупність правових норм, що регулюють порядок використання творів літератури, науки і мистецтва. Протягом ХІХ та ХХ

століть авторське право сформувалося як окремий цивільно-правовий інститут. Специфіка авторського права полягає в тому, що, з одного боку, його завданням є підтримка творчості окремої людини-громадянина, забезпечення його особистих немайнових та майнових інтересів. З іншого боку, авторське право сприяє збагаченню національної культурної спадщини, розповсюдженню результатів творчої діяльності, забезпечення їх доступності для всього суспільства як необхідної передумови прогресу, культурного, економічного та соціального розвитку країни [1, С.11].

Авторське право має широкий об'єктний спектр, до якого відносяться: літературні твори (включаючи комп'ютерні програми і бази даних); драматичні і музично-драматичні твори, сценарні твори; хореографічні твори і пантоміми; музичні твори; аудіовізуальні твори (кіно-, теле - та відеотвори); твори живопису, скульптури, графіки, дизайну, твори образотворчого мистецтва; твори декоративно-прикладного і сценографічного мистецтва; твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва; фотографічні твори і твори, одержані способами, аналогічними фотографії; географічні, геологічні та інші карти, плани, ескізи і пластичні твори, що відносяться до географії, топографії та інших наук; похідні твори (переклади, обробки, анотації, реферати, резюме, огляди, інсценівки, аранжування); збірники (енциклопедії, антології) і інші складові твори, являють собою за добором або розташуванню матеріалів результат творчої праці [2]. Беручи до уваги таку величезну кількість об'єктів авторського права, можна зробити висновок про те, що і обсяг прав та законів, які їх охороняють є величезним.

Крім того, слід зауважити, що з розвитком науково-технічного прогресу, з'явилося багато можливостей запису та перезапису твору, його відтворення та презентації перед широким загалом, що зумовило появі так званих «суміжних» прав. Суміжні права - це права, що належать виконавцям, виробникам фонограм, виробникам відеограм, спадкоємцям цих суб'єктів та особам, яким на законних підставах передано суміжні майнові права, а також організаціям мовлення та їх правонаступникам. Об'єктами суміжних прав, незалежно від призначення, змісту, оцінки, способу і форми вираження, є: виконання літературних, драматичних, музичних, музично-драматичних, хореографічних, фольклорних та інших творів; фонограми, відеограми; передачі (програми) організацій мовлення. Суміжне право виникає внаслідок факту виконання твору, виробництва фонограми, виробництва відеограми, оприлюднення передачі організації мовлення. Для виникнення і здійснення суміжних прав не вимагається виконання будь-яких формальностей [3]. Суміжні права відрізняються від авторського права тим, що вони належать власникам, які вважаються посередниками при виготовленні, записі та поширенні творів.

Також слід зауважити, що суміжні права існують тільки у сукупності з авторським та не виникають самі по собі.

Питання захисту авторських та суміжних прав є одним з основних у сфері інтелектуальної власності. Загалом, захист та охорона цих прав здійснюється на двох рівнях: національному та міжнародному. Також необхідно розрізняти: охорону прав інтелектуальної власності — встановлення системи правових норм, що регулюють відносини з приводу створення і використання об'єктів інтелектуальної власності; захист прав інтелектуальної власності — сукупність заходів, спрямованих на визнання та відновлення прав інтелектуальної власності у випадку їх порушення. Найважливішим механізмом захисту інтелектуальної власності за сучасних умов є патентна система, покликана забезпечити баланс інтересів суспільства і творців таких об'єктів промислової власності, як винаходи, корисні моделі, промислові зразки тощо. Патент — це державний охоронний документ на нове технічне рішення у певній галузі, що засвідчує його першість (пріоритет) та авторство і встановлює виключні права патентовласника, дійсні на території держави, де був виданий цей охоронний документ, протягом законодавчо встановленого терміну.

Авторське право, що виникло на території однієї держави згідно з її законодавством, діє тільки в межах даної держави і не діє за межами її юрисдикції. В цьому з точки зору міжнародного приватного права полягає основна відмінність авторського права від інших видів цивільних прав. Саме тому визнається пріоритет міжнародних договорів над національним законодавством у сфері захисту авторських прав.

Потреба в єдиній системі охорони авторських прав призвела до формулювання та прийняття багатосторонньої Конвенції про охорону літературних і художніх творів, яка була підписана 9 вересня 1886 року в м. Берн (Бернська конвенція). Конвенція є найдавнішим і найшановнішим із нині діючих, багатосторонніх міжнародних договорів у галузі авторського права, який відкритий для приєднання всіма державами. Ще одним важливим міжнародним документом є Всесвітня конвенція про авторське право, прийнята в Парижі в 1971р. Крім того, існує Всесвітня організація інтелектуальної власності, яка здійснює адміністративні функції щодо більшості універсальних багатосторонніх міжнародних договорів укладених в сфері авторського права і суміжних прав [4, С.24].

Загалом, авторське та суміжні права є одним з основних аспектів діяльності права в умовах глобалізації. Щодня у світі створюють десятки та навіть сотні об'єктів інтелектуальної власності, що у свою чергу сприяє розвитку охорони та захисту авторських прав як на національному, так і на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко С.В., Авторське право та суміжні права [Текст] / С.В. Бондаренко. – К.: ПВП, 2008. – 288с.
2. Авторські та суміжні права в міжнародному приватному праві [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://studme.com.ua/137611067714/pravo/avtorskie_smezhnye_prava_mezhdunardnom_chastnom_prave.htm.
3. Суміжні права [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://readbookz.com/book/211/8017.html>.
4. Євков А.М., Авторське право в міжнародно-правовому аспекті [Текст] / А.М., Євков. – Харків: Міленіум, 2010. – 126с.

Науковий керівник: Легка Оксана Володимирівна, кандидат юридичних наук, доц., доцент кафедри міжнародного права, історії права та політико-правових вчень Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Смирнова Вікторія Сергіївна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
юридичний факультет, студентка 2 курсу*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ

Поняття юридичної відповідальності взагалі і відповідальності у трудовому праві, зокрема, відноситься до базових понять у юридичній науці і, відповідно, в науці трудового права. Що стосується юридичної відповідальності в загальній теорії права, то можна підкреслити, що її основними ознаками є: спираєння на державний примус; настання за здійснення правопорушення; зв'язок із громадським (суспільним) засудженням; вираження в певних негативних наслідках для правопорушника особистого, майнового, організаційно-фізичного характеру;

втілення в процесуальній формі [1]. Згідно з цим головним призначенням відповідальності є охорона та захист суспільних відносин від будь-яких правопорушень.

Головною підставою для виникнення відповідальності у трудовому праві є трудове правопорушення, під яким слід розуміти певне протиправне невиконання чи неналежне виконання трудових обов'язків або зловживання суб'єктом наданими йому правами [2].

Чинне законодавство України про працю передбачає матеріальну відповідальність сторін трудового договору та дисциплінарну відповідальність працівників як основні види. Також можливе застосування адміністративної [3] та кримінальної відповідальності [4]. Саме через останні два види відповідальності можна відстежити зв'язок трудового права з іншими галузями права.

Однак в останній час набуває актуальності у трудовому праві ще й такий вид відповідальності, як фінансова, що застосовується до роботодавця за порушення законодавства про працю.

Говорячи про фінансові стягнення, слід розглянути ст. 265 КЗпП України. Фінансові штрафи, про які далі піде мова, це штрафи, які накладаються на роботодавця. До речі, ці штрафи накладаються не тільки на юридичних осіб, але й на роботодавців – фізичних осіб – підприємців.

Згідно зі статтею 265 КЗпП України посадові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, винні у порушенні законодавства про працю, несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

Так, юридичні та фізичні особи - підприємці, які використовують найману працю, несуть відповідальність у вигляді штрафу в разі:

- фактичного допуску працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту), оформлення працівника на неповний робочий час у разі фактичного виконання роботи повний робочий час, установлений на підприємстві, та виплати заробітної плати (винагороди) без нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та податків - у тридцятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення, за кожного працівника, щодо якого скоєно порушення;

- порушення встановлених строків виплати заробітної плати працівникам, інших виплат, передбачених законодавством про працю, більш як за один місяць, виплата їх не в повному обсязі - у трикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення;

- недотримання мінімальних державних гарантій в оплаті праці - у десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення, за кожного працівника, щодо якого скоєно порушення;

- порушення інших вимог трудового законодавства, крім передбачених абзацами другим - четвертим частини другої цієї статті - у розмірі мінімальної заробітної плати.

Штрафи, накладення яких передбачено ч. 2 ст. 265 КЗпП України, є фінансовими санкціями і не належать до адміністративно-господарських санкцій, визначених главою 27 Господарського кодексу України. Такі штрафи накладаються Державною службою з питань праці (Держпраці). При цьому, сплата штрафу не звільняє від усунення порушень законодавства про працю [5].

Штрафи за порушення законодавства про з одного боку, працю є досить доречними, адже в такий спосіб можна виховати не тільки сумлінних працівників, а й відповідальних роботодавців, і це в свою чергу здійснює вплив на розвиток суспільства з високим рівнем правосвідомості. Однак з іншого боку, не завжди на законних підставах застосовується така відповідальність і таким чином здійснюється неправомірний тиск на представників малого та середнього бізнесу з певною метою, якою, на жаль, не є захист прав працівників.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української РСР від 07 грудня 1984 року № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР, 1984, додаток до № 51, ст. 112
2. Ст.ст. 170–175 Кримінального кодексу України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради, 2001, № 25–
3. Кодекс Законів про працю України від 10 грудня 1971 року. Електронний ресурс: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page>

Науковий керівник: Забродіна Олена Валентинівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету, директор юридичної клініки Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Сиволап Дмитро В'ячеславович
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет суспільних наук та міжнародних відносин, студент 2 курсу

ПИТАННЯ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА. УКРАЇНСЬКИЙ ПОГЛЯД

Питання подвійного громадянства (біпатризму) є актуальною і водночас цікавою темою для дослідження, оскільки воно гостро стоїть як перед світовою спільнотою, так і перед українським народом. Серед юристів та науковців світу подвійне громадянство має багато прихильників і ще більше противників. Держави по-різному ставляться до подвійного громадянства своїх громадян (підданих). Одні розглядають його як безпосередню загрозу національній

безпеці та впроваджують різні форми боротьби з цим явищем, інші – використовують усі можливі переваги подвійного громадянства.

Подвійне громадянство гальмує процес формування загальних цінностей, пріоритетів розвитку нації, єдності народу; нівелює стійкість юридичного зв'язку, що існує між громадянином і державою, послаблюючи інститут громадянства. Біпатрид не здатний мати реальний та стійкий політико-правовий зв'язок із двома державами, не може рівно брати участь у соціальному і політичному житті обох держав. Він має надавати перевагу громадянству однієї з держав або дискримінувати одне з них. Звідси випливає неефективне ставлення до однієї з держав, що і породжує послаблення інституту громадянства. Існує точка зору, що особа з подвійним громадянством майже завжди буде сприйматися як недостатньо лояльна до цієї держави [1].

Також, біпатризм використовується окремими громадянами для ухилення від обов'язків громадянина перед державою (військова служба, сплата податків), для ухилення від судового переслідування або кримінальної відповідальності.

Перш за все треба чітко сказати: відповідно до норм міжнародного права, держави можуть обрати політику запобігання множинному громадянству чи навіть заборонити його - або, навпаки, визнати такий статус. Цей вибір зумовлений їхнім географічним розташуванням, історико-культурними особливостями, демографічною структурою населення. У Європі є держави, які дозволяють множинне громадянство (наприклад, Іспанія, Франція, що підтримують зв'язки з населенням держав-колишніх колоній, укладаючи при цьому двосторонні договори). Інші країни (наприклад, Вірменія, Литва, Румунія, Угорщина, Фінляндія, Швеція) дозволяють множинне громадянство за певних умов: там цей статус здебільшого отримують особи етнічного походження, яке асоціюється з "материнською державою", тобто представники діаспори. Водночас є ряд суспільств (наприклад, Австрія, Данія, Німеччина, Білорусь, Росія), у яких множинне громадянство не визнається. Умовою отримання громадянства зазначених країн є не тільки декларація про відмову від громадянства іншої країни, а й надання відповідних підтверджуючих документів.

Водночас, окрім суто ліберальних і економічних аргументів на користь такого статусу - ухилення від сплати податків у "міноритарній" державі, користування правами щодо працевлаштування, здобуття освіти, вільного пересування, - слід мати на увазі спокус ухилення від військового обов'язку у країні постійного проживання. Це було продемонстровано влітку 2014 року, наприклад, на Закарпатті та Буковині, де чоловіки призовного віку використовували статус іноземного громадянина для перебікування хвилі

мобілізації в Україні у сусідніх державах [2]. Ще більша загроза полягає в тому, що, володіючи іноземним паспортом, можна переховуватися від відповідальності за злочини, вчинені на території однієї держави, в інших країнах.

Чинним законодавством передбачено єдиний порядок набуття громадянства України: народження; походження; прийняття до громадянства України; поновлення громадянства України; інші підстави, передбачені міжнародними договорами України, які ратифіковано Верховною Радою України. Даний перелік підстав для набуття громадянства є вичерпним. Це означає, що жодні інші законодавчі чи підзаконні акти не можуть встановлювати додаткових підстав набуття громадянства або ж скасувати чи обмежувати їх дію. Що ж стосується припинення громадянства України, то стаття 17 Закону України «Про громадянство» регламентує, що громадянство України припиняється: 1) внаслідок виходу з громадянства України; 2) внаслідок втрати громадянства України; 3) за підставами, передбаченими міжнародними договорами України [3].

Отже, згідно вищезгаданого закону процес набуття українського громадянства іноземцями і відповідної втрати їхнього попереднього громадянства чітко унормований. Він має супроводжуватись поданням декларації про відмову від іноземного громадянства з наступним наданням підтверджуючих документів про вихід з громадянства від уповноваженого органу відповідної держави. Натомість процес отримання підтвердження українськими громадянами іноземного громадянства практично не визначений й потребує більш чіткого регулювання. Стаття 19 вищезазначеного закону передбачає підстави для втрати громадянства України. Однак, в Законі не врегульовано проблеми з подвійним громадянством, набутим особою за певних умов без особистого звернення (автоматично), та з відповідальністю за свідоме приховування подвійного громадянства [4].

Отже, подвійне громадянство є складним питанням, яке розглядається виключно у кожній державі та не може бути підпорядковано єдиним уніфікованим нормам. Проблема біпатризму в Україні була і залишається на території анексованого півострову Крим та на Сході нашої держави. Україна тримається курсу проти подвійного громадянства, однак це питання є досить складним в умовах можливості до євроінтеграції, де кожен громадянин є одночасно як громадянином своєї держави, так і громадянином ЄС.

Українське питання біпатризму повинно контролюватися на виконавчому рівні, бо саме там наявна найбільша кількість проблем, які зумовлюють непорозуміння у окремих ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Подвійне громадянство. За і проти. [Електронний ресурс] // ВолиньPost. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.volynpost.com/blogs/1835-podviijne-gromadianstvo-za-i-proty>.

2. Подвійне громадянство: реальні чи вдавані загрози для безпеки України? [Електронний ресурс] // ZN,UA. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://gazeta.dt.ua/internal/podviijne-gromadyanstvo-realni-chi-vdavani-zagrozi-dlya-bezpeki-ukrayini-.html>.

3. Закон України «Про громадянство України» від 18.01.2001 зі змінами та доповненнями – Київ, 2001. – (ВВР України).

4. Тарасюк Г. Проблема реалізації принципу єдиного громадянства в Україні - Економіка, фінанси, право. – №8. – 2009.

Науковий керівник: Легка Оксана Володимирівна, кандидат юридичних наук, доц., доцент кафедри міжнародного права, історії права та політико-правових вчень Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Хохлова Марія Сергіївна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет суспільних наук та міжнародних відносин, студентка 2 курсу*

АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВА ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ ДО ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО ДОГОВОРУ

Останнім часом спостерігається збільшення кількості зовнішньоекономічних контрактів, що укладаються приватними особами, які належать до різних держав. Це вимагає інтенсивного дослідження проблем пошуку належного закону, що підлягає застосуванню до вказаних правовідносин з іноземним елементом.

За загальним правилом, право, яке підлягає застосуванню до зовнішньоторговельних угод, стосується таких питань, як дійсність договору; його тлумачення; права та обов'язки сторін; виконання договору, наслідки його невиконання або неналежного виконання; припинення договору та наслідки його недійсності.

Одним з основних у цій проблематиці можна назвати принцип автономії волі (*lex voluntatis*), який отримав закріплення в усіх сучасних кодифікаціях міжнародного приватного права. Законодавство більшості держав дозволяє сторонам договору самим обрати право, що підлягає застосуванню до їх договірних зобов'язань. Автономія волі сторін полягає в тому, що сторони в договорі можуть встановлювати на свій розсуд не тільки умови і зміст

договору, але і визначати право, яке буде застосовуватися до укладеного ними договору [1].

Принцип автономії волі сторін набув широкого поширення в міжнародній практиці, оскільки в жодному договорі неможливо передбачити всі ситуації, які можуть виникнути в ході його виконання. Саме тому сторони повинні мати можливість здійснити вибір права. Однак, сама ця можливість повинна допускатися правом відповідних держав, в яких знаходяться підприємства сторін, або ж міжнародним договором відповідних держав.

Необхідно зазначити, що законодавство абсолютної кількості держав, а також міжнародні договори, не обмежують можливостей вибору права за принципом автономії волі, та сторони можуть обрати право будь-якої країни для регулювання договірних правовідносин. Однак у деяких правових системах мають місце обмеження права вибору, наприклад, колом держав, з якими угода має фактичний зв'язок.

У випадку, якщо право, що підлягає застосуванню щодо угоди, не було визначено погодженням сторін, доволі часто воно визначається за законодавством місця укладання договору. Такі умови зазначені, зокрема, в Угоді про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, укладеній між державами СНД у 1992 році, а також у Конвенції країн СНД про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року [2].

Наступним найпоширенішим принципом колізійного регулювання є принцип найбільш тісного зв'язку, що є альтернативою до автономії волі. Сутність цього принципу полягає в аналізі обставин конкретної справи та пошуку правопорядку, до якого ця справа більше «тяжіє». Цей метод регулювання є більш ефективним, ніж жорсткі колізійні норми, зокрема, й у визначенні права для застосування до зовнішньоекономічних угод.

Головними умовами для застосування права, яке має з правовідносинами найбільш тісний зв'язок є: відсутність факту вибору застосовуваного права сторонами угоди, неможливість визначити право, що підлягає застосуванню та виняткові ситуації, за яких справа перебуває у незначному зв'язку з правом, визначеним згідно з колізійними нормами, і має більш тісний зв'язок з іншим правом.

Механізм найбільш тісного зв'язку має свої недоліки, такі як недостатня визначеність та надто широкі можливості для свавільного вирішення колізійних питань. Але головним бенефісом цього принципу є те, що він є основою для формування гнучких колізійних норм.

Варто підсумувати, що при визначенні права для регулювання того чи іншого зовнішньоекономічного договору на передній план висувається

механізм автономії волі сторін. Він є чільним та основоположним принципом сучасного міжнародного приватного права. У разі, коли сторони угоди не погодили між собою вибір належного права – застосуванню підлягає право, визначене згідно колізійних норм, які містяться у міжнародних договорах, а за відсутності таких – у національному законодавстві. Переходячи до аналізу конкретних нормативних актів, слід зазначити, що основними тенденціями у визначенні права для застосування до угоди з «іноземним елементом» за відсутності виявлення автономії волі є:

1. Відшукання права, більш пов'язаного з договором (принцип найбільш тісного зв'язку);

2. Застосування права країни, в якій перебуває сторона, яка має вирішальне значення для змісту договору (продавець – у договорі купівлі-продажу; наймодавець – у договорі майнового найму; ліцензіар – у ліцензійному договорі про використання виключних або аналогічних прав; охоронець – у договорі зберігання; довіритель – у договорі доручення; перевізник – у договорі перевезення; експедитор – у договорі транспортно-експедиторського обслуговування; страхувач – у договорі страхування; кредитор – у договорі кредитування; дарувальник – у договорі дарування; поручитель – у договорі поруки; заставник – у договорі застави.) [3].

Список використаних джерел:

1. Вибір права сторонами договору. Автономія волі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://um.co.ua/9/9-2/9-28203.html>

2. Кисіль В. І. Право, що застосовується до зовнішньоторгівельних договорів: тенденції розвитку законодавчого регулювання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1020>

3. Закон України Про зовнішньоекономічну діяльність / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12

Науковий керівник: Легка Оксана Володимірівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права, історії права та політико-правових вчень Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Шахова Юлія Сергіївна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет міжнародної економіки, студентка 2 курсу*

ГРОМАДСЬКІ ЗАХОДИ СТЯГНЕННЯ І ВПЛИВУ ЗА ПОРУШЕННЯ ТРУДОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Для впливу на працівників за порушення трудової дисципліни використовують різні методи, одним з яких є громадські заходи стягнення і впливу за порушення трудової дисципліни.

При накладенні громадського стягнення трудовим колективом він сам має право достроково його зняти, а також ставити питання перед власником або уповноваженим органом про зняття дисциплінарного стягнення або про припинення дії інших заходів, що застосовані власником або уповноваженим ним органом за порушення трудової дисципліни, якщо працівник проявив себе з позитивної сторони.

Рада трудового колективу уповноважена вирішувати питання щодо додержання правил внутрішнього трудового розпорядку, державної, виробничої і трудової дисципліни на підприємстві, схвалювати заходи щодо її зміцнення, вносити пропозиції про застосування заходів морального і матеріального заохочення за успіхи в праці, розглядати питання представлення до державних нагород.

Важливе місце у зміцненні трудової дисципліни належить товариським судам. Товариські суди уповноважені розглядати справи про: прогули, в тому числі відсутність на роботі більше трьох годин протягом робочого дня без поважних причин, появу працівника на роботі в стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння, запізнення на роботу та інші порушення трудової дисципліни; якість виконання роботи або простій через несумлінне ставлення працівника до своїх обов'язків; недодержання вимог по охороні праці; втрату, пошкодження обладнання, інвентаря, інструментів, матеріалів та іншого майна підприємства внаслідок несумлінного ставлення особи до своїх обов'язків; самовільне використання для особистої наживи майна підприємства, транспортних засобів, техніки, станків, інструментів, сировини тощо; участь майстрів, начальників дільниць, змін, цехів та інших керівників у розпиванні з підлеглими робітниками спиртних напоїв на виробництві, або неприйняття ними заходів про відсторонення від роботи осіб, які перебувають у нетверезому стані, або приховання ними випадків розлиття спиртних напоїв.

За порушення трудової дисципліни товариський суд може застосувати до винного такі заходи впливу: зобов'язати його публічно вибачитись перед потерпілим або колективом; оголосити товариське попередження; оголосити товариський осуд; оголосити громадську догану з публікацією або без публікації в пресі; поставити перед власником або уповноваженим ним органом питання про звільнення з роботи, якщо товариський суд з урахуванням

вчинених працівником проступків вважає за неможливе доручити йому виконання цієї роботи надалі.

Одночасно із застосуванням заходів громадського впливу товариський суд у випадках, передбачених законом, може поставити перед власником або уповноваженим ним органом і профспілковим комітетом питання про позбавлення винного повністю чи частково премії, винагороди за наслідками річної роботи і за вислугу років, пільгової путівки в санаторій або будинок відпочинку, про перенесення черговості на одержання житла.

Рішення товариського суду може бути оскаржене зацікавленими особами протягом 10 днів з дня його винесення до профспілкового комітету підприємства, який може залишити це Рішення без змін, або скасувати його і повернути матеріали справи в той же товариський суд на новий розгляд, або припинити провадження по справі. Рішення товариського суду про накладення громадського стягнення діє протягом одного року.

Якщо протягом року працівник не вчинив нового правопорушення або антигромадського проступку, він вважається таким що не має громадського стягнення [3,с. 238].

Оскільки відповідно до п. 3 ст. 40 КЗпП [1] звільнення працівника за порушення трудової дисципліни можливе в разі застосування до нього дисциплінарних і громадських стягнень, постало питання про те, які громадські організації мають право накладати громадські стягнення, що можуть бути враховані при розірванні трудового договору за цією підставою. Пленум Верховного Суду України в п. 23 постанови від 6 листопада 1992 р. № 9 “Про практику розгляду судами трудових спорів” [2] роз’яснив, що при звільненні працівника за порушення трудової дисципліни можуть враховуватись ті громадські стягнення, які застосовані до працівника за порушення трудової дисципліни відповідно до положення або статуту, що визначає діяльність громадської організації, і з дня накладення яких до видання наказу про звільнення минуло не більше одного року.

Незважаючи на те, що чинним законодавством громадським організаціям надано право накладати на своїх членів громадські стягнення за порушення трудової дисципліни, необхідно визнати, що головним в роботі громадських організацій є не накладення стягнень, а попередження правопорушень, створення обстановки нетерпимості до її порушників. Тому, можна сказати, що діяльність товариського суду є гуманною по відношенню до працівників, адже це саме той орган, що виховує у людей свідоме ставлення до трудової дисципліни.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України: затверджений Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР – 1971 - додаток до № 50 - ст. 375 (зі змінами, внесеними згідно з Указами Президії ВР Української РСР)

2. Постанова № 9 “Про практику розгляду судами трудових спорів” пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 1992 р. – 1992 - №9

3. Прокопенко В. І. Трудове право України Підручник. — Х.: Фірма «Консум», 2013. - 480 с.

Науковий керівник: Скіпенко Регіна Едуардівна - ст. викладач кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Шпак Олександра Андріївна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультету суспільних наук і міжнародних відносин , студентка 2 курсу*

ОХОРОНА АВТОРСЬКОГО ПРАВА У МІЖНАРОДНОМУ АСПЕКТІ

Традиційно під охороною знаходяться результати інтелектуальної творчості: первинні твори (літературні, музичні, художні, наукові, драматичні, театральні, аудіовізуальні та комп'ютерні програми) [1; с.33]. Охорона авторського права є однією із найбільш специфічних сфер правових відносин, бо навіть багато хто з нас не помічає, як зіштовхується із проявами, які безпосередньо регулюються міжнародним авторським правом.

Об'єктом авторсько-правової охорони є твір, тобто прояв інтелектуальної праці особи, який містить думку, що є оригінальною та піддається відтворенню. Охорона авторського права здійснюється на наступних передумов:

- авторське право охороняє здобутки творчої діяльності особи, чий результат виражається у певній творчій формі, а не ідеї;

- умова охорони такого твору – його оригінальність (індивідуальність);

- така охорона не пов'язана із певними перевагами чи недоліками самого твору;

- охорона не обумовлена виконанням формальностей.

Вочевидь, інструментом, який здатен подолати вищезгадану проблему – є міжнародний договір. Першим – і одним із значущих – є Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів 1886 р. [2].

Основними засадами зазначеної Конвенції є: національний режим, відповідно до якого твори, створені в одній із країн-членів Союзу, повинні одержувати у всіх інших країнах-членах Союзу таку саму охорону, яку ці

країни надають своїм власним громадянам; принцип автоматичної охорони, відповідно до якого національний режим не залежить від яких-небудь формальних умов, тобто охорона надається автоматично і не зумовлюється формальними умовами реєстрації, депонування тощо. Тобто твір українського письменника, виданий у Франції, підлягає такій самій охороні як і твори французьких письменників, оскільки обидві країни є членами Паризького Союзу; принцип незалежності охорони, відповідно до якого права іноземного автора із країни-члена Союзу охороняються в іншій країні-члені Союзу, незалежно від того, чи вони охороняються на батьківщині походження твору.

Об'єктом правової охорони Бернська конвенція проголошує будь-які твори літератури, науки і мистецтва незалежно від форми і способу їх вираження. Перелік творів, що мають охоронятися національним законодавством і яким надається охорона даною Конвенцією, невичерпний. Це можуть бути твори будь-якого наукового чи художнього рівня, жанру, призначення тощо. Ст. 2 Конвенції проголошує, що терміном «літературні і художні твори» охоплюються усі твори у сфері науки, літератури і мистецтва.

Проте національне законодавство може містити певні категорії творів, які не охороняються законом. Національні законодавства мають навести чіткий і вичерпний перелік творів, яким правова охорона не надається.

Бернська конвенція в основному була розрахована на розвинені країни Західної Європи. Її членами не були США та ряд інших країн. Всесвітня конвенція також базується на принципі національного режиму. Кожна держава-член Всесвітньої конвенції надає іноземним авторам таку саму охорону, як і власним авторам. Ця Конвенція містить специфічні норми щодо формального оформлення авторських прав, виходячи з того, що багато країн у своїх національних законодавствах містять норми щодо формальностей.

Конвенція прийняла компромісне рішення, за яким формальності, передбачені національним законодавством (депонування примірників, реєстрація, виробництво або випуск у світ твору на території даної держави тощо), вважаються виконаними щодо будь-якого твору, що користується конвенційною охороною, якщо будуть дотримані формальності, встановлені самою Конвенцією.

Таким чином, авторське право за Бернською конвенцією, що відрізняє її від інших, не потребує формальної реєстрації, є одним із перших джерел, що допомогли захистити власні права інтелектуальним та творчим людям.

Список використаних джерел:

1. Авторське право у міжнародно-правовому аспекті. Навчально-методичний посібник для студентів магістерської програми «Міжнародне та

порівняльне право інтелектуальної власності» / Уклад А.М.Євков - Х.: 2010. – 126с.

2. Berne Convention for the protection of literacy and artistic works: http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=283698.

Науковий керівник: Легка Оксана Володимирівна, кандидат юридичних наук, доц., доцент кафедри міжнародного права, історії права та політико-правових вчень Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Якубіна Орина Олегівна

*Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
факультет суспільних наук і міжнародних відносин, студентка 2 курсу*

УНІФІКАЦІЯ КОЛІЗІЙНИХ НОРМ У РАМКАХ ЄС

Необхідність уніфікації колізійних норм виникла із початку створення Європейського співтовариства. Європейський союз – це наднаціональне інтеграційне утворення, яке потребує узгодження національного законодавства держав-членів ЄС. Однією з головних цілей Європейського союзу є створення можливостей для вільного обміну товарами і послугами. Але розбіжності у законодавстві країн-членів стримує цей рух. Уніфікація колізійних норм дозволила впровадити у закони країн єдинообразні правила і співвіднести право країни суду із правом іноземної країни.

У процесі уніфікації правових норм держави-члени ЄС безпосередньо беруть участь у їх створенні, наділяють ці норми обов'язковою силою і застосовують до власного законодавства. Уніфікація відбувається шляхом узгодження колізійних норм і є одним із головних факторів адаптації національного законодавства держав-членів до права ЄС [1, с.406].

Договір про Заснування Європейського Співтовариства став основою для початку процесу уніфікації міжнародного приватного права у рамках ЄС. У 1986 була прийнята Брюссельська конвенція про юрисдикцію, визнання та виконання судових рішень у цивільних та торгових справах. Але ця конвенція вважається закритою, тому що до неї не могли приєднатись держави, які не були членами Європейських співтовариств. У зв'язку із розширенням кола держав-членів Європейського Союзу конвенція неодноразово змінювалась (у 1978, 1982, 1989 і 1996). Згідно із цим документом були створені єдині правила з питань міжнародної підсудності й визнання рішень іноземних судів у майнових спорах. Тобто, для того, щоб спори могли вирішуватись Конвенцією, вони повинні мати цивільний чи торгівельний характер і бути міжнародними

[2, с. 13]. Брюссельська конвенція мала певні недоліки, зокрема, положення про надання позивачу права вибору між судами країн-учасниць Конвенції, але таким чином надавались привілеї країні-позивачу, яка мала можливість обрати право держави, найбільш вигідне для себе.

Важливу роль в процесі уніфікації правових норм ЄС відіграла Римська Конвенція 1980 р. Предмет регулювання Римської конвенції – це договірні зобов'язання у ситуації, коли виникає вибір між законами двох країн. Ця Конвенція є універсальною, тому може регулювати відносини навіть якщо одна з країн не є її учасником [3]. Положення Римської Конвенції були перенесені у Регламент Рим I. Хоча практично при застосуванні Конвенції виникли певні суперечливі питання. Наприклад, країни по-різному роз'яснювали положення Конвенції. На офіційному рівні необхідність реформування Конвенції зазначалась у «Віденському плані дій» Ради і Комісії Спільноти, у якому вирішувались питання регулювання відносин з іноземними громадянами і біженцями. У 2003 була видана Зелена книга «щодо перетворення Римської конвенції 1980 на інструмент Спільноти і її актуалізації», у якій був викладений список найбільш важливих питань застосування конвенції, наприклад, таких як питання захисту прав споживачів, індивідуальні трудові контракти [5, с. 123 – 125].

Важливим етапом у процесі уніфікації колізійних норм ЄС стало створення Європейської групи з міжнародного приватного права (GEDIP). Цією групою проводилась робота з уніфікації колізійних норм, які регулюють позадоговірні відносини. GEDIP створювала положення, що узагальнювали прив'язки у сфері деліктних зобов'язань, які застосовуються у країнах – членах ЄС. Положення прийняті Європейською групою і Римською Конвенцією стали базовими під час підготовки Регламенту ЄС (Регламент Рим II), де були встановлені колізійні норми. На основі цього регламенту сформулювались основні засади міжнародного приватного права у Європі [4, с. 1 – 3].

Процес уніфікації права ЄС відрізняється від міжнародно-правової уніфікації. Ще під час підписання Римського договору 1957 не були вироблені конкретні норми, які б дозволили провести уніфікацію права у рамках ЄС. Держави повинні були вступати у переговори, коли це було необхідно для усунення формальностей, що обмежували взаємне визнання і виконання рішень судами країн. Розширення кола учасників ЄС сприяло необхідності вирішення питання уніфікації національних законодавств у рамках Союзу, адже, вироблений раніше механізм не був дієвим. Таким чином було вирішено, що питання встановлення відповідності між законодавствами країн-членів належить до компетенції органів Спільноти і регулюється нормативними актами, які ними видаються, а не міжнародними угодами як при міжнародно-

правовій уніфікації. При проведенні уніфікації колізійних норм у рамках ЄС головним завданням було усунення перешкод у реалізації свобод вільного ринку, які створюються колізіями у законодавстві держав-членів [6].

Таким чином, необхідність уніфікації колізійних норм виникає іще з моменту створення ЄС і пов'язане це із тим, що колізії у законодавстві держав-членів перешкоджали реалізації основної мети Союзу – створення єдиного ринку із можливістю вільного пересування товарів і послуг. Процес уніфікації права ЄС відбувався у декілька етапів й з певними перешкодами. Однією з таких перешкод є відсутність єдності у поглядах щодо прийняття певних регулюючих законів. Зокрема, суперечки виникли у питанні регулювання відносин підприємства, яке надає товари і послуги через Інтернет зі споживачем. Спочатку було визначено, що потрібно використовувати законодавство країни споживача, але, враховуючи розповсюдженість мережі Інтернет споживачем міг бути громадянин будь-якої країни, навіть тієї, що не була членом Союзу. Подібні спірні питання були вирішені завдяки взаємному бажанню і узгодженій політиці країн-членів і результати цього узгодження викладені у Регламенті Рим II, який був прийнятий у 2007 році і діє на сучасному етапі. У Конвенції зазначено, що вона розповсюджується навіть на право країн, які не є учасницями Конвенції.

Список використаних джерел :

1. Шайгарданова, В. В. Уніфікація норм міжнародного права [Текст] / В. В. Шайгарданова // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 2. – С. 403-408.
2. Трощенко І. О. процеси уніфікації міжнародного приватного права у сфері недоговірних зобов'язань та її основні результати. / І. О. Трощенко. – К. : Парадигма пізнання: гуманітарні питання по 8 (11), 2015
3. Звеков, В. П. Коллизии законов в международном частном праве / В. П. Звеков. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – 416 с.
4. Чевичалова Ж. В. Уніфікація колізійних норм у праві Європейського Союзу [Електронний ресурс] / Ж. В. Чевичалова // Теорія і практика правознавства : електр. наук. фах. вид. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – 2013. – Вип. 2. – Режим доступу : http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/2.2013/48.pdf.
5. Патрикеев, Е. А. Развитие международного частного права стран — членов Европейского союза (на примере коллизионного права) / Е. А. Патрикеев // Правоведение, 2006. № 5. С. 121—132.

6. В. Мещанова. Коллизионные нормы в праве европейского союза и в законодательстве республики беларусь [Электронный ресурс]: <http://elib.bsu.by/bitstream/1>

Науковий керівник : Легка Оксана Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права, історії права і політико-правових вчень Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Підписано до друку 10.04.2017

Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.

Наклад 60 прим. Зам. № 138

Віддруковано _____

49107, м. Дніпро

Поліграфцентр _____